

Chanett Solheim

Tidligere barnevernsbarn

En kvalitativ studie av voksnes erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet

Masteroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Geir Hyrve

Mai 2022

Chanett Solheim

Tidligere barnevernsbarn

En kvalitativ studie av voksnes erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet

Masteroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Geir Hyrve
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

FORORD

Jeg ønsker å rette en stor takk til alle informantene som stilte opp i prosjektet. Takk for at dere satte av tid til intervju, og at dere åpent og ærlig har delt om egne erfaringer og opplevelser, ved å være tidligere barnevernsbarn. Det har vært en spennende og lærerik prosess.

Takk til de som bidro med å rekruttere informanter til dette prosjektet.

En stor takk til min veileder, Geir Hyrve, som har gitt meg god og nyttig veiledning på masteroppgaven.

Takk til alle på lesesalen for et godt arbeidsmiljø, og lunsjpauser med gode og inspirerende samtaler.

Til slutt vil jeg takke familie og venner. De har vært en god støtte under en intensiv skriveperiode.

Trondheim, mai 2022

Chanett Solheim

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie som baserer seg på et semistrukturert intervju med sju tidligere barnevernsbarn. Følgende problemstilling belyses:

«Hvilke erfaringer og opplevelser har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn?»

I dette prosjektet blir tre forskningsspørsmål belyst. Disse spørsmålene omhandler relasjoner, mestring, oppfølging og ettervern. Spørsmålene bidrar til å besvare prosjektets hovedproblemstilling. Prosjektets empiri er fra intervju med sju tidligere barnevernsbarn, som alle har bodd flere år i barnevernsinstitusjon. En del av den tidligere barnevernsforskningen peker på at det ikke alltid går så bra med tidligere barnevernsbarn. Forskningen viser at de har en forhøyet risiko for psykiske vansker. I dette prosjektet har jeg ønsket å sette søkelys på de barnevernsbarna som klarer seg bra, til tross for en utfordrende barndom.

Empirien fra intervjuene er drøftet opp imot aktuell teori og opp imot problemstillingen som belyses. Viktig teori som belyses er mestringsteori, resiliens, signifikante andre, tilknytningsteori og indre arbeidsmodeller. Analysen er delt inn i tre med utgangspunkt i forskningsspørsmålene.

Resultatene av funnene viser til tre hovedkategorier som har vært viktig for mestring av livet hos de tidligere barnevernsbarna. De tre hovedkategoriene er: relasjonens betydning, opplevelse av å mestre, og betydningen av god oppfølging i institusjon og ettervern. Alle de tre kategoriene utgjør til sammen erfaringer og opplevelser hos den enkelte informant, som har vært viktig og avgjørende for at de lever det voksenlivet de gjør i dag. Alle informantene lever et godt voksenliv den dag i dag. For noen av informantene kan det være summen av alle de tre betydningsfulle forholdene, som har ført til at de har mestret voksenlivet. For andre kan enkelte av de tre betydningsfulle forholdene ha vært viktigere enn de andre. Det vi kan se gjennom funnene som er gjort i dette prosjektet, er at forandringer tar tid og kan knyttes til ulike handlinger, hendelser og sammenfall av hendelser i livet.

ABSTRACT

This thesis is a qualitative study based on a semi-structured interview with seven former child welfare children. The following research question is addressed:

«Which experiences have contributed to coping in life for former child welfare children?»

In this project, three research questions are highlighted. These questions are about relationships, coping, follow-up and aftercare. The questions are highlighted to contribute to and answer the project's main research question. The project's empirics are from interviews with seven former child welfare children, who have all lived at a child welfare institution for several years. There is a lot of previous research that shows that former child welfare children do not always do so well, and that they have an increased risk of mental health problems. In this project, I wanted to put the spotlight on the child welfare children who are doing well, despite a challenging childhood.

The empirical data from the interviews has been discussed towards theory and the research question that is being addressed. Important theories that are highlighted are coping theory, resilience, significant others, attachment theory and inner working models. The analysis is divided into three, based on the research questions.

The results of the findings refer to three main categories that have been important for coping the lives of the former child welfare children. The three main categories are: the importance of the relationship, experience of coping, and the importance of good follow-up at the institution and the importance of aftercare. All three categories together constitute experiences of the individual informant, which has been important and crucial for them to live the adult life they do today. All the informants live a good adult life today. For some of the informants, it may be the sum of all the three significant factors that has led them to coping adult life. For others, some of the three significant factors may have been more important than the others. What we can see through the findings made in this project, is that changes take time and can be linked to different actions, events, and coincidences of events in life.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	1
1.1 Tema og forskningsspørsmål	2
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	3
1.3 Masteroppgavens oppbygning	4
2.0 PLASSERING AV BARN OG UNGE UTENFOR HJEMMET	6
2.1 Omsorgssvikt.....	6
2.2 Barnevernsinstitusjon.....	7
2.3 Fosterhjem	9
2.4 Oppfølging	9
2.5 Ettervern	10
3.0 TEORETISKE PERSPEKTIV	13
3.1 Tidligere forskning.....	13
3.1.1 Ettervern	16
3.2 Mestringsbegrepet – indre og ytre mestring	18
3.3 Resiliens	21
3.4 Signifikante andre, nettverk og sosiale relasjoner	23
3.5 Tilknytningsteori.....	24
3.5.1 Indre arbeidsmodeller	25
4.0 METODE	27
4.1 Intervju	27
4.2 Bruk av diktafon	29
4.3 Utvelging og rekruttering.....	29
4.4 Innsamling av datamaterialet	32
4.5 Transkribering og analyse	32
4.6 Etske vurderinger og betraktninger	34
4.7 Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet	34

4.7.1 Studiens kvalitet	35
5.0 ANALYSE OG DISKUSJON.....	37
5.1 Informantenes personalia og bakgrunn.....	39
5.2 Relasjoner	40
5.2.1 Nettverk og sosiale relasjoner den dag i dag	41
5.2.2 Nettverk og sosiale relasjoner i oppveksten.....	42
5.2.3 Egenskaper ved en signifikant andre	44
5.3 Stabilitet og kontinuitet i relasjoner.....	44
5.3.1 Signifikante andre.....	47
5.3.2 Relasjonens betydning.....	49
5.4 Mestring.....	50
5.4.1 Om mestring.....	51
5.4.2 Tanker om muligheter til å mestre voksenlivet.....	53
5.4.3 Å være barnevernsbarn.....	53
5.4.4 Utdanning, arbeid og økonomi	55
5.5 Mestring som mulighet.....	55
5.5.1 Personlige egenskaper	57
5.5.2 Betydningen av å oppleve mestring.....	59
5.6 Oppfølging og ettervern	60
5.6.1 Informantenes tanker om oppfølging og ettervern.....	61
5.6.2 Viktig i barnevernet sitt arbeid	63
5.7 Overgangen til en selvstendig tilværelse.....	64
5.7.1 Trening i hverdagslivets gjøremål og fritidsaktiviteter.....	67
5.7.2 Betydningen av god oppfølging og ettervern.....	68
6.0 KONKLUSJON.....	69
6.1 Forslag til videre forskning.....	73
7.0 LITTERATURLISTE	75
Vedlegg.....	81
Vedlegg 1 – Forespørsel om å delta i masterprosjektet.....	81
Vedlegg 2 – Samtykkeerklæring.....	85

Vedlegg 3 – Godkjenning fra NSD	86
Vedlegg 4 – Intervjuguide	89

1.0 INNLEDNING

Det finnes mange barn og unge som ikke kan bo hjemme, og som blir plassert utenfor hjemmet. Noen av årsakene kan for eksempel være manglende omsorg i hjemmet, rus eller atferdsutfordringer (Bufdir, 2020). Det er barnevernet som har ansvaret for at barn og unge som ikke kan bo hjemme får en trygg og god oppvekst. Dette er lovfestet i barnevernloven og barnevernlovens formål er:

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernloven, 1992, § 1-1).

Barn og unge som ikke kan bo hjemme kan bli plassert i for eksempel fosterhjem eller i institusjon. I 2020 fikk ca. 53 000 barn og unge hjelp av barnevernet. Ved utgangen av 2020 var 10 590 av de med barnevernstiltak plassert utenfor hjemmet. Av disse bodde rundt 1 100 av de i barnevernsinstitusjon. Antallet barn som er plassert i barnevernsinstitusjon har blitt redusert de senere årene. Endringen har kommet som følge av en tilsiktet politikk. Det har vært og er fortsatt en intensjon om å redusere bruken av barnevernsinstitusjoner. Målet er heller å øke bruken av fosterhjem, og terskelen for å bli plassert i barnevernsinstitusjon har dermed økt i løpet av de siste ti årene. Av de barna og ungdommene mellom 0-17 år som fikk hjelp av barnevernet i utgangen av 2020, bodde 84 prosent av de i fosterhjem (Bufdir, 2021).

En hverdag i institusjon kan by på mange ulike utfordringer. Det er som regel også store variasjoner i hva de som er plassert i institusjon trenger. Barn og ungdom som er i barnevernsystemet, blir ofte kalt for barnevernsbarn. Begrepet er godt kjent innen sosialt arbeid, men det kan legges ulike betydninger til begrepet. Noen kan oppleve begrepet som stigmatiserende og forbinder begrepet med at barnet er annerledes. Det å være et barnevernsbarn blir en del av barnets identitet. Det foreligger mye nordisk og internasjonal forskning, som viser at det ikke alltid går så bra med barnevernsbarn. Men det finnes også barnevernsbarn som klarer seg bra, til tross for store utfordringer og påkjenninger i oppveksten. Barnevernsbarn har en større risiko for å utvikle somatiske og psykiske vansker, enn barn som ikke er vokst opp med tiltak fra barnevernet (Backe-Hansen, 2018; Clausen & Kristofersen, 2008; Egelund & Lausten, 2009; Ford, Vostanis, Meltzer & Goodman, 2007). Kunnskap om hvorfor det går bra med noen av de tidligere barnevernsbarna, til tross for store utfordringer og påkjenninger i oppveksten er viktig kunnskap. Det er disse jeg ønsker å sette

søkelys på i dette prosjektet. Jeg ønsker et større fokus på hva som er gjort at de har klart seg bra og hva som har vært viktig for at de har kommet dit de er i dag.

I min masteroppgave har jeg valgt følgende hovedproblemstilling:

«Hvilke erfaringer og opplevelser har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn?»

Basert på denne hovedproblemstillingen er den naturlige målgruppen for dette prosjektet tidligere barnevernsbarn. Et av kriteriene for målgruppen var at de kunne fortelle om ulike erfaringer og opplevelser de har hatt i livet, som har bidratt til mestring. Jeg har lyst til å fokusere på hva som har gjort at de har mestret voksenlivet. Jeg ønsker å se på om det er noen spesifikke erfaringer og opplevelser som har bidratt til, og som er grunnen til at de har kommet seg dit de er i dag.

1.1 Tema og forskningsspørsmål

Tema for dette prosjektet er mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn. De må ha vært plassert på barnevernsinstitusjon over en periode på til sammen minst ett år, og vært under barnevernets omsorg i minst tre år. Jeg ønsker å finne ut hvilke erfaringer og opplevelser som har vært viktig for mestring av livet hos denne gruppen barnevernsbarn, som har vært plassert utenfor hjemmet.

For å komme nærmest mulig inn på temaet og for å besvare hovedproblemstillingen, vil tre forskningsspørsmål bidra til å inndele datamaterialet og analysen i mer avgrensede temaer.

1. Hvilke tanker har informantene om relasjonens betydning for en positiv utvikling?
2. Hvilke erfaringer har informantene om betydningen av mestring for en positiv utvikling?
3. Hvilken betydning har god oppfølging i institusjon og ettervern for de tidligere barnevernsbarna?

Jeg har valgt tre forskningsspørsmål som handler om relasjon, mestring, og oppfølging og ettervern. Sammen skal de bidra til å besvare problemstillingen. Problemstillingen er ganske

vid og åpen, så i søken etter å besvare problemstillingen, er det behjelpelig med litt mer konkrete forskningsspørsmål.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har i en lengre periode hatt en stor interesse for hvordan det går med barnevernsbarn etter at de har vært plassert utenfor hjemmet. Interessen for dette økte i takt med at jeg hadde praksis og begynte å jobbe i en barnevernsinstitusjon. Jeg ønsket derfor å få mer kunnskap om dette og bruke min interesse for tema til å formulere en problemstilling. Det er svært viktig kunnskap å kunne se på hva som er viktig for mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn. Det å få fram barnevernsbarnas egne erfaringer og opplevelser knyttet til tiden i barnevernet og i tiden etterpå, kan være avgjørende for å bedre barnevernsarbeidet. Jeg setter stor pris på alle informantene som ønsket å stille opp i prosjektet. Det skaper en større troverdighet til forskningen, når en som leser kan få et innblikk i informantenes egne erfaringer og opplevelser.

Forsker og psykolog Elisabeth Backe-Hansen er en av de som har forsket på barnevernet i mange år. Det er viktig kunnskap at det ikke alltid går bra med tidligere barnevernsbarn i det voksne liv, men hun hevder at de er noe de aller fleste er fullt klar over nå. Hun er lei av elendighetsforskningen, og mener det er på tide å se på hva som er gode tiltak og hva som gjør at noen barnevernsbarn lykkes mot alle odds. Målet med å klargjøre hva som er de gode tiltakene og hva som gjør at noen barnevernsbarn lykkes mot alle odds, er også grunnen til at jeg har valgt dette temaet. Samtidig som det er viktig å kjenne til at det ikke går bra med alle, er det også viktig å vite hva som er gode tiltak og hvordan en best kan få dem til (Backe-Hansen, 2018).

Det er viktig at vi som jobber i barnevernet prøver å forstå de menneskene vi møter. Dette for at barnevernsansatte skal klare å hjelpe de som kommer i kontakt med hjelpeapparat, på en mest mulig tilstrekkelig måte. Det er viktig at vi prøver å forstå hva de tenker, føler og gjør. Det er ikke nødvendigvis hva som har hendt på veien gjennom barndommen, eller hvordan veien var mens de gikk den som vi behøver å forstå. Storø (2010) hevder at når det gjelder den unges vei til det selvstendige livet, er det ikke hendelsene i seg selv som er viktige, men hva som kan fortelles om dem etterpå. Han stiller også spørsmål ved hvem som har behov for å forstå og hevder at det kanskje først og fremst er den unge selv, som trenger å finne et

sammenhengende bilde av mening. Med å forstå, mener han å skape en mening av sine erfaringer (Storø, 2010).

1.3 Masteroppgavens oppbygning

Her vil jeg redegjøre kapittel for kapittel hvordan masteroppgaven er bygd opp, og hva de ulike kapitlene inneholder. Del 1 starter med en innledning og en presentasjon av tema og problemstilling. Videre forteller jeg litt om hvorfor jeg har valgt å forske på hva som har vært viktig for at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet.

I del 2 presenterer jeg kontekstuell teori. Jeg tar for meg de ulike plasseringene av barn og ungdom som er relevant for prosjektet, nemlig barnevernsinstitusjon og fosterhjem. Jeg skriver om omsorgssvikt, som kan føre til plassering av barn og unge utenfor hjemmet. Videre tar jeg for meg oppfølging og ettervern av barn og ungdom.

I del 3 presenterer jeg aktuell teori. Jeg presenterer også tidligere relevant forskning om tema. Valg av hvilke teorier som presenteres baserer seg på ordlyden i problemstillingen og utvalgsriteriene mine. Jeg redegjør for mestring, resiliens, signifikante andre, nettverk, sosiale relasjoner, tilknytningsteori og indre arbeidsmodeller. Jeg presenterer aktuell teori og tidligere forskning som ligger tett opp til problemstillingen. I tillegg til det har jeg tatt hensyn til den ønskede teoretiske drøftingen i analysedelen. Mitt valg av teori, vil allikevel ikke bety at annen teori er uaktuell, men jeg har gjort et utvalg av teori basert på hva jeg ønsker søkelys på i dette prosjektet.

I del 4 blir alle de metodiske valgene presentert. Metoden og alle de valgene som er blitt gjort i prosjektet, blir grundig redegjort for i denne delen. En grundig redegjørelse vil gjøre det lettere for leseren å følge forskerens tankegang og framgangsmåte. Ved å forstå forskerens tankegang og framgangsmåte, gis leseren mulighet til å selv vurdere kvaliteten på innholdet og å være kritisk til de valgene som er blitt gjort. Dette er viktig for å øke forskningens troverdighet.

Del 5 inneholder analyse og diskusjon. Analysekapittelet deles i tre hoveddeler med utgangspunkt i de tre forskningsspørsmålene. Her presenteres empirien fra intervjuene med de tidligere barnevernsbarna. Presentasjonen av empirien er delt inn under de tre

forskningsspørsmålene som jeg sorterte datamaterialet ut ifra, når jeg kodet intervju for intervju. Jeg har plukket ut noen sitater som jeg presenterer underveis. Sitatene er tatt med for å eksemplifisere temaene og for å løfte fram informantenes egne stemmer. Empirien kommer her til å bli presentert tematisk. Dette gjøres av flere årsaker, men i hovedgrunn av hensyn til personvern og anonymisering. Jeg kan ikke presentere intervjuene i sin helhet, med tanke på informantenes anonymitet. Empirien blir tema for tema fortløpende analysert og fortolket, og sett opp imot problemstillingen og drøftet ut ifra teori.

I del 6 kommer jeg med mine konklusjoner og sammenfatninger. Dette kapittelet vil oppsummere og binde sammen de tre delene fra analyse- og diskusjonskapittelet, i en avsluttende diskusjon av hovedproblemstillingen.

Del 7 inneholder litteraturliste, etterfulgt av vedlegg, herunder forespørselsskjema (Vedlegg 1), samtykkeerklæring (Vedlegg 2), godkjenning fra NSD (Vedlegg 3) og intervjuguide (Vedlegg 4).

2.0 PLASSERING AV BARN OG UNGE UTENFOR HJEMMET

I dette kapittelet redegjøres det for aktuelle begreper knyttet til problemstillingen.

Utvalgskriteriene er blant annet at informantene må ha vært plassert på barnevernsinstitusjon over en periode på til sammen minst ett år, og vært under barnevernets omsorg i minst tre år. Først tar jeg for meg det overordnede begrepet omsorgssvikt, nettopp fordi omsorgssvikt ofte er grunnen til at barn og unge må bli plassert utenfor hjemmet. Videre faller det seg naturlig i en kontekstuell teori å redegjøre for hva en barnevernsinstitusjon er, og hva et fosterhjem er. Videre ser jeg litt nærmere på hvilken type oppfølging og ettervern barnevernsbarn skal tilbys.

2.1 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er et overordnet begrep som kan defineres på ulike måter, fordi det innebærer ulike former for omsorgssvikt. Omsorgssvikt kan blant annet være både fysisk mishandling, psykisk mishandling, mangelfull ernæring og seksuelle overgrep. I tillegg til dette kommer også ofte andre risikofaktorer inn i bildet (Borge, 2018). Risikofaktorer er: «en hvilken som helst faktor i oppvekstmiljøet eller hos individet som kan assosieres med økt sannsynlighet for negativ psykososial utvikling i framtida, for eksempel atferdsproblemer» (Gjertsen, 2012, s. 193). Sannsynligheten for negativ psykososial utvikling i framtiden, er betraktelig større jo flere risikofaktorer som er til stede (Gjertsen, 2012). Risikofaktorer kan for eksempel være dårlig økonomi, kriminalitet, rusmisbruk og vold. Barn som utsettes for alvorlige, vedvarende og omfattende risikofaktorer, opplever som oftest en barndom preget av dårlige sosiale relasjoner og tilknytning. Mange av disse barna utvikler mentale og fysiske helseproblemer, men dette gjelder ikke alle. Vi ser også her at noen barn klarer seg bra og viser resiliens på ett eller flere områder. Resiliens er et begrep som brukes for å forklare barn og unges evne til å håndtere stress og katastrofer. Barn og unge med resiliens viser en motstandsdyktighet mot å utvikle psykiske problemer, til tross for stor risiko. Jeg skal gå nærmere inn på begrepet resiliens i delkapittel 3.3. Flytting av barn utenfor hjemmet, kan være en stor risikofaktor i seg selv. Forskning har vist at det å huske godt hva som har skjedd, kan fungere som en beskyttelsesfaktor i terapeutiske situasjoner senere. De barna som husker hendelsen godt, har lettere for å jobbe seg gjennom hendelsen senere i livet. Det fungerte som en god mestringsstrategi, istedenfor å unngå minner om det som har skjedd. Her spiller også barnets alder en stor rolle, i og med at jo mindre barnet er, jo mindre er det naturlig at barnet husker (Borge, 2018).

På den andre siden av risikofaktorer finner vi beskyttelsesfaktorer. Det er faktorer som kan assosieres med redusert sannsynlighet for en negativ psykososial utvikling i framtiden (Gjertsen, 2012). Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer deles ofte inn i tre hovedområder. Disse tre hovedområdene er barnet, foreldrene og kjernefamilien, og det øvrige oppvekstmiljøet. Her finnes det flere risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer innen hvert hovedområde. Risikofaktorer knyttet til selve barnet kan både være medfødt, men kan også være påvirket av barnets første leveår. Risikofaktorer som kan finnes i familien og i kjernefamilien er rusmiddelmisbruk, fattigdom eller omsorgssvikt. Det finnes veldig mange risikofaktorer i det øvrige oppvekstmiljøet, fordi det er så stort. Risikoene kan være både i barnehagen, på skolen eller på fritidsarenaen. På alle disse arenaene kan barn og unge bli utsatt for mobbing eller segregering (Kvelling, 2012). En kan ikke ta for gitt at barn som blir utsatt for mange risikofaktorer automatisk får økte problemer. Det som kan utgjøre risiko for noen, utgjør nødvendiges ikke risiko for alle. Årsakene til at mennesker får ulike problemer er svært sammensatte (Borge, 2018).

2.2 Barnevernsinstitusjon

Institusjonsplassering er som regel oftest ment som tiltak av kortere varighet (Bufdir, 2010), men både empiri og tidligere forskning viser at det er langt fra tilfellet hos mange ungdommer. Noen ungdommer tilbringer store deler av livet sitt i barnevernsinstitusjoner og/eller i fosterhjem. Barnevernsinstitusjoner representerer viktige oppvekstarenaer for mange ungdommer. Omsorgen som gis i barnevernsinstitusjoner er ikke viktig kun der og da, men den er også viktig på lang sikt. Den institusjonelle innsatsen vil i høy grad være med på å påvirke ungdommenes utvikling og mestring senere i livet. Det å gi omsorg defineres som en grunnleggende oppgave i barnevernsinstitusjoner (Tjelflaat, 2003).

I Norge har barnevernsinstitusjonene vært drevet av det offentlige, ideelle organisasjoner og andre private aktører. Det offentlige er Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og kommunene. Det er Bufetat som etter barnevernloven har ansvaret for etablering og drift av barnevernsinstitusjoner. I Norge finnes det ulike type institusjoner og de aller fleste er rettet mot ungdom. Barn som er under 12 år plasseres som oftest i fosterhjem (Bunkholdt & Kvaran, 2021), men det finnes flere unntak der også små barn blir plassert i institusjon. Målet er at ungdommene som bor i barnevernsinstitusjoner, skal ha en så normal hverdag som mulig. De skal delta i dagliglivet i institusjonen, gå på skole og ha muligheten til å delta på

ulike fritidsaktiviteter. Det stilles ulike krav til kvalitet i barnevernsinstitusjonen. Det er Bufetat som kvalitetssikrer alle barnevernsinstitusjoner som finnes i landet. Det er de samme kravene til kvalitet som gjelder, uavhengig av hvem som drifter og eier institusjonen (Bufdir, 2020).

Barnevernsinstitusjoner bærer med seg en negativ historie. Institusjonene lider fortsatt under myter om at de er skadelige for barn og ungdom. Konsekvensen av dette har ført til at det er de vanskeligste ungdommene som blir plassert i institusjon. Dette fører igjen til økt stigmatisering av institusjonsomsorgen, og ungdommene som bor i institusjon kan i høy grad oppleve å bli stigmatisert. Det er mange som vurderer fosterhjem som et bedre alternativ, fordi det er mye mer likt et «vanlig familieliv». Til tross for at fosterhjem blir vurdert som et bedre alternativ, ender mange av omsorgsovertakelsene i barnevernet med institusjonsplasseringer. En kan hevde at faglige og politiske føringer i det norske barnevernet, har vært med på å svekke barnevernsinstitusjonenes legitimitet ytterligere. Familieperspektivet har tradisjonelt stått veldig sterkt i Norge. Innenfor et slikt perspektiv vektlegges familien som den viktigste omsorgsarenaen for barn og ungdom. Foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen av barnet og for å gi det god nok omsorg. Når hjelpeapparatet må tre inn, defineres fortsatt foreldrene som viktige aktører i hjelpeprosessen. Foreldrene blir både gitt et visst ansvar for barnets problemutvikling, men de blir også definert som viktige løsningsagenter. Familieperspektivet bidrar også til at problemene skal håndteres der hvor de har oppstått (Tjelflaat, 2003).

Stabile institusjonsopphold muliggjør en opplevelse av tilknytning og tilhørighet. En forutsetning for at vennskap kan etableres og at skolegang kan gjennomføres, kan ofte være et stabilt opphold. Tidligere forskning viser at ungdommer som har hatt lengre opphold i institusjon, forteller at de over tid kunne finne ro og hvile. Kontinuitet over tid er kanskje særlig viktig for barn og unge som har opplevd mange flyttinger og mange relasjonsbrudd. Kontinuiteten og stabiliteten som barnevernsinstitusjoner representerer, blir en forutsetning for at tilbudet og relasjonene skal oppleves som troverdige. Om tilbudet og relasjonene oppleves som troverdige, kan dette lede til positive relasjonserfaringer. Barn og unge kan bygge sin tilværelse videre på de positive relasjonserfaringene (Larsen, 2010).

2.3 Fosterhjem

Fosterhjem blir i barnevernloven definert slik:

- a) private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd.
- b) private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7 (Barnevernloven, 1992, § 4-22).

Antallet fosterbarn har i de siste årene vært ganske stabilt. Norge er det landet som bruker fosterhjem som et heldøgns barnevernstiltak i størst grad i Skandinavia. Hele 77 prosent av de barna som er plassert utenfor hjemmet, bor i fosterhjem (Ruud, 2021). Før barneverntjenesten plasserer et barn i fosterhjem, skal de alltid undersøke om det er noen i familien eller nettverket til barnet, som kan være deres fosterforeldre (Barnevernloven, 1992, § 4-22).

Barn som blir flyttet til et fosterhjem har ulike rettigheter. Det er lovfestet iblant annet barnevernloven § 4-22 at kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem. Formålet med tilsynet er å sørge for at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet. Ifølge loven skal barn og unge i fosterhjem ha besøk av barneverntjenesten minst fire ganger i året (Barnevernloven, 1992, § 4-22). Tall fra Statens helsetilsyn (2015) viser dessverre at det er store mangler i tilsynspersonsordningen. Selv om det er lovbestemt at det skal være minimum fire besøk i løpet av ett år, opplever mange å få besøk bare en gang i løpet av ett år (Statens helsetilsyn, 2015).

2.4 Oppfølging

Oppfølging er lovfestet og er nevnt i flere av paragrafene i barnevernsloven. Her står det grundig forklart hvordan oppfølgingen skal foregå, ved de ulike stadiene for et barnevernsbarn og deres familie. Barnevernsloven § 4-16 handler om oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse. Det er barneverntjenesten som har det helhetlige ansvaret for oppfølging av barnet etter en omsorgsovertakelse. Barneverntjenesten skal blant annet vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak for barnet. Etter en omsorgsovertakelse skal barneverntjenesten etter kort tid kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging (Barnevernloven, 1992, § 4-16). Når det gjelder plassering i fosterhjem er det barneverntjenesten i omsorgskommunen som har ansvaret for oppfølging av

hvert enkelt barn. Det er også den samme barneverntjenesten som har ansvaret for å følge opp fosterhjemmet (Barnevernloven, 1992, § 4-22).

2.5 Ettervern

Alle de tiltakene som er omhandlet i barnevernloven kan treffes barn som er under 18 år. Ved samtykke kan tiltak som er iverksatt før barnet fyller 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i barnevernloven, inntil barnet fyller 25 år (Barnevernloven, 1992, § 1-3). Fra 1. januar 2021 ble grensa for ettervern endret fra 23 år til 25 år (Regjeringen, 2021). Landsforeningen for barnevernsbarn, sammen med flere andre, var noen av de som har vært med og kjempet for hvor lenge barnevernsbarn har krav på ettervern, og at retten til ettervern skal være lovfestet (Regjeringen, 2018). Mange av ungdommene som har vært under barnevernets omsorg kan ha et mindre nettverk enn andre ungdommer. Målsettingen med at barnevernet kan gi tiltak til ungdom etter fylte 18 år og opp til 25 år, er nettopp for å bedre overgangsfasen. Overgangsfasen fra å være under barnevernets omsorg til det å skulle stå på egne bein i en selvstendig voksertilværelse, kan være svært krevende for mange. Det er derfor viktig at de gis nødvendig hjelp og støtte i den fasen. Formålet med tiltak etter fylte 18 år er å bidra til at ungdommene opplever overgangen til en selvstendig tilværelse som forutsigbar og trygg (NAV, 2021).

Ungdommene skal i god tid før fylte 18 år informeres av barneverntjenesten om muligheten til å opprettholde tiltak. Barneverntjenesten skal snakke med ungdommen for å avklare hva ungdommen selv ønsker av videre oppfølging etter fylte 18 år. Det skal utarbeides en framtidig tiltaksplan, dersom ungdommen samtykker til at plasseringen opprettholdes, eller at tiltak skal videreføres. Dette er lovfestet i barnevernloven § 4-15 fjerde ledd (Barnevernloven, 1992, § 4-15). Tiltaksplanen kan i takt med at situasjonen til ungdommen endres, også endres på. Planen skal tydeliggjøre hvilke type tiltak og hva som skal skje etter at ungdommen har fylt 18 år. Den skal også være tydelig på hva som er ungdommen sitt behov og hvordan behovene skal imøtekommes. Planen skal evalueres regelmessig, jf. barnevernloven § 4-5 (NAV, 2021).

Ettervernstiltak i barnevernet kan være av stor variasjon helt avhengig av den enkelte ungdoms behov. Det er viktig å basere avgjørelsen på hva ungdommen har behov for på en individuell vurdering. Barneverntjenestene bør være kreative og fleksible for å finne de beste

tiltakene, for å kunne legge til rette for en best mulig overgang til en selvstendig voksentilværelse. Mange ungdommer som har bodd i fosterhjem velger å bli værende i fosterhjemmet til de er ferdige med videregående skole. Ungdom som velger å flytte for seg selv trenger ofte råd og veiledning på mange ulike plan. Det kan for eksempel være i forbindelse med bolig, arbeid, utdanning eller økonomiske forhold. Mange ungdom vil også ha behov for hjelp til å sikre en tilknytning til familie og nettverk. Det er viktig å knytte bånd til voksne som kan følge dem på veien videre til selvstendighet. Videre kan også barneverntjenesten fatte vedtak om økonomisk støtte om det anses til barnets beste. Det kan anses som barnets beste om det vil hjelpe ungdommen til å mestre en selvstendig voksentilværelse (NAV, 2021).

Overordnet mål for alle tiltak som settes inn etter at ungdommen har fylt 18 år, er at ungdommen gradvis skal kunne mestre en selvstendig tilværelse. Det er viktig at ungdommen har et godt nettverk rundt seg, som ungdommen kan støtte seg på i overgangsfasen. Alle tiltak som settes inn bør ha som mål å skape utvikling som bidrar til selvstendighet. Det er derfor også viktig at tiltakene endres etter hvert som ungdommens behov endrer seg.

Barneverntjenesten skal informere ungdommen om at han/hun har muligheten til å ombestemme seg, når det kommer til videre tiltak og oppfølging fra barneverntjenesten. For ungdom som ikke ønsker ettervernstiltak, bør barneverntjenesten prøve å inngå en avtale om at kontakten opprettholdes. Alle ungdommer som takker nei til ettervernstiltak, bør kontaktes ett år etter at alle tiltak er avsluttet. Dette for å høre hvordan det går med ungdommen og om han/hun ønsker eller har behov for bistand fra barneverntjenesten. Om ungdommen i løpet av dette året har flyttet til en annen kommune, er det likevel den kommunen som hadde omsorgen som har dette ansvaret (NAV, 2021).

En rekke tidligere forskning gjort av blant annet Clausen og Kristofersen (2008) og Helgeland (2007) peker på viktigheten av ettervern. Det ser ut til at oppfølgingen som gis i overgangen etter en hverdag i institusjon, til en selvstendig tilværelse er svært betydningsfull. Ekstra viktig er ettervern kanskje for det langvarige perspektivet. Clausen og Kristofersen (2008) fant ut i sin studie at prognosene når det gjelder generelle livsvilkår er noe bedre for barneverns klienter som har mottatt ettervern, fremfor de som ikke har hatt noen form for oppfølging over i voksentilværelsen (Clausen & Kristofersen, 2008). I Helgeland (2007) sin doktoravhandling, konkluderte hun også med at graden av oppfølging til en mer selvstendig tilværelse har stor betydning. Det er viktig å følge opp ungdommene i overgangsperioden og

tilpasse oppfølgingen etter behovet til hver enkelt ungdom. Viktig stikkord for overgangsfasen er en gradvis tilvenning og selvstendigjøring (Helgeland, 2007).

3.0 TEORETISKE PERSPEKTIV

I dette kapittelet skal jeg ta for meg ulike teorier og se på tidligere relevant forskning, knyttet til gruppen tidligere barnevernsbarn. Jeg redegjør for teori om mestring, resiliens, signifikante andre, nettverk, sosiale relasjoner, tilknytningsteori og indre arbeidsmodeller.

3.1 Tidligere forskning

Et godt barnevern må være tuftet på sikker kunnskap, nemlig vitenskapsbasert kunnskap. Barnevernet kan ikke basere seg på spekulasjoner, myter og antagelser. Et slikt barnevern hadde vært farlig både for barnet, familien og for samfunnet. Vitenskapelig forskning er derfor svært viktig. Vi vet at noen barnevernsbarn lykkes og andre ikke. God barnevernsforskning kan gi oss svar på hvorfor noen lykkes, mens andre ikke lykkes. For å bedre barnevernet er det viktig at barnevernsforskningen er relevant, slik at den kan omsettes til praktisk virksomhet (Landrø & Hyrve, 2013).

Det foreligger mye forskning om unge voksne med barnevernserfaring fra de siste to-tre tiårene. Forskningen viser at det er en forhøyet risiko for marginalisering på mange viktige livsområder. Forskningen viser at barn som får hjelp av barneverntjenesten har høyere forekomst av psykiske vansker, sammenlignet med barn og unge ellers i befolkningen (Egelund & Lausten, 2009; Ford, Vostanis, Meltzer & Goodman, 2007; Kjelsberg & Nygren, 2004). Det er også snakk om en forhøyet risiko for psykiske helseproblemer, men også andre livsproblemer for unge voksne som har vært under barnevernet. Det er en langt større andel av de uten barnevernserfaring som blant annet har fullført videregående skole, enn de med barnevernserfaring. Andelen for uføretrygd og dødelighet er langt større for gruppen som har vært i barnevernet (Clausen & Kristofersen, 2008).

Rapporten «Barnevern i Norge 1990-2010» omfatter alle barn og unge som har fått tiltak fra barnevernet mellom det gitte tidsrommet. Dette omfatter omkring 170 000 personer i alderen 0-43 år som alle fikk tiltak fra barnevernet i perioden 1990-2010. For å kunne sammenligne og se hvordan det går med barnevernsbarn, kontra barn som ikke har vært under barnevernet, var det i denne undersøkelsen et representativt utvalg i befolkningen på omkring 180 000 personer uten erfaring fra barnevernet. Da forskerne for dette prosjektet undersøkte utfallet for de samme personene med barnevernserfaring med fire års mellomrom, kom det fram at

andelen med gode overganger til voksenlivet i denne gruppen nesten hadde doblet seg (Backe-Hansen, Madsen, Kristofersen & Hvinden, 2014).

Funnene i rapporten «Barnevern i Norge 1990-2010» viser at rundt 24 prosent av barnevernsbarna klarte seg bra i overgangen til voksenlivet i 2005. Fire år senere, i 2009 hadde tallet økt til 42 prosent. I denne undersøkelsen ble fire indikatorer brukt for å måle en god overgang fra barnevernet til voksenlivet. De fire indikatorene var:

- Fullført videregående skole
- Inntekt over gjennomsnittet
- Ikke mottatt sosialhjelp
- Ikke vært registret som arbeidsledig

Resultatene fra 2009 var nær en dobling sammenlignet med resultatene fra 2005.

Sammenlignet med utvalget uten barnevernserfaring er det en generell økning på 25 prosentpoeng. Endringen utgjør ikke mer enn en økning på 50 prosent i forhold til antallet i 2005. Utvalget uten barnevernserfaring ligger jevnt over mye høyere når det gjelder gode overganger til voksenlivet. Økningen har vært positiv for utvalget med barnevernserfaring, noe som er svært positivt, men økningen er noe i underkant av hva en finner hos dem uten barnevernserfaring (Backe-Hansen, et al., 2014).

Ingeborg Marie Helgeland har forsket på barnevernet i mange år. Hennes interesse for forskning på dette området, begynte med at hun i 1981 fikk en tilfeldig jobb som forskningsassistent i Buskerudprosjektet. Prosjektet var et barnevernprosjekt som var en del av Sosialdepartementas forsøksprosjekt «Alternativ til fengsling av ungdom».

Buskerudprosjektet ble avsluttet i 1985 og fikk stor betydning for utviklingen av barnevernet i Norge. Helgeland skrev i 2007 at det i en altfor liten grad er blitt undersøkt hvordan det går med barn og unge som har fått tiltak fra barnevernet. I senere tid er det noe mer forsket på, men det er foreløpig mest kunnskap om barnevernsbarn som ikke klarer seg så bra. Helgeland (2007) har med sin doktoravhandling håpet å gi en stemme til en gruppe som sjelden blir hørt. Gruppen som er forsket på har erfaringskunnskaper som er viktig for utviklingen av et godt tiltaksapparat (Helgeland, 2007).

Helgeland (2007) sin doktoravhandling er en longitudinell studie av 85 ungdommer over 15 år. Alle ungdommene hadde ulike utfordringer og fikk ulike former for hjelp i barnevernstiltaket Buskerudprosjektet. Hun har samlet data fra da ungdommene var 14-15 år,

20 år og 30 år gamle. Målet med studien var å få mer kunnskap om livsløpene til ungdom med alvorlig atferdsvansker, for å øke forståelsen for hvilke forhold som har betydning for deres positive utvikling. Denne type kunnskap er avgjørende for at hjelpeapparatet kan gi riktig hjelp til riktig tid. De fleste undersøkelser om ungdom som utvikler alvorlig problematferd, viser at de fleste har opplevd en vanskelig barndom. Helgeland (2007) fant fram til fire betydningsfulle forhold som pekte seg ut. Det var signifikante andre, trening i hverdagslivets gjøremål og fritidsaktiviteter, miljøskifte og oppfølging (Helgeland, 2007).

Jeg skal gå litt nærmere inn på hva de fire betydningsfulle forholdene innebærer, som pekte seg ut som viktige for en positiv utvikling. Gjennom intervjuutskriftene i Helgeland (2007) sin doktoravhandling trer begrepet «signifikante andre» fram som et meningsfullt teoretisk redskap. Begrepet kan brukes om personer som er svært betydningsfulle for oss. Signifikante andre blir nærmere redegjort for i prosjektets delkapittel 3.4. En positiv endring hos en ungdom kan blant annet forstås på bakgrunn av ungdommens mulighet til å få nye venner og bli kjent med nye voksne, hvorav der noen av disse nye bekjentskapene blir til signifikante andre. Ungdommen kan utvikle et mer positivt selvbilde, ved å se seg selv gjennom tolkningen av nye signifikante andres «blikk». Normalkulturens verdier og normer internaliseres gjennom sosial interaksjon med signifikante andre. Erfaringene som kommer fram i Helgeland (2007) sitt prosjekt, er at dette tar tid. For at ungdommen skal få gode relasjoner må det være stabilitet og kontinuitet i relasjonen. Det er også lettere i de tilfeller der det jobbes med et langt tidsperspektiv (Helgeland, 2007).

For at en ungdom skal få en positiv utvikling, er det ikke bare relasjonene til de voksne som er viktige. Det er også viktig at ungdommene lærer seg ulike hverdagsaktiviteter som blant annet å stå opp til rimelig tid, spise frokost, lage matpakke, og komme seg på skole og jobb. Det innebærer også ulike gjøremål på fritiden, som blant annet å lage middag, vaske klær og holde rommet rent, men også mer lysbetonte fritidsaktiviteter, som å gå på kino, trene og være med venner. Det tredje betydningsfulle forholdet som pekte seg ut er miljøskifte. Det ser ut til å være av stor betydning og bli stoppet i sin lovbruddsaktivitet så tidlig som mulig. Det vil gjøre at tilhørigheten til de jevnaldrende som driver med ulovlige aktiviteter ikke er blitt for sterk, og identifiseringen av gjengens normer og verdier forhåpentligvis ikke har festet seg. Det kan være lettere å komme på rett spor om miljøskifte skjer så tidlig som mulig. Det fjerde og siste betydningsfulle forholdet er oppfølging. Det handler om å ha en systematisk planlagt oppfølging etter utflytting. Selv om ungdommer med en belastende oppvekst og alvorlig

problematferd har endret atferd, har de allikevel et stort behov for oppfølging etter fylte 18 år. Det kan være helt nødvendig med en gradvis utflytting for å sikre en videre positiv utvikling hos ungdommene (Helgeland, 2007).

Helgeland (2007) oppsummerer funnene i sin doktoravhandling med at forandringer tar tid og kan knyttes til ulike handlinger, hendelser og sammenfall av hendelser i livet. Studien viser at i en endringsprosess er det mange som kan oppleve tilbakefall, men at de nødvendigvis ikke blir i den situasjonen. Om de kommer seg opp og videre, kan blant annet avhenge av hvem som er deres signifikante andre, og av hvilket nettverk de har rundt seg. En gradvis mestring av hverdagen, med utviklingsstøtte fra signifikante andre, gir mulighet for endring og utvikling av viljen til å endre holdninger, verdier og atferd (Helgeland, 2007).

3.1.1 Ettervern

Helsetilsynet sin rapport fra 2020 «En dag – så står du der helt aleine» og rapporten NTNU og UiT har gjort for Barne- og familiedirektoratet i tidsrommet 2014-2020 «Ettervern – en god overgang til voksenlivet», gir begge et godt innblikk i barnevernets ettervernstiltak. Det er viktig å påpeke at på det tidspunktet begge disse rapportene ble skrevet, var grensen for ettervern fylte 23 år. Som vi ser i delkapittel 2.5 ble grensen for ettervern endret fra 23 år til 25 år, 1. januar 2021 (Regjeringen, 2021). Funn i rapportene viser at det fra 2008 og fram mot 2018 har vært en gradvis økning i antall ungdommer som mottar ettervernstiltak fra barnevernet. Andelen av de ungdommene som noen gang i perioden mellom 19-23 år mottar ettervernstiltak ligger på rundt 20 prosent. Dette er en relativt lav andel av de som potensielt kunne mottatt ettervernstiltak og de som faktisk gjør det. På tross av den lave andelen av ungdom som mottar ettervern, beskriver ansatte at stadig flere og flere ungdommer ønsker ettervern. De ansatte opplever at ungdommene ofte etterspør oppfølging selv. Mange av ungdommene er også ofte bekymret for hvordan det skal gå etter at ettervernstiltakene er avsluttet. Det kan være flere forskjellige grunner til at relativt få mottar ettervern. Analysene i rapportene gir indikasjoner på at mange ettervernstiltak avsluttes uten en grundig vurdering av behov. Det ser også ut til at tiltakene ofte avsluttes på grunn av omliggende årsaker, istedenfor på grunn av en grundig vurdering av behov og barnets beste. (Helsetilsynet, 2020; Paulsen, Wendelborg, Riise, Berg, Tøssebro & Caspersen, 2020).

Fylkesmennene utførte i 2019 tilsyn på oppdrag fra Statens helsetilsyn med ettervern og samarbeid mellom barnevernet og NAV som tema. Utvalget var ikke et representativt utvalg

av kommuner og tjenester, men et utvalg basert på risikovurderinger. Totalt 33 tilsyn ble gjennomført og samtaler med totalt 78 ungdommer. I tillegg til samtaler og intervjuer gikk fylkesmennene igjennom saker og andre dokumenter. Dette skulle klargjøre hvordan kommunene styrte og ledet tjenestene sine, og vurdere om det ble driftet i tråd med lovverket eller ikke. Det ble påpekt lovbrudd i en eller begge tjenestene i 22 av tilsynene. Hvis vi velger å fokusere på barnevernområdet, ble 33 barneverntjenester undersøkt. Av de 33 barneverntjenestene ble det fastslått lovbrudd i 18 av de. Det vil si at det ble påvist lovbrudd i 55 prosent av barneverntjenestene som ble undersøkt. Ofte er det slik at når Helsetilsynet lager rapporter etter landsomfattende tilsyn, er det ofte mye fokus på hva som ikke fungerer og hva som svikter. Det samme gjelder rapporten fra 2020 «En dag – så står du der helt aleine», men Helsetilsynet ønsker også fokus på å fremheve hvordan tjenestene uten lovbrudd får det til å fungere. Det er ikke slik at det svikter overalt. Noen steder samarbeider og arbeider tjenestene på forsvarlige og gode måter (Helsetilsynet, 2020).

Ungdommene skal sikres reel brukermedvirkning. Deres synspunkter skal vektlegges i alle avgjørelser og vurderinger som omhandler dem selv. Fylkesmannen fant i sitt tilsyn at de aller fleste kommunene sikret ungdommenes brukermedvirkning. Ungdommene ga flere positive tilbakemeldinger til barneverntjenesten. De opplevde at barnevernet var opptatt av å hjelpe dem, ved at de ble sett og hørt. For å kunne gi ungdommene et helhetlig og forsvarlig tjenestetilbud er det nødvendig at barneverntjenestene og NAV-kontorene samarbeider med hverandre. Det fremkommer av tilsynet at de ansatte har for lite kunnskap om hva de andre tjenestene kan bidra med. Dette kan medføre at ungdommene ikke blir henvist til eller satt i kontakt med riktig tjeneste. Det er i mange tilfeller helt nødvendig med samarbeidende og koordinerte tjenester, for at ungdom med barnevernserfaring skal få forsvarlige tjenester, og hjelp i overgangen til en selvstendig voksentilværelse. I god tid før ungdommen fyller 18 år skal barneverntjenesten forberede og planlegge ettervernet i samarbeid med ungdommen. Fylkesmennene fant ut gjennom tilsynet at barneverntjenestene i stor grad forbereder og involverer fosterbarna på en forsvarlig måte når det kommer til ettervern. I en del tilfeller skilte imidlertid barneverntjenestene mellom de som bodde i fosterhjem eller i institusjon, og ungdom som hadde hatt hjelpetiltak hos foreldrene sine. Det fremkom at i noen tilfeller ble hjelpetiltakene for hjemmeboende konsekvent avsluttet når ungdommene fylte 18 år. Dette er et klart lovbrudd i følge lovverket. Uavhengig av type tiltak gir barnevernloven rett til ettervern ved behov. Et svakt punkt ved flere av barneverntjenestene er at oppfølging og avslutning av ettervernstiltakene ikke alltid skjer på en forsvarlig måte. Det handler veldig

ofte om at tiltaksplanene var svært generelle og at ettervernet avsluttes uten at det fattes vedtak om å avslutte ettervernstiltaket (Helsetilsynet, 2020).

De senere årene har det blitt et større fokus på barnevernets arbeid når det gjelder ettervern. Fokuset har økt i takt med de senere årenes understreking av at det går bedre med unge som får ettervern, fremfor de som ikke mottar ettervern. I rapporten fra 2020 «En dag – så står du der helt aleine», presenterer fylkesmennene sine funn gjort gjennom tilsynet. De har oppdaget at oppfølgingen og avslutningen er mangelfull i flere barneverntjenester. Det er også mangelfull oppfølging av de som takker nei til ettervern. Det at noen barneverntjenester stiller vilkår for ettervern, og avslutter tiltakene dersom ungdommen ikke innfrir disse vilkårene, er svært alvorlig. Alle disse forholdene ved de ulike barneverntjenestene er brudd på lovverket (Helsetilsynet, 2020).

Selv om fylkesmennene påpekte lovbrudd i mange av tilsynene, ble det i en tredjedel av tilsynene ikke avdekket lovbrudd. Jeg kommer her til å trekke fram noen av eksemplene fra rapporten som beskriver en forsvarlig praksis i barneverntjenesten.

Det er Fylkesmannens vurdering at barneverntjenesten forbereder, informerer og planlegger ettervernet i samarbeid med den unge. Vi viser til opplysningene fra de ansatte om at de er kjent med bydelens rutiner om at arbeidet skal starte i god tid, og at de fleste ungdommene får informasjon om ettervern så tidlig som i 16 års alderen. Barnets særlige behov er styrende for hvordan samarbeidet i denne perioden organiseres, og det foretas også individuelle vurderinger for oppstart av forberedelsene. Videre viser vi til saksgjennomgangen der medvirkningen dokumenteres gjennom referater fra samtaler og møter (Helsetilsynet, 2020, s. 26).

I de barneverntjenestene som yter forsvarlig tjenester er det noen fellestrekk som går igjen. Noen av de viktigste fellestrekkene er blant annet at de har tydelige rammer og ansvarsforhold, god opplæring og kompetansepåfyll til de ansatte, og ungdommene involveres i hele ettervernsprosessen (Helsetilsynet, 2020).

3.2 Mestringsbegrepet – indre og ytre mestring

Ved å velge å bruke begrepet mestring som et styrende begrep, skaper dette en forestilling om at målet er et vellykket individ. Jeg har hele veien ønsket å se på mestring som der individet har lykket (Sommerschild, 2010). Dette er i tråd med Ursin (1984, s. 45) sitt syn på mestring:

«Mestring er en positiv forventning til resultatet av en bestemt handling». Denne definisjonen av mestring legger til grunn at individet har mestret de situasjonene som får et positivt utfall. Forutsetningen for å kunne utvikle mestring er at vi har styring og kontroll. Det er kun enkeltindividet som kan avgjøre om en selv mestrer en situasjon eller ikke (Ursin, 1984).

Lazarus og Folkman (1984, s. 141) definerer mestring på denne måten: «constantly changing cognitive and behavioral efforts to manage specific external and/or internal demands that are appraised as taxing or exceeding the resources of the person». I denne definisjonen viser begrepet mestring til prosessene av mestring, og ikke til selve mestringen. Lazarus og Folkman (1984) sin definisjon av mestring innebærer et skille mellom det å mestre og det å automatisk tilpasse seg en situasjon. Med det menes at de bare bruker begrepet mestring der hvor situasjonene belaster eller overstiger personens ressurser. Mestringsbegrepet blir begrenset til å handle om situasjoner som inneholder psykologisk stress som krever mobilisering. Like situasjoner kan bli mestret på ulike måter av individene, og noen måter å mestre ulike situasjoner på kan ses på som mer hensiktsmessige enn andre (Lazarus & Folkman, 1984).

Det finnes mange forskjellige definisjoner til begrepet mestring og de jeg har presentert over er to av de definisjonene som er litt forskjellige. I dette prosjektet legger jeg til grunn begge definisjonene på mestring. Ursin (1984) sin definisjon brukes fordi den peker mot det ønskede resultatet av mestringen, som i dette prosjektet er livskvalitet i voksenlivet. Lazarus og Folkman (1984) sin definisjon brukes fordi kriteriene for å bruke mestringsbegrepet flyttes fra individet til den situasjonen som skal mestres. Definisjonen til Lazarus og Folkman (1984) inneholder at mestring er noe som endrer seg i samsvar med indre/ytre krav og ressurser.

Forskningen som foreligger omkring mestring har to ulike perspektiver. Det ene perspektivet knytter mestring til individets karaktertrekk, mens det andre perspektivet ser på mestring som en prosess. Forskjellen på disse to perspektivene er vesentlig stor. Når en velger å se på mestring som karaktertrekk, så er all fokuset på individet som mestrer. Velger en å se på mestring som en prosess, er fokuset på individet i samspill med sitt miljø. Mine tanker omkring disse to perspektivene er at det er nødvendig å bruke begge. Begge perspektivene har ulike fordeler og begrensinger (Lazarus, 1993).

Bath og Seita (2018) skriver:

In order to intervene successfully with children affected by adversity and trauma, we need to understand what has happened to them and what they need. They will, of course have all the normal developmental needs of children and young people, and many will have the particular needs of those who are forced to live away from their homes (Bath & Seita, 2018, s. 12).

Med dette mener Bath og Seita (2018) at vi må forstå hva som har skjedd med barn og unge som er blitt utsatt for traumer og vite hva de trenger, for å kunne hjelpe de på best mulig måte. Barn og unge som er utsatt for traumer har behov for å føle seg trygge, behov for trygge og betydningsfulle forhold til omsorgspersoner, og har behov for adaptive mestringsstrategier for å håndtere både utfordrende ytre omstendigheter og indre turbulens som involverer tanker, følelser og impulser (Bath & Seita, 2018).

Eksposering for traumer og kronisk stress kan påvirke barn og unges totale leve- og oppvekstvilkår. De må ofte flytte til for eksempel institusjon eller fosterhjem, og må tilpasse seg nye jevnaldrende. Disse barna må utvikle mestringsstrategier for å overleve og tilpasse seg disse realitetene. Det er viktig at vi alltid søker å forstå funksjonen og betydningen av mestringsatferd, og fremmer sunne adaptive måter å håndtere stress på. Noe som står sterkt i dagens traume- og nevrovitenskapelige litteratur, er at læring av mestring og følelshåndtering er mer en funksjon av mellommenneskelig støtte, enn individuell innsats. Bessel van der Kork, i Bath og Seita (2018) forklarer det slik:

The primary function of parents can be thought of as helping children modulate their arousal by attuned and well-timed provision of playing, feeding, comforting, touching, looking, cleaning and resting in short, by teaching them skills that will gradually help them modulate their own arousal (s. 89).

Med det mener van der Kork, i Bath og Seita (2018) at det er foreldrenes primære funksjon å lære barn og unge ferdigheter, som vil hjelpe de å håndtere deres egne tanker og følelser. Dette er et ekstra stort ansvar for, for eksempel fosterforeldre eller ansatte i institusjon, der de jobber med unge mennesker som sliter med håndtering av følelser og impulser. Begrepet samregulering blir ofte brukt i relasjoner mellom spedbarn og omsorgspersoner, men kan også brukes når det gjelder eldre barn, som har opplevd alvorlig motgang og traumer. Å lære selvreguleringsferdigheter kan bli en prioritet inn i ungdomsårene og senere i livet (Bath & Seita, 2018).

3.3 Resiliens

Resiliens er tett knyttet opp til mestringsbegrepet. Resiliens er barn som mestrer livet til tross for mye motgang. Gjennom risikostudiene ble forskerne satt på et nytt spor. De ble satt på sporet av de mestrende barna og dette resulterte i to nye hovedproblemstillinger. De to nye problemstillingen handlet om hvorfor de mestrende barna greier seg, og hvem de mestrende barna er. Ved å beskrive egenskaper og kjennetegn ved livssituasjonen til de mestrende barna, kan en finne svar på hvem de er. For å finne svar på hvorfor de greier seg krever det en litt annen metodisk tilnærming. Det gjelder å få innsikt i de prosesser og mekanismer som utvikler de sterke sidene hos barnet, og se på hva som preger samspillet mellom det mestrende barnet og omgivelsene. Forskingen har kommet et godt stykke når det handler om å identifisere de mestrende barna og de positive miljøfaktorene. Flere begreper ble etter hvert utviklet og begrepet resiliens fikk stor plass i forskningen av de barna som mestret livet. Beskyttelsesfaktorer fikk også større og større plass i mestringsforskningen (Sommerschild, 2010).

Halvparten av alle de som blir utsatt for risiko utvikler alvorlige psykiske problemer. Det vil si at den andre halvparten klarer seg bra til tross for stor risiko i livet (Borge, 2018). Med risiko menes det at barn og unge utsettes for hendelser som øker sannsynligheten for at de utvikler problemer. Barn kan ha ulik grad av sårbarhet og kan reagere veldig ulikt på å bli utsatt for belastende hendelser (Ogden, 1995). Resiliensbegrepet handler om god fungering, tross erfaringer med alvorlig risiko. Alvorlig risiko kan være mye forskjellig, men det kan blant annet være å ha blitt utsatt for omsorgssvikt eller psykologisk mishandling (Borge, 2018). Faktorer som knyttes til risiko kan blant annet være kjønn, alder når belastningen inntreffer, individuelle trekk ved barnet, hvor lenge belastningen varer og antall ganger den inntreffer (Helgeland, 2007). Resiliensbegrepet er hentet fra det engelske ordet «resilience» som kan bety motstandskraft, robusthet, seighet eller utholdenhet. Resiliens dreier seg dermed om barns motstandskraft mot å utvikle psykiske problemer. Borge (2018) bruker Michael Rutter sin definisjon på resiliens. Han var en verdens ledende barnepsykiater, og ble beskrevet som «barnepsykologiens far». Etter Emmy Werner, som var en amerikansk utviklingspsykolog, har Rutter vært en av de viktigste bidragsyterne og initiativtakeren til resiliensforskningen. Rutter (2000), referert i Borge (2018, s. 20) definerer resiliens slik: «Resiliens er prosesser som gjør at utviklingen når et tilfredsstillende resultat, til tross for at barn har hatt erfaringer med situasjoner som innebærer en relativt stor risiko for å utvikle problemer eller avvik». Det finnes ingen oppskrift eller standard i utviklingen av resiliens.

Det som er viktig er å være åpne når vi studerer unntakene blant risikobarn. Svarene på de ulike spørsmålene som stilles i resiliensforskningen krever tålmodig oppfølging av barns utvikling over tid. Ved å følge barns utvikling over tid kan en nærme seg innsikt i hvordan resiliens kommer til syne hos barn som er utsatt for høyst forskjellige typer risiko. Denne kunnskapen er helt sentral for å finne nye måter å hjelpe barn på (Borge, 2018).

Helgeland og flere andre forskere har forsket mye på risiko og motstandsdyktighet. Denne forskningen har blant annet som hensikt å finne økt statistisk sannsynlighet for at barn og unge vil overkomme eller mestre vanskeligheter (Helgeland, 2007). Emmy Werner og Ruth Smith (1996;1992) har gjort en studie der de fulgte opp et årskull barn på øya Kauai i Stillehavet. Alle barna ble vurdert som utsatt på grunn av fattigdom, kulturelle konflikter og et psykososialt belastet oppvekstmiljø. En tredjedel av utvalget vokste opp som velfungerende kompetente unge mennsker. Ingen av de utviklet problematferd eller lærevansker. Felles for disse barna var at de fra spedbarnsalder ble positivt omtalt og vurdert både av familiemedlemmer og av fremmede. De ble etterhvert i barndommen vurdert som selvstendige, nysgjerrige og positivt orienterte. Felles for denne gruppen var også at de gjennom oppveksten hadde minst en omsorgsgiver som de hadde et svært godt forhold til. De var også flinke til å søke vennskap og kontakt med personer som ga de emosjonell støtte. Den nevnte tredjedelen av utvalget fungerte stabilt og normalt i livet som 32-åringer. Fremragende kvaliteter hos denne gruppen var en optimistisk tro på fremtiden, personlig kompetanse og god støtte fra samboer eller ektefelle (Werner, 1996; Werner & Smith, 1992).

Ann-Helen Johannessen (1999) gjorde en kvalitativ intervjustudie av en gruppe voksne som til tross for store belastninger hadde klart seg mot alle odds. Målet med studien var å øke forståelsen for hvordan denne gruppen klarer seg, til tross for de store belastningene de har blitt utsatt for gjennom oppveksten. Studien fokuserte på personenes egne opplevelser og forståelse av sin situasjon. Det var flere betydningsfulle forhold som pekte seg ut som viktig for at de hadde klart seg. Noen av funnene var blant annet at de hadde hatt en eller flere signifikante andre gjennom oppveksten, positive skoleerfaringer, gleden av å hjelpe andre og bety noe for andre, og en evne til å snu det negative til noe positivt. Forskeren vurderte intervjupersonene som blant annet tilpasningsdyktige og sosialt engasjerte (Johannessen, 1999).

3.4 Signifikante andre, nettverk og sosiale relasjoner

Trygge og stabile voksenrelasjoner som vedvarer over tid, er viktig. Begrepet signifikante andre kan brukes om betydningsfulle voksenpersoner. Det er de som står oss nærmest som har betydning for oss og det er de vi samhandler mest med. Utvikling skjer først og fremst i samhandling med andre mennesker som har betydning for en, og det kan være en signifikant andre. Gjennom å samhandle med personer som er viktige for en kan en utvikle viktige verdier, viktig kunnskap og kompetanse, og sosiale bånd. Omsorgspersoner kan betraktes som de viktigste personene for et barn, men etter hvert som barnet blir eldre får barnet andre viktige personer i livet. Det at noen er en signifikant andre for en, er ikke noe enten-eller. Det handler om graden av betydning, både når det gjelder tid og situasjon. Ungdom har ulike behov, og en signifikant andre for en ungdom, behøver ikke å være det for en annen ungdom. Den emosjonelle biten i relasjonen, behøver heller ikke å være den samme for begge parter. Det handler om to relasjoner, ikke om en. Noe som betyr at den ene parten i relasjonen kan være svært betydningsfull for den andre, uten at det nødvendigvis går begge veier. Relasjoner til de personene som betyr mye for oss kan innebære både gode og vonde følelser. Barn kan for eksempel både ha en god og vond relasjon til mor eller far som utøver omsorgssvikt (Helgeland, 2007).

Fra tidligere forskning som er gjort om «løvetannbarn», kan vi se at det som kjennetegner de barna som mestrer tilværelsen, til tross for vanskelige oppvekstvilkår, er at de blant annet aktivt søker og velger relasjoner til andre voksenpersoner enn foreldrene. Det er personer som gir dem støtte, som ser dem og interessene deres, og som genuint liker dem akkurat sånn som de er. Jo eldre en blir, jo større frihet har en til å velge sine signifikante andre (Helgeland, 2007).

Relasjoner som er stabile, kontinuerlige og troverdige kan bidra til en trygg identitet. «Gode relasjonserfaringer skaper mulighet for selvtillit, og evne til gjensidighet og empati, og skaper muligheter for tilknytning, tilhørighet og utvikling» (Larsen, 2010, s. 118). Barnvernsbarn kan slite med å danne gode relasjoner, fordi de har opplevd mange dårlige relasjonserfaringer fra barndommen. Dårlige relasjonserfaringer og mange relasjonsbrudd kan føre til at en ikke lenger ser og tror på at relasjoner kan være gode. I frykt for å oppleve nye skuffelser og tap, satser en ikke på å skape og vedlikeholde relasjoner. Følelsen av ensomhet og forlatthet blir ofte fremtredende når følelsen av tilhørighet og tilknytning uteblir (Larsen, 2010).

Positive mestringsopplevelser styrker selvtilliten og øker troen på egen styrke, egen kompetanse og egne muligheter. Gode erfaringer med andre skaper tro på relasjoner som et gode, det vil si at gode relasjonserfaringer blir en forutsetning for god selvtillit og tro på egne muligheter (Larsen, 2010, s. 119).

I en oppfølgingsstudie gjort av Larsen (2001) sa en ungdom: «At voksne er greie, gjør det mulig å bli grei selv». Barn og ungdom som ble intervjuet i oppfølgingstudie, formidler tro på egne muligheter og utvikling av større selvtillit, når de snakker om å falle til ro i institusjon eller fosterhjem. Positive relasjonserfaringer gir mulighet for en ny og mer positiv identitet (Larsen, 2001).

3.5 Tilknytningsteori

Den moderne tilknytningsteorien er i stor grad basert på den britiske psykiateren John Bowlbys arbeid. Etter at han på slutten av 1960-tallet lanserte sin teori om tilknytning mellom barn og foreldre, har det blitt gjort store framskritt i forståelsen av opprinnelsen til, og utviklingen av barns tidlige reaksjoner. For å definere tilknytning kan vi ta utgangspunkt i et varig emosjonelt bånd som forener et barn med en omsorgsperson over tid. En tilknytningsperson kan fungere som en trygg havn, bidra til trygghet når et barn står ovenfor utfordringer og gi støtte for selvregulering. I faglitteraturen sies det at det er barnet som danner tilknytningen til sine omsorgspersoner, og at de voksne normalt ikke er tilknyttet barnet. Bowlby utviklet videre sine ideer gjennom samarbeidet med Mary Ainsworth. Ainsworth var en amerikansk forsker som gjorde fundamentale empiriske studier av barns tilknytning. På grunnlag av hennes observasjonsstudier av barn som ble fulgt opp gjennom hele det første leveåret, kom hun med en antagelse. Antagelsen dreide seg om at trygge barn vil ha lett for å utforske omverden, men at utrygge barn kan være litt unnvikende. Dette fordi de trygge barna vet at omsorgspersonene er lett tilgjengelig og vil gi trøst eller hjelp når de trenger det, mens utrygge barn kan ha erfart at omsorgspersonene ikke alltid er i stand til, eller villig til å reagere. En annen strategi som kan komme til syne i et utrygt barn, som antas å komme av at omsorgspersonen ofte er uforutsigbar i sine svar, er at barnet blir mer ambivalent og krevende i sin tilknytningsatferd (Smith, 2017).

Barn som har et trygt tilknytningsforhold til omsorgspersonene sine, antas å ha de beste forutsetningene for å få god psykisk helse på lengre sikt. Det er mulig å anta ut ifra tilknytningsteorien, at barn med tidlig trygg tilknytning har bedre muligheter for å utvikle

heldige personlighetstrekk, gode vennskapsrelasjoner senere i livet og at de stoler mer på seg selv, enn barn som tidlig hadde en utrygg tilknytning. Det handler i stor grad om at et lite barns tilknytningstrygghet, kan danne grunnlaget for hvordan det senere kommer til å utvikle relasjoner til andre mennesker og hvordan en kommer til å oppfatte seg selv. Tilknytningens stabilitet over tid er basert både på kvaliteten av den tidlige omsorgen og på individets senere relasjonserfaringer. Barns tilknytningsstatus kan til en viss grad varsle noe om den senere utviklingen, men vil være avhengig av både hvor trygge eller utrygge barna var på et tidlig alderstrinn og kvaliteten på omsorgen som de mottok senere. Utrygge barn vil være mer sårbare hvis de senere utsettes for vanskelige livsbetingelser (Smith, 2017).

Bowlby (1988), referert i Grøholt (2010), regner tilknytning til andre nære personer som en biologisk nødvendighet for å overleve. Han hevder også at det er en forutsetning for menneskerasens eksistens og for utfoldelse. Tilknytningsbehovet dekkes ikke en gang for alle. Nære relasjoner vil påvirke menneskers mulighet for utfoldelse gjennom hele livet. Tilknytningsatferden til hvert enkelt menneske vil i gitte situasjoner aktiveres. Det kan være i situasjoner som for eksempel ved forelskelse, ved truende eller reelle brudd i nære etablerte relasjoner og ved reelle farlige situasjoner. Gjennom indre arbeidsmodeller, som jeg redegjør for i det kommende kapittelet, vil tilknytningsatferden vår til enhver tid være farget av våre tidligste erfaringer om forholdet til andre (Grøholt, 2010).

3.5.1 Indre arbeidsmodeller

Indre arbeidsmodeller er mentale forestillinger av omsorgspersonene og av seg selv i forhold til disse. Arbeidsmodellenes funksjon er blant annet å hjelpe barnet til å forstå hva som skjer i forholdet til en tilknytningsperson. De indre arbeidsmodellene består av følelser og tanker som danner grunnlaget for barnets reaksjoner i ulike settinger. En viktig side ved arbeidsmodellene er hvor kompetent og akseptabelt barnet synes det selv er, og i hvilken grad det oppfatter at det er hensiktsmessig å bli elsket av betydningsfulle andre. Et annet viktig aspekt er hvor tilgjengelig og emosjonelt støttende en kan anta at barnet oppfatter at tilknytningspersonene er. Etableringen av indre arbeidsmodeller er sannsynlig å være besluttet hovedsakelig av to forhold. Den første faktoren er tilknytningspersonens fysiske tilstedeværelse i situasjoner som kan virke skremmende eller utrygge for barnet. Den andre faktoren er barnets visshet om at tilknytningspersonen er tilgjengelig hvis det skulle bli behov for det, selv om den voksne ikke er fysisk til stede. De indre arbeidsmodellene er antatt å reflektere reelle og erfarte spillemønstre (Smith, 2017).

Indre arbeidsmodeller vil prege forventningene våre og de kan føre til at det vi henter ut av nye erfaringer likner på det vi har opplevd tidligere. Denne prosessen kan gå begge veier, ved at de nye relasjonene som dannes påvirker de indre arbeidsmodellene.

Tilknytningsteoretikerne understreker at menneskers psykiske funksjon og sårbarhet, ikke på noen måte er statisk. Bowlby (1988), referert i Grøholt (2010), hevder at man kan med en viss sikkerhet, anslå en persons psykiske styrke, hvis en har status for nærmeste relasjon i dag, og informasjon om tidlig tilknytning til foreldre eller andre viktige personer (Grøholt, 2010).

Barn og unge som har erfart sensitiv omsorg, ved å bli sett og ivaretatt på en tilfredstillende måte av omsorgspersonene sine, vil stort sett utvikle en trygg tilknytning til omsorgspersonene. Barn og unge som har erfart insensitiv omsorg, i form av for eksempel avvising og ignorering, vil stort sett utvikle en utrygg tilknytning. De som utvikler en utrygg tilknytning vil kunne utvikle uhensiktsmessige indre arbeidsmodeller. De indre arbeidsmodellene vil da kunne inneholde tanker om at en selv ikke er verdt å bli tatt vare på, at en selv ikke kan noe, og at omgivelsene ikke er til å stole på. Den indre utryggheten kan bidra til at barn og unge får vansker med å knytte seg til andre mennesker, lære og utforske (Havik, 2010).

4.0 METODE

I dette prosjektet er kvalitativ metode valgt som forskningsmetode. Prosjektets problemstilling er: «Hvilke erfaringer og opplevelser har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn?». For å besvare problemstillingen er jeg ute etter informantenes egne erfaringer og opplevelser. Kvalitativ metode blir brukt for å skape kunnskap om hvordan ulike erfaringer og hendelser påvirker enkeltmennesker. Som i kvalitativ metode, og som i dette prosjektet ønsker jeg å legge vekt på forståelse, fremfor forklaring som står sterkt i kvantitativ metode. Det brukes en induktiv fremgangsmåte som vil si at den er eksplorerende og empiridrevet. Metoden gir en større innsikt i hvert enkelt menneskes oppfatning, enn hva store kvantitative undersøkelser gjør. Gjennom kvalitativ forskning prøver jeg som forsker å forstå personene og de sosiale prosessene (Silverman, 2017; Tjora, 2017).

4.1 Intervju

I et forskningsintervju ønsker en som forsker å belyse temaet og problemstillingen. Det kvalitative forskningsintervjuet har som mål å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Målet er å få fram betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av temaet (Kvale & Brinkmann, 2018). Ved å velge og bruke intervju som forskningsmetode, krever det at jeg som forsker bruker tid på å forberede meg før intervjuene. Dette for å ha gjort seg noen tanker om hvordan en skal få den informasjonen som en trenger. Det skilles ofte mellom åpne og strukturerte eller fokuserte intervjuer. I et åpent intervju er det mer åpent for informanten til å fortelle fritt, men i strukturerte eller fokuserte intervjuer er temaet for intervjuet bestemt mer på forhånd ved hjelp av en intervjuguide. Siden dette er første gangen jeg skal forske og gjennomføre intervjuer har jeg valgt å benytte meg av semistrukturerte intervjuer. Åpne intervjuer er en mer krevende intervjuform, fordi den som intervjuer ikke har formulert noen spørsmål på forhånd. Jeg følte meg dermed mer trygg på å gjennomføre semistrukturerte intervjuer og ha en intervjuguide klar på forhånd (Dalen, 2004).

I et semistrukturert intervjuprosjekt er det en fordel å begynne med hva-spørsmål før man bestemmer seg for hvordan man konkret vil gå fram i prosjektet. Kort sagt bør man klargjøre hva man ønsker å vite noe om, før man overveier hvordan man best mulig oppnår den ønskede kunnskapen (Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 26).

Det er ulikt hvor mye forarbeid som kreves for å gjennomføre en intervjustudie, men noe forarbeid er helt nødvendig. Jeg jobbet godt med å lage en intervjuguide (Vedlegg 4) med

gode og innholdsrike spørsmål. For at intervjuet ikke skulle bli kjedelig for informantene, fokuserte jeg veldig på at spørsmålene ikke skulle være for gjentakende. Jeg utarbeidet en god intervjuguide, med gode spørsmål, som skulle sikre at jeg fikk svar på det jeg ønsket å få svar på (Tanggaard & Brinkmann, 2012).

Spørsmålene i intervjuguiden tar for seg forskjellige temaer og kategorier, og er formulert på en kort og enkel måte. Det skilles mellom forskjellige typer intervjus spørsmål. Det kan for eksempel være innledende spørsmål, oppfølgingsspørsmål, direkte spørsmål, indirekte spørsmål og fortolkende spørsmål. I min intervjuguide benyttet jeg meg av flere forskjellige typer intervjus spørsmål. Jeg benyttet meg blant annet av innledende spørsmål, direkte spørsmål og indirekte spørsmål. Oppfølgingsspørsmålene hadde jeg ikke formulert i intervjuguiden, men tok de på sparket under intervjuet om det var noen spørsmål jeg ønsket et mer utfyllende svar på. For å klare å stille gode oppfølgende spørsmål kreves det en aktiv lytting. Det er viktig at den som intervjuer lytter til det som sies og lytter til hvilken måte det sies på. Alle intervjus spørsmålene er formulert på den måten at de forsøker å få svar på det problemstillingen spør etter. Ordlyden i spørsmålene kan legge opp til ganske forskjellige former for svar. Jeg benyttet meg av ulike spørsmålsformuleringer, som blant annet «kan du forklare...?», «hva tenkte du...?», «hvilke tanker...?», og «hvordan tror du...?». Jeg brukte konsekvent ulik ordlyd i spørsmålene, for å ikke legge opp til en spesifikk svarstil (Kvale & Brinkmann, 2018).

Spørsmålene i intervjuguiden er som nevnt over formulert på en slik måte at de skal forsøke å gi svar på problemstillingen. Intervjuguiden inneholdt spørsmål som er knyttet til den teorien som er valgt. Informantene ble spurt om nåværende situasjon, deres bakgrunn, relasjoner og nettverk, både i oppveksten og i dag, tanker rundt det å være barnevernsbarn, om barnevernet i seg selv, om mestring og personlige egenskaper. Spørsmålene inneholdt ikke teoretiske begreper som for eksempel signifikante andre, men spørsmålene var formulert på den måten at de forsøkte å gi svar som kan teoretiseres av forskeren i analysen. Det er viktig at språket som brukes i intervjuet er lett og forståelig for informantene.

Selv om jeg på forhånd hadde laget en intervjuguide med ulike intervjus spørsmål som skulle være styrende for intervjuet, betydde ikke det at jeg ikke kunne vike fra dem. Informantene kan fortelle historier som kan være interessante å følge opp videre. Det er derfor viktig å kunne gå litt utenfor intervjuguiden, for å følge opp spennende temaer og fortellinger som

kommer fram i intervjuet. Med andre ord skal man kunne være kreativ innenfor rammen som er etablert gjennom utarbeiding og forberedelse av intervjuguiden. Som forsker er det viktig med et åpent sinn. Et åpent sinn kan tillate informantene å uttrykke seg med sine egne ord. Det er viktig å poengtere at et åpent sinn, ikke er det samme som et tomt hode. Som hermeneutikken har klargjort forstår vi verden på bakgrunn av vår forforståelse. I praksis så er de beste intervjuene blitt gjennomført av forskere som har omfattende kunnskap om det temaet de intervjuer om. Med en betydelig kunnskap kan de stille de mest relevante og beste spørsmålene (Tanggaard & Brinkmann, 2012).

4.2 Bruk av diktafon

Jeg brukte diktafon under gjennomføringen av intervjuene for å ta lydopptak av intervjuene. Jeg synes det er et fint hjelpemiddel for å sørge for at jeg får med meg alle detaljene i intervjuet. Ved å bruke diktafon, synes jeg det var lettere å konsentrere meg om informanten, istedenfor å være opptatt med å ta notater. I transkriberingsfasen kan en gjentatte ganger høre på lydopptaket. Det kan resultere i at en får med seg viktige detaljer som ellers kanskje ville blitt glemt. Dette er viktig for analysearbeidet. Lydopptak gir også en god mulighet til å sitere intervjupersonene direkte. Det kan være fint å bruke ulike direkte sitat for å tydelig få fram ulike moment (Silverman, 2017). Alle de sju informantene mine ga uttrykk for at de synes det var helt greit at jeg brukte diktafon for å ta lydopptak av intervjuene. De hadde på forhånd blitt informert om at lydopptaket kom til å bli oppbevart på en forsvarlig måte, og at det ville bli slettet med en gang etter at det var transkribert.

4.3 Utvelging og rekruttering

For å avgrense et kvalitativt forskningsprosjekt finnes det to ulike strategier. Det kan gjøres ved å benytte seg av casestudie eller kriterieutvalg. Det er problemstillingen som avgjør hva som velges. I en casestudie er en ute etter å utvikle kunnskap om en case, men i et kriterieutvalg handler det om informantenes egne erfaringer og opplevelser. I dette prosjektet med valgt problemstilling er jeg ute etter informantenes egne erfaringer og opplevelser knyttet til mestring av livet. Prosjektet baserer seg derfor på et kriterieutvalg (Tjora, 2017). Jeg har intervjuet tidligere barnevernsbarn. Jeg valgte å sette nedre aldersgrense på informantene til 25 år, nettopp fordi jeg ønsket at informantene skulle ha ungdomstiden litt på avstand. Jeg satte øvre aldersgrense til 40 år, fordi jeg ønsket at det ikke skulle være mer enn maks 15 års aldersforskjell på informantene.

Informantene jeg valgte måtte oppfylle ulike kriterier. De må ha vært plassert i barnevernsinstitusjon over en periode på til sammen minst ett år og vært under barnevernets omsorg i minst tre år. Ettersom jeg var ute etter hva som har vært viktig for å mestre livet, var et av kriteriene at de må leve et godt voksenliv den dag i dag. Jeg tok som nevnt over utgangspunkt i informanter som var mellom 25-40 år.

For å rekruttere informanter til prosjektet mitt har jeg benyttet meg av å sende e-post med informasjon om prosjektet, samt informasjonsskrivet (Vedlegg 1) til de jeg anså som relevante. Jeg sendte e-post til Landsforeningen for Barnevernsbarn og forandringsfabrikken, men det resulterte dessverre ikke i noen informanter. Jeg sendte også e-post til forskjellige barnevernsinstitusjoner, barneverntjenester, fosterhjemtjenester og ulike fagpersoner. Målet var å rekruttere informanter via at de enten visste om noen som kunne være aktuelle informanter til prosjektet, eller at de kunne spre ordet videre slik at aktuelle informanter kunne ta direkte kontakt med meg. Med tanke på at kontaktopplysninger om enkeltpersoner er taushetsbelagt, har jeg opplevd at rekruttering til denne type studie har vært noe krevende. Det tok en liten stund før jeg i det hele tatt fikk napp noe sted. Til slutt løsnet det litt og tre informanter ble rekruttert gjennom to ledere ved hver sin barnevernsinstitusjon. En fjerde informant ble rekruttert via at en fagperson delte informasjonen om prosjektet mitt innad i deres nettverksgruppe.

Jeg hadde fortsatt behov for minst et par informanter til. Veilederen min delte denne informasjonen til en fagperson, og fortalte at jeg var på utkikk etter flere informanter. Etter kort tid, fikk jeg tilbakemelding fra veileder om at fagpersonen han hadde vært i kontakt med, kunne bidra til å skaffe informanter. Jeg fikk kontaktinformasjonen hans gjennom veileder, og kontaktet han selv på telefon. Etter en telefonsamtale sendte jeg informasjonsskrivet om prosjektet til han på e-post, slik at han kunne dele det med aktuelle informanter. Etter at han hadde tatt kontakt med de han tenkte var aktuelle for prosjektet mitt og de hadde sagt at de ønsket å stille opp, sendte han kontaktinformasjonen deres til meg. Jeg tok deretter kontakt med de for å avtale intervju og for signering av samtykkeerklæringen. Tre informanter ble rekruttert via denne fagpersonen.

Jeg har intervjuet til sammen sju tidligere barnevernsbarn som alle var mellom 25-40 år. To informanter var kvinner og fem informanter var menn. Jeg hadde i utgangspunktet tenkt til å ha omtrent like mange kvinner som menn, men ettersom at rekrutteringen til denne type

studie har vært litt krevende, ble det en overvekt av menn. Det kan påvirke resultatene mine at jeg har flere menn som informanter, men i hovedsak tror jeg ikke at det påvirker resultatene mine i så stor grad. Statistikk over barn og unge som har vært plassert i barnevernsinstitusjon fra 2003-2020, viser at det alltid har vært flest gutter som har vært plassert i barnevernsinstitusjoner (Bufdir, 2022). Det kan derfor være en naturlig årsak til at jeg har flest menn som informanter i dette prosjektet, nettopp fordi at andelen gutter som har vært plassert i barnevernsinstitusjon, alltid har vært større enn andelen jenter. Ettersom at alderen på informantene spriker fra 25-40 år, er det gitt at noen av de har vært plassert på barnevernsinstitusjon i forskjellige tidsperioder. Dette kan også ha preget deres erfaringer og opplevelser knyttet til tiden i institusjon. Sett ut ifra statistikk var det flere barn og unge som ble plassert i institusjon før i tiden. Antallet barn og unge som bor i barnevernsinstitusjon er noe redusert de senere årene (Bufdir, 2022).

Utvalgskriteriene mine for å være informant var at de måtte ha bodd i barnevernsinstitusjon over en periode på til sammen minst ett år og vært under barnevernets omsorg i minst tre år. Dermed er bakgrunnen til alle informantene at de alle har vært innom barnevernsinstitusjon i minst ett år, men felles for de alle var at mange hadde bodd i barnevernsinstitusjon i mange år. Det korteste oppholdet på barnevernsinstitusjon blant informantene var tre år og det lengste oppholdet på barnevernsinstitusjon var ti år. To av informantene hadde også bodd flere år i fosterfamilie. Det er fint at utvalget består av informanter med ulik lengde i institusjon. Antall år i institusjon kan også være med å prege hvordan en har opplevd oppholdet. Jeg vil si at utvalget mitt representerer en god bredde når det kommer til variasjoner innad i utvalget. Utvalget gir et godt utgangspunkt for en spennende og innholdsrik analyse.

Som jeg var inne på litt tidligere i dette delkapittelet valgte jeg å sette nedre aldersgrense til 25 år. Denne nedre aldersgrensen ble satt, fordi jeg ønsket at informantene skulle ha ungdomstiden sin litt på avstand. Jeg hadde et ønske om at det skulle ha gått noen år etter at de ikke lenger var tilkoblet barnevernet. Utgangspunktet for at jeg valgte den nedre aldersgrensen på 25 år, var grensa for å kunne motta ettervern som fram til 31. desember 2020 var fylte 23 år (Regjeringen, 2021). Det kan være lettere å reflektere over egen ungdomstid og de valgene som er blitt gjort, etter at en selv har fått ungdomstiden litt på avstand. Jeg synes at kvaliteten på de svarene som gis i intervjuene, gjenspeiler godt at informantene selv har reflektert over, og tenkt igjennom sin tid i barnevernet og tiden etter. Alle informantene

fortalte åpent og ærlig om både oppturer og nedturet gjennom hele livet. Noen av informantene påpekte at det var flere av spørsmålene jeg stilte, som de selv har tenkt og reflektert mye over. Dette for å prøve og finne en mening i hvorfor og hvordan ting har blitt som det har blitt.

4.4 Innsamling av datamaterialet

Intervjuene ble gjennomført i perioden november 2021 til januar 2022. Alle intervjuene ble gjennomført via telefon, for utenom ett. En svakhet ved at intervjuene ble gjennomført via telefon, kan være at en ikke ser intervjupersonenes kroppsspråk. Det er mulig å lese veldig mye ut ifra menneskets kroppsspråk. Kroppsspråket til informantene er noe jeg ikke kan si noe om, fordi intervjuene ble gjennomført via telefon. Intervjuene ble gjennomført via telefon stort sett på grunn av geografiske begrensninger, og at både informant og jeg synes det var best mulig gjennomførbart. Innsamlingen av datamaterialet foregikk også i perioden hvor omikron varianten av koronaviruset herjet i landet. Det var mye sykdom og oppfordringer fra myndighetene om å ikke møte så mange. Med tanke på omstendighetene var det også best mulig gjennomførbart å gjennomføre intervjuene digitalt. Jeg satt på et rolig, uforstyrret og lukket rom. Det ene intervjuet som ble gjennomført fysisk ble utført hjemme hos informanten. Det ble gjort lydopptak av alle intervjuene med en diktafon. Før jeg gjennomførte det første intervjuet via telefon var jeg veldig spent på om diktafonen skulle fange opp lyden bra, eller om det kom til å bli et problem. Det viste seg å ikke bli et problem ettersom at diktafonen fanget opp lyden veldig bra. Hvert intervju begynte med en liten uformell samtale, der jeg blant annet informerte om de ulike kategoriene intervjuet var inndelt i og om bruken av diktafon for å ta lydopptak. Alle informantene ga uttrykk for at de syntes studien var viktig og spennende. De aller fleste var veldig trygge og svarte veldig utfyllende på alle spørsmålene. For et par av informantene var noen av spørsmålene litt vanskeligere å svare utfyllende på enn andre. Alle intervjuene gikk helt uforstyrret og varte i alt fra 20-40 minutter.

4.5 Transkribering og analyse

Etter intervjuene var gjennomført ble materialet transkribert. Jeg valgte å transkribere alle intervjuene rett etter at intervjuene var gjennomført. Dette for å ha intervjuene ferskt i minnet i det jeg skulle transkribere. Transkribering er en viktig prosess i forskningsarbeidet. Som forsker jobber en seg gjennom datamaterialet gjentatte ganger ved å lytte til lydopptakene. På denne måten kan en oppdage nye og viktige momenter ved intervjuene, som kan ha mye å si

for analysen (Silverman, 2017). Jeg valgte å transkribere alle intervjuene ordrett, men brukte bokmål istedenfor dialekt i transkriberingen og ved bruk av sitater når jeg presenterer empirien. Alle de transkriberte intervjuene vil bli slettet og makulert ved prosjektets slutt.

Kvalitativ analyse har som mål å gjøre det mulig for leseren å få økt kunnskap om tema for forskningen, uten selv å måtte lese data som er generert i løpet av prosjektet. Analysen i kvalitativ metode krever evnen til å arbeide systematisk. Mye av potensialet til kvalitativ forskning ligger i analysen. Mange spørsmål kan dukke opp når en skal gå i gang med analysen. Jeg stilte meg også ulike spørsmål når jeg skulle i gang med analysen, for eksempel spørsmål om hva som var viktig i min empiri og hvordan dataen kan analyseres for å besvare problemstillingen. En stegvis-deduktiv induktiv metode, heretter omtalt som SDI-modellen, skal bidra til at forskeren har kontroll på analysen. Metoden hjelper forskeren med å ha tro på empirien, ta steg for steg og sørge for at analysen foregår på en systematisk måte. De to første stegene i modellen innebærer generering av empiriske data og bearbeiding av data. Første steg i analysen er koding og er svært viktig for SDI-metodens vekt på induksjon (Tjora, 2017).

Når jeg skulle i gang med å analysere de transkriberte intervjuene valgte jeg først å ta utskrift av alle intervjuene. Deretter begynte jeg med det første steget i analysen som er å kode intervju for intervju. Målet med koding i SDI-modellen er tredelt. Det handler om å trekke ut essensen i det empiriske materialet, forminske materialets volum, og legge til rette for idégenerering. Kjennetegnet ved den induktive empirinære kodingen i SDI-modellen er at den gjerne kan bruke begreper som allerede finnes i datamaterialet. Dette for at kodingen skal ligge svært tett opp til empirien. Poenget er at kodingen skal ligge på informantenes egne utsagn i intervjuene og ivareta det originale materialet. Etter å ha kodet intervju for intervju, er neste steg å gruppere kodene tematisk. Dette for å begynne og danne en struktur for analysen. Kodegrupperingen gjøres også induktivt. Denne prosessen handler om å samle koder i grupper som har en felles tematisk sammenheng, og samle de kodene som anses som uviktige i en restgruppe. Når datamaterialet skulle kodes, ble det naturlig å ta utgangspunkt i de tre forskningsspørsmålene, for å dele opp materialet etter tema. Under hver av disse tre temaene, ble sitater fra intervjuene og annet skriftlig materiale sortert ytterligere etter teoretiske føringer. Videre ble noen deler av datamaterialet som ikke hadde direkte relevans tatt vekk, slik at materialet jeg sto igjen med under hver av de tre temaene, var det jeg anså som mitt utgangspunkt for analysen. Arbeidet som gjøres her er med på å strukturere undersøkelsens analysedel (Tjora, 2017).

4.6 Etiske vurderinger og betraktninger

Det finnes alltid flere etiske vurderinger en må ha tenkt igjennom når en skal gjennomføre et slikt forskningsprosjekt. Personopplysningsloven trådte i kraft 1. januar 2001, men den nye personopplysningsloven trådte i kraft 20. juli 2018. Den nye loven inneholder blant annet bestemmelser som er nødvendige for å gjennomføre personvernforordningen i norsk rett (Regjeringen, 2019). Personopplysningsloven innebærer at alle prosjekter som inneholder personopplysninger og som behandles elektronisk har meldeplikt (Personopplysningsloven, 2018). Dette prosjektet er blitt meldt til Norsk senter for forskning (NSD) og fått godkjenning på at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen (Vedlegg 3). Alle informantene har fått tilsendt informasjonsskriv om prosjektet (Vedlegg 1). I informasjonsskrivet ble det blant annet opplyst om at all informasjon skulle behandles konfidensielt. Informantene fikk også tilsendt en samtykkeerklæring som de måtte signere før intervjuet fant sted (Vedlegg 2). Informantene fikk informasjon om frivillig deltakelse og at de når som helst kunne trekke samtykket sitt uten å oppgi noen grunn. Alle personopplysningene ville da blitt slettet med en gang. De fikk opplyst at det ikke ville ha noen negative konsekvenser for dem, om de ikke ville delta eller senere valgte å trekke seg.

4.7 Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet

Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet er tre kjente begrep innen kvalitativ forskning som fungerer som kriteriene for kvaliteten på forskningen. Det er svært viktig både innenfor kvalitativ og kvantitativ forskning å sørge for gode resultater av datamaterialet. Gyldighet handler om sammenhengen mellom prosjektets utforming og funn, og de spørsmålene en ønsker å finne svar på. Det handler om hvorvidt de svarene vi finner i forskningen, virkelig er svar på de spørsmålene vi ønsker å få svar på. Det finnes ingen enkle svar på spørsmål om gyldighet i kvalitativ forskning, og det kan være en svært krevende prosess (Silverman, 2017; Tjora, 2017).

For å styrke gyldigheten i forskningen min har jeg vært tydelig på hvordan jeg har gjennomført forskningen. Dette med tanke på hvordan spørsmålene har blitt stilt, presentasjon av empiri og hvilke metoder som er blitt brukt til å analysere dataen. Ved å redegjøre grundig for alle valgene som er blitt gjort, gir det leseren en mulighet til å stille seg kritisk til forskningens relevans og posisjon (Tjora, 2017). Gjennom dette metodekapittelet har jeg

forsøkt å gi et tydelig bilde av min fremgangsmåte, både når det gjelder hvilke valg som er gjort og hvorfor jeg har valgt å gjøre de ulike valgene.

Pålitelighet handler om hvor troverdig forskningen er. For å styrke påliteligheten er det viktig å redegjøre for alle forhold internt i undersøkelsen. Tjora (2017) mener at en også innenfor kvalitative studier kan stille spørsmålet som stilles i kvantitative studier, for å teste påliteligheten. Spørsmålet er om resultatene ville vært de samme, uavhengig av hvilken forsker som har utført undersøkelsen. Svaret trenger ikke å være et klart «ja», men en må kunne redegjøre for forhold internt i undersøkelsen, som kan være med på å påvirke resultatene (Tjora, 2017). Ulike settinger kan være med på å gi ulike svar, og det er vanskelig å få menneskelige møter til å bli hundre prosent identiske. Målet med kvalitativ forskning behøver ikke å være at alle forskere skal få de samme svarene, men at målet i et sånt prosjekt handler om å oppnå en legitim forståelse av den en intervjuer (Postholm, 2010).

For å styrke påliteligheten i forskningen brukte jeg blant annet diktafon for å ta lydopptak av intervjuene. Som jeg var inne på tidligere er lydopptak et supert hjelpemiddel for å kunne sitere direkte. Bruk av direkte sitater vil kunne styrke påliteligheten til forskningen. Ved å lese direkte sitater vil leseren kunne få et innblikk i informantenes egne «stemme», gjennom deres egne ord. Hensikten med dette prosjektet er at utvalget kan si noe om hva som har vært viktige erfaringer og opplevelser for dem, som har bidratt til mestring av voksenlivet. Målet innenfor kvalitativ forskning er ikke å generalisere til en større populasjon, men å bruke gode beskrivelser av konteksten og fenomenet, slik at beskrivelsene kan gi overføringsverdi og mening til andre i egen situasjon (Postholm, 2010).

4.7.1 Studiens kvalitet

I et forskningsprosjekt er refleksjoner over mulige feilkilder og svakheter, en viktig del av studien. Alle forskningsprosjekt bør inneholde refleksjoner omkring dette. På denne måten kan kvalitativ metode oppnå økt anerkjennelse og status. Ved å være kritisk til eget arbeid, og gi andre muligheten til å se nærmere på arbeidet, kan det bidra til å øke kvaliteten på eget prosjekt. Det kan også bidra til å øke kvaliteten på all forskning med kvalitativ metode.

Alle prosjekt inneholder ulike feilkilder og svakheter. Som blant annet beskrevet i delkapittel 4.7, har jeg gjort flere grep for å prøve og redusere antall mulige feilkilder i prosjektet. De mest aktuelle feilkildene i dette prosjektet, kan blant annet være forskerens påvirkning på

informantene. Under intervjuene prøvde jeg å være så nøytral som mulig, men jeg kan allikevel ha påvirket, ledet eller på annen måte hatt effekt på det informantene har fortalt. Dette kan ha skjedd ved oppfølgingsspørsmål, min interesse, egen forforståelse eller informantenes opplevelse av anerkjennelse. Informantenes opplevelse av anerkjennelse fra forskeren, vil kunne påvirke det informantene velger å fortelle, og deres grad av åpenhet. Opplevelsen av anerkjennelse kan for noen være vanskelig å oppnå over telefon. Ved at intervjuene ble gjennomført via telefon, kunne naturligvis ikke informantene se mitt kroppsspråk, mens de fortalte deres historier. Jeg kunne være anerkjennende med å si «mhm» og gi små anerkjennende kommentarer underveis, men jeg hadde ikke mulighet til å vise anerkjennelse med kroppsspråket mitt. Det at jeg ikke fikk vist et anerkjennende kroppsspråk, som for eksempel å smile eller nikke anerkjennende til det informantene fortalte, kan ha påvirket dem i deres fortellinger og grad av åpenhet.

Svakheter i dette prosjektet kan være at jeg til tider var for dårlig til å stille oppfølgingsspørsmål. Dette er det første forskningsprosjektet jeg har gjort, og jeg er dermed en svært uerfaren forsker. I de intervjuene der informantene synes det var krevende å svare utfyllende på enkelte spørsmål, synes jeg det var vanskelig å stille gode oppfølgingsspørsmål. Det var lettere å stille oppfølgingsspørsmål ved utfyllende svar, fordi jeg hadde mer jeg kunne koble oppfølgingsspørsmålet til. De gangene informantene synes det var utfordrende å svare på enkelte spørsmål, synes jeg det var vanskelig å omformulere spørsmålet, slik at det kanskje kunne blitt lettere for informantene å svare. En annen svakhet ved prosjektet, kan også være at jeg ikke har stilt nok spørsmål om de forskjellige temaene, til å kunne konkludere med noe. Jeg kan bare ta utgangspunkt i det som har kommet fram i dette prosjektet, og se det opp imot tidligere forskning.

5.0 ANALYSE OG DISKUSJON

Analysekapittelet er delt inn i tre hovedpunkter med utgangspunkt i prosjektets forskningsspørsmål. Den første delen tar for seg relasjonens betydning, den andre delen tar for seg mestring og den tredje delen tar for seg betydningen av god oppfølging i institusjon og ettervern. Sammen er disse ment for å frembringe en materialisert og en grundig diskusjon av prosjektets funn. Under hver av de tre delene starter analysen med en innledning om hva forskningsspørsmålet handler om. Videre presenteres empiri, deretter drøftes empirien opp imot teorien og til slutt presenteres funnene. I kapittel 6 trekkes ulike konklusjoner fram, basert på funnene gjort i dette prosjektet.

Gjennom et semistrukturert intervju ble informantene spurt om nåværende situasjon, deres bakgrunn, relasjoner og nettverk både i oppveksten og i dag, tanker rundt det å være barnevernsbarn, om barnevernet i seg selv, om mestring og personlige egenskaper. Summen av alt dette er svært nyttig kunnskap, når vi skal se på hvilke erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn. Empirien fra intervjuene med de tidligere barnevernsbarna presenteres tematisk. Det gjør det lettere å se sammenhenger og nyanser mellom intervjuene. Av hensyn til personvern og mulighet for at informasjon skal bli gjenkjent, er det en fordel med en tematisk presentasjon av empirien. Intervjuene kan ikke bli presentert i sin helhet, med tanke på anonymitet. Jeg har forsøkt å fremstille empirien uten egne fortolkninger. Gjennom bruk av kvalitativ forskningsmetode er jeg som forsker opptatt av å løfte fram informantenes egne stemmer. Dette gjøres ved å gjengi sitater. Sitatene er plukket ut for å være med på å belyse og understreke temaene, og for å nettopp løfte fram informantenes egne stemmer. Samtidig som jeg bruker sitater bruker jeg egne ord for å gjenfortelle informantenes tanker og refleksjoner. Etter å ha brukt SDI-modellen for å kode intervju for intervju (Tjora, 2017), som jeg presenterte i delkapittel 4.5, sorterte jeg datamaterialet under hver av de tre forskningsspørsmålene. Forskningsspørsmålene ligger tett opp til hvordan intervjuguiden var delt opp i ulike kategorier.

Analysen og fortolkningen vil basere seg på de tidligere barnevernsbarnas subjektive og egne opplevelser knyttet til tema, fortolkninger gjort av forskeren basert på deres uttalelser om temaet, deres refleksjoner og helhetlig fortelling. Jeg ønsket hele veien å intervju voksne tidligere barnevernsbarn for å få fram deres egne meninger og tanker om temaet. Som jeg var inne på i delkapittel 4.3 valgte jeg å sette nedre aldersgrense til 25 år, fordi jeg ønsket at informantene skulle ha ungdomstiden sin litt på avstand. Dette for å lettere reflektere over

ungdomstiden og valgene som ble tatt. Det kan være lettere å reflektere over sin egen situasjon i etterkant, enn når en står midt i vonde situasjoner. Jeg satte øvre aldersgrense til 40 år, fordi jeg ønsket at det ikke skulle være mer enn maks 15 års aldersforskjell på informantene. Det er kun de som har opplevd å bli plassert utenfor hjemmet, som kan si noe om hva som har vært viktig for dem, og hvilke tiltak som har fungert og ikke. Andre som ikke har opplevd det, kan prøve å sette seg inn i det, men vil trolig aldri skjønne helt hvordan det må ha vært. For å øke troverdigheten til forskningen, er det veldig viktig med tanker og meninger direkte fra de som selv har opplevd å bli plassert utenfor hjemmet. Jeg tror også at det er den type informasjon som kan være med på å videreutvikle til at tiltakene i barnevernet kan bli endra bedre.

Det er avgjørende at de som jobber med å ta beslutninger på vegne av barn, ungdommer og deres familier, får vite noe om hvordan disse personene selv opplever og har opplevd sin situasjon. Slik kunnskap kan tydeliggjøre hvor unik hver enkelt situasjon er, og at det er viktig å finne løsninger som er tilpasset hvert enkelt barns og unges behov. Det er to hovedprinsipp som styrer alt barnevernsarbeid, det er barnets beste og det biologiske prinsipp. Det biologiske prinsipp handler om at lovens utgangspunkt er at alle barn og unge skal vokse opp hos sine biologiske foreldre.

Det biologiske prinsipp går ut på at båndene mellom barn og familie skal respekteres og vernes om. I henhold til det biologiske prinsipp er det en egenverdi for barn å vokse opp sammen med sine foreldre på grunn av den identitet den biologiske tilknytningen skaper (Jusinfo, u.å, u.s.).

For å kunne arbeide for barnet beste i barnevernet, er det viktig å lytte til barna og ungdommene. Alt barnevernsarbeid baserer seg på barnets beste. Hva som til enhver tid er til det enkelte barnets beste er veldig diskutabelt. Dette blir også grundig diskutert i ulike barnevernssaker. Rundt ethvert barn er det mange ulike forhold som må tas i betraktning, vurderes og veies opp imot hverandre. Dette for å komme fram til en felles forståelse av hva det enkelte barnet trenger og hva som vil være den beste omsorgssituasjonen for barnet. I praktisk barnevernsarbeid er det barnets beste som alltid skal være i sentrum for vår oppmerksomhet. I en eventuell interessekonflikt mellom foreldrenes og barnets interesser, er det barnets interesser som skal veie tyngst (Bunkholdt, 2010).

5.1 Informantenes personalia og bakgrunn

I dette prosjektet er det sju informanter som er blitt intervjuet. Det var fem menn og to kvinner. Alle var i alderen 25-40 år. Fem av informantene bodde i Trøndelag, en i Sør-Norge og en i Nord-Norge. Naturligvis med tanke på aldersspennet levde mange av informantene vidt forskjellige liv den dag i dag. Fire hadde barn, og seks hadde enten samboer, var gift eller var i et forhold. En av informantene hadde nylig gått igjennom et samlivsbrudd. Fem av informantene var i jobb og to av informantene var uføre. Økonomi- og boligsituasjonen til alle informantene var bra. De enten eide selv, leide eller bodde sammen med samboer som eide et hus. På spørsmål om de er tilfredsstilt med dagens situasjon og om de føler at de lever et godt voksenliv den dag i dag, svarte de aller fleste informantene tydelig ja. De var fornøyde med hvordan de lever livet sitt den dag i dag, hvor langt de har kommet og fornøyde med de menneskene de har rundt seg. Noen av informantene nølte litt og sa at det er noen ting som spiller inn som gjør at de tenker at det kunne vært bedre, men at det også kunne vært mye verre. Det som spilte inn for at noen av informantene ikke svarte tydelig ja på om de er tilfredsstilt med dagens situasjon, og om de føler de lever et godt voksenliv den dag i dag, var blant annet samlivsbrudd, null eller lite kontakt med biologisk familie og nåværende sykdom.

Det var veldig ulikt mellom informantene hvor mye de hadde flyttet. Mange kunne fortelle om mye flytting før de ble plassert utenfor hjemmet, mens andre fortalte at de hadde flyttet relativt lite. Felles for alle var at det var på grunnlag av forhold i det biologiske hjemmet som gjorde at barnevernet overtok omsorgen. Noen av familiene hadde tatt kontakt med barnevernet selv, mens andre hadde blitt kontaktet av barnevernet. Alle informantene hadde god forståelse og innsikt i hvorfor barnevernet valgte å plassere dem utenfor hjemmet, selv om noen av de nødvendigvis ikke hadde det der og da. Noen kunne fortelle om at de der og da, midt i flytteprosessen, hadde en negativ holdning til barnevernet, men at det ikke tok lang tid før ting gikk veldig bra. En informant fortalte at en var litt i opposisjon til barnevernet og beslutningene som ble tatt i ungdomstiden. En annen informant var tydelig på at en der og da synes beslutningen var feil, men at når han har blitt eldre og begynner å forstå litt mer, ser han at beslutningene barnevernet gjorde var riktige. Andre fortalte at de verken ble sint eller lei seg når de fikk beskjed om at de skulle flytte, fordi de tenkte at det ikke kunne bli noe verre enn slik de hadde det på det daværende tidspunktet. En informant som ble flyttet fra hjemmet da informanten var ganske ung, forteller at en ikke bestandig skjønner hva som foregår i hjemmet når man er så ung, og at en da kanskje ikke forstår hvorfor man blir tatt i fra foreldrene sine heller.

5.2 Relasjoner

Det er et kjent fenomen at gode relasjoner kan bidra til økt livskvalitet hos mennesker. Det er ikke så lett å definere begrepet relasjon, men jeg har valgt å bruke Amble og Dahl-Johansen (2016) sin definisjon. De forklarer «relasjon som en følelsesmessig forbindelse mellom to mennesker som gjensidig påvirker hverandre. Det innebærer ikke at de bærer like stor del av ansvaret for relasjonen» (Amble & Dahl-Johansen, 2016, s. 31). Barn og unge som bor i barnvernsinstitusjoner kan i løpet av livet ha opplevd mange vanskelige situasjoner, som igjen kan føre til at relasjoner til andre mennesker blir vanskelig. I barnevernsinstitusjoner er det en miljøterapeutisk målsetting som handler om at barn og unge skal få oppleve trygge og gode relasjoner til andre mennesker. Det er også viktig at de lærer at relasjoner kan skapes med flere. Relasjoner er som regel en inngangsport for å få til en endring hos ungdommen. Endring av atferd skjer gjennom at ungdommen får oppleve at relasjonen til andre mennesker forblir den samme, uansett hvor store problemene er eller uansett hvor tungt og vanskelig livet kan være. Hva slags utvikling og endring en ungdom kan få, avhenger mye av hvordan relasjonene til miljøterapeutene er. En forutsetning for en endring er at relasjonene må vare lenger enn problemene. Ved å bygge relasjon får ungdommen oppleve en omsorgsfull relasjon som kjennetegnes ved innlevelse, empati, nærhet og vilje til samspill, der ungdommen kan oppleve å være god nok slik som en er (Amble & Dahl-Johansen, 2016).

Personer som er svært betydningsfulle for oss kan vi kalle signifikante andre. Det kan være personer som viser at de har tid til deg, står sammen med deg i både motgang og medgang, de kan gi deg mestringsopplevelser og du kan oppleve å stole på dem. Det som kan kjennetegne mange av de som har klart seg bra til tross for stor risiko, trenger ikke nødvendigvis å være barnet i seg selv, men kan være de relasjonene barnet har til andre. Tidligere forskning viser at mange av de barna som har klart seg bra, har hatt relasjoner til betydningsfulle personer. Signifikante andre vil kunne fungere som en beskyttelsesfaktor mot risiko (Amble & Dahl-Johansen, 2016).

I intervjuene stilte jeg noen spørsmål direkte om relasjoner, og andre spørsmål som var mer åpne, der informantene selv trakk fram viktige relasjoner. I min forståelse av relasjon har jeg lagt vekt på, alle de forholdene der informantene forteller om viktige mennesker som har preget livene deres. Forskningsspørsmålet som belyses her er: «Hvilke tanker har informantene om relasjonens betydning for en positiv utvikling?». Jeg skal gå nærmere inn på

hva informantene har sagt om betydningen av gode relasjoner, og drøfte dette opp i mot teori for å belyse prosjektets hovedproblemstilling.

Jeg har kodet intervju for intervju og kategorisert der informantene har sagt noe som jeg forbinder med relasjoner, innunder forskningsspørsmålet som omhandler relasjoner. Alle forholdene informantene forteller om til andre mennesker har jeg tatt i betraktning relasjon. Det kan for eksempel være familie, venner, institusjonsansatte eller lærere. Det er de gode relasjonene som har hatt stor betydning for informantene i deres liv og oppvekst, som blir vektlagt her. Under kategoriene relasjoner regnes også signifikante andre som har vært spesielt betydningsfulle for de tidligere barnevernsbarna. Mange av relasjonene som blir omtalt av informantene kan karakteriseres som signifikante andre. Jeg har ønsket å belyse begrepet ut ifra litteratur og teori, og videre se på hva informantene i dette prosjektet, sier om de menneskene som har hatt og har stor betydning for dem den dag i dag. På den måten er det mulig å se hvordan de menneskene som er blitt signifikante andre for informantene, har kommet i posisjon til å bli det. Videre presenteres empirien tilhørende temaet relasjoner, før empirien drøftes ut ifra teori. Når det gjelder signifikante andre kommer jeg til å fokusere på de viktige egenskapene de innehar. Til slutt kommer det en kort avslutning der de viktigste funnene for temaet relasjoner løftes fram, og svaret på forskningsspørsmålet tydeliggjøres.

5.2.1 Nettverk og sosiale relasjoner den dag i dag

På spørsmål om informantene kunne fortelle litt om nettverket sitt og sine sosiale relasjoner den dag i dag, fortalte de fleste om et godt nettverk og flere sosiale relasjoner. Noen av informantene hadde lite eller ingen kontakt med biologisk familie den dag i dag, men andre viktige støttespiller i nettverket sitt. Informantene forteller om mange gode venner og et bredt nettverk både gjennom jobb og privat.

På spørsmål om personer som har hatt stor innflytelse på livet, trekker flere av informantene fram en viktig person og støttespiller, som jobbet på institusjonen hvor informanten bodde over flere år. For de som er i et stabilt partnerforhold kom disse opp som personer som har hatt stor innflytelse på livet. En informant trekker fram kona som den viktigste støttespilleren den dag i dag. Før informanten møtte kona hadde han et veldig rotete liv og kona har vært en viktig støtteperson. For andre var det viktige personer i familien, som tante, onkel, mamma og fosterforeldre. En informant trekker også fram moren som en person som har hatt stor innflytelse på livet. Moren lærte informanten veldig mye, blant annet viktige verdier og det å

ha respekt for andre. Selv om informanten ikke alltid bodde sammen med moren sin, har informanten fått veldig mye god lærdom fra moren som trekkes fram i intervjuet. Ei tante som har hatt stor innflytelse på livet blir trukket fram av en informant. Hun har vært der helt siden starten og har alltid vært en trygghetsperson for informanten. Hun har alltid stilt opp om det skulle være noe, og informanten har vært mye på besøk hos henne. Tanta er fortsatt en stor støtte den dag i dag.

5.2.2 Nettverk og sosiale relasjoner i oppveksten

På spørsmål om viktige personer i oppveksten nevnes blant de sju informantene både mormor, morfar, farmor, onkel, tante, bror, fosterforeldre, lærere og ansatte på institusjonen de har bodd. To av informantene trekker også fram moren, selv om de ikke alltid bodde sammen med moren, samt fosterforeldrene som viktige personer i oppveksten. De viktige personene som trekkes fram av informantene forklares ofte med at de var viktige, fordi de alltid var der for dem og støttet dem. En av informantene fortalte at den viktige personen, som i dette tilfellet var mormoren, fungerte som en trygghetsperson gjennom hele oppveksten. Hun var alltid en stor støtte, både før institusjonsoppholdet, i tiden under oppholdet og i tiden etterpå. En informant hadde en onkel som var spesielt viktig. Han var 13 år eldre enn informanten og når informanten begynte å bli litt eldre, hadde de mange av de samme interessene. De felles interessene gjorde at de tilbrakte mye tid sammen på blant annet fjellturer og fisketurer. Ansatte på barnevernsinstitusjonene blir nevnt av flere informanter som svært viktige personer. Det var de som bygde opp mange av informantene og hadde størst innvirkning på informantene. De ansatte i institusjonene har vært et utrolig støtteapparat både i ungdomstiden og i voksentiden mange år etter at de flyttet ut fra institusjonen. En informant forteller at han den dag i dag, fortsatt har ukentlig kontakt med de som var ansatte på den institusjonen han bodde på i mange år. Han mener at det er et tydelig tegn på at ting fungerte og var veldig bra på institusjonen.

«Jeg har jo ukentlig kontakt med han (ref. navn på ansatt) og dem på institusjonen (ref. navn på institusjonen), 20 år etter at jeg dro derifra. Det er også et tegn på at ting har vært veldig bra. Jeg søker fortsatt råd og sånne ting fra han (ref. navn på den samme ansatte som tidligere i sitatet), hvis det er noe jeg lurar på i livet, så søker jeg råd til han som jeg i grunn alltid har gjort. Det kommer jeg alltid til å gjøre, uansett hvor gammel jeg blir, det føles veldig riktig. Han har vært som en far eller en mentor gjennom hele mitt liv, så jeg prater med dem vettu og har veldig god dialog med dem.»

Flere av informantene opplevde støtten og tilbakemeldingene fra de voksne som svært betydningsfulle. Informantene forteller at de så veldig opp til flere av de ansatte. De viste veldig tidlig at de var mennesker som viste kjærlighet og at dem genuint brydde seg. Informanten forteller om et tidlig inntrykk av at det var mennesker som ønsket hun godt. Dette gjorde at informanten fikk en nær tilknytning til dem og de ansatte ble gode rollemodeller. Informanten fikk et ønske om å leve det samme livet som de gjorde, og at det er gjennom de ansattes ord, holdninger og ting de har gjort opp igjennom tiden i institusjon, som har formet informanten til å bli den personen hun er i dag. Informanten forteller at hun aldri ville vært foruten oppholdet på barnevernsinstitusjonen. For de av informantene som bodde en kortere eller lengre periode i forsterfamilie, trekkes også fosterforeldre fram som viktige personer i oppveksten. De har vært en viktig støtte og tatt vare på informantene fra ung alder. Informantene beundrer de med at de har vært og er fantastiske. Den ene informanten trekker fram at kontakten mellom seg selv og fosterforeldrene fortsatt er veldig god den dag i dag. Fosterforeldrene er viktige støttepersoner for informanten, også nå i voksen alder.

Noen av informantene kunne fortelle at de selv den dag i dag, mange år etter at de flyttet ut fra institusjonen og avsluttet oppfølgingen, har god kontakt med noen av de ansatte. Felles for informantene som fortalte at de fortsatt den dag i dag, har god kontakt med de ansatte som jobbet på institusjonen, er at det var de som også sto dem nærmest i tiden de bodde på institusjonen. En av informantene forteller at de menneskene som er rundt dem liksom ikke «bare» er fosterforeldre eller «bare» ansatte på en institusjon, de er så mye mer. Man bygger opp en relasjon som er sterkere, enn at den kun bygges på at de ansatte er på jobb og at jobben deres går ut på å hjelpe ungdommene.

«Det har blitt en god relasjon, hun ene primærkontakten har jeg møtt flere ganger. Det er liksom ikke bare det at de er fosterforeldre, eller at de bare er ansatte på den institusjonen, man har liksom bygd opp en relasjon uansett da. Nå er det faktisk 18 år siden jeg flyttet fra institusjonen, men vi har fortsatt kontakt.»

Sitatene som blir trukket fram her er gode eksempler på at informantene har fått nære og betydningsfulle relasjoner med de ansatte som jobbet på institusjonen. Vi kan se at relasjonene gjerne har blitt opprettholdt, der informantene forteller om viktige relasjoner under oppholdet i institusjon.

5.2.3 Egenskaper ved en signifikant andre

Alle informantene i dette prosjektet kunne fortelle om svært nære og tette relasjoner som kan karakteriseres som signifikante andre. Informantene fortalte om ulike egenskaper som de satte stor pris på ved de ansatte. Noe som kom fram gjennom intervjuene var blant annet de ansattes evne til å bruke humor og det å vise at en alltid var der, uansett hvor vanskelig situasjonen var. Dette er viktige egenskaper som blir trukket fram som betydningsfulle for å mestre hverdagen. Informantene trakk fram betydningsfulle voksenpersoner som var flinke til å bruke humor for å lette på humøret. De forteller om morsomme dager med tull og fjas, og at det aldri var en kjedelig dag. Miljøterapeutenes humor bidra til at de kom seg gjennom tunge dager med blant annet både sinne, latter og mye tull. Egenskaper som tålmodige, sterkt pågangsmot, evne til å lytte og gode samtalepartnere er noen av de egenskapene som blir trukket fram av informantene, for å beskrive de betydningsfulle voksne. De beskrives også med at de var flinke til å se de positive sidene ved informantene. Det var ikke alltid at informantene følte at de hadde noen positive sider, eller at de følte at de hadde gjort noe bra. Men de voksne var alltid veldig flinke til å gi masse ros og belyse informantenes positive sider. Dette bidro til at informantene etterhvert også begynte å se sine egne positive sider, og kunne etterhvert oppleve mestring.

I empirien som er presentert fra de sju intervjuene, kan vi se at alle informantene trekker fram mange eller flere gode og viktige relasjoner. Alle disse betydningsfulle og viktige relasjonene kan vi forstå at har hatt stor betydning for mestring av livet for de tidligere barnevernsbarna. Flere av de viktige relasjonene karakteriseres som informantenes signifikante andre. Informantene forteller om viktige relasjoner som har vært helt avgjørende for at de har kommet dit de er i dag. Videre ses nærmere på funnene fra empirien, for å analysere og drøfte hva som har hatt betydning for mestring av livet.

5.3 Stabilitet og kontinuitet i relasjoner

De viktigste relasjonene som informantene trakk fram var de som var stabile og kontinuerlige over tid. Dette kan forstås som opplevelsen av «en rød tråd» gjennom livet, og som gir mulighet til å oppleve seg som en og samme person over tid. Stabilitet og kontinuitet i det lange løp kan gi en trygg identitet, fordi hendelser og mennesker blir trygge og forutsigbare. På den andre siden kan mangelen på stabilitet og kontinuitet føre til det motsatte. Om barnet skal utvikle en trygg og stabil identitet, er det avgjørende med omsorgsfulle og ivaretagende

voksne, som kan prioritere barnas behov fremfor egne behov. Mange barn og unge som vokser opp i utrygge hjem, kan føle seg uviktige og lite verdifulle. Gjennom en god ivaretagelse i barnevernsinstitusjon og/eller i fosterhjem, som informantene forteller om, opplevde de seg som viktige og verdifulle (Larsen, 2010).

Kontinuitet og stabilitet er svært viktig for å bygge gode, trygge og tillitsfulle relasjoner. Basert på resultat fra tidligere forskning og funn basert på empirien i dette prosjektet, kan vi se at de viktigste relasjonene, er de som har vært kontinuerlige og stabile over en lengre periode. Noen av informantene hadde flyttet mye med sin biologiske familie, før de ble plassert i institusjon. Men fellestrekket for de fleste informantene i dette prosjektet, var at de hadde bodd på den samme institusjonen over flere sammenhengende år. Dette gjorde at de kunne bygge relasjoner over tid, som ga relasjonene gode forutsener til å bli trygge og stabile. Stabilitet og kontinuitet er lovfestet i barnevernlovens første paragraf i kapittel 4, som omhandler særlige tiltak. § 4-1 som handler om hensynet til barnets beste, lyder som følger «Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen» (Barnevernloven, 1992, § 4-1). Stabilitet og kontinuitet kan være svært avgjørende for om barn og unge danner trygge og gode relasjoner.

Alle mennesker, både barn og voksne, formes av fortiden, og har behov for å vite og forstå noe av hvordan utviklingen av denne har vært. Når barn og ungdom må flytte i fosterhjem og institusjon, brytes deres viktigste kilde til kontinuitet. Barn og unge flyttes til fosterhjem og institusjon for å forhåpentligvis oppnå bedre stabilitet i omsorgen, enn deres biologiske foreldre kunne gitt dem. For å oppnå den beste omsorgen på sikt, er det mindre uproblematisk at barn og unge flyttes, og opplever brudd i kontinuiteten sin, enn å bli værende i et hjem uten stabilitet. Det er når barn og unge blir flyttet eller må flytte mange ganger, at det kan bli svært vanskelig. Flere studier både fra Norge og fra utlandet, viser at det kan virke negativt inn på barnevernbarnas overgang til voksenlivet å oppleve mange flyttinger. Funn i studier gjort av Veland (1993), referert i Bunkholdt (2010), viser at få flyttinger, kombinert med blant annet et godt nettverk, øker sjansen for å klare seg bra. Studien viser også at det motsatte, nemlig mange flyttinger og et svakt nettverk, gir et dårlig utgangspunkt for å klare seg bra. Triseliotis (1980), referert i Bunkholdt (2010), viser også til like resultater, og hevder at en langvarig, stabil plassering øker muligheten for å komme seg godt inn i voksenlivet.

Det finnes flere forklaringer på hvorfor sjansen for å klare seg bra i voksenlivet, økes desto færre flyttinger en har opplevd. Det kan blant annet være at bruddet eller bruddene på kontinuitet som kommer av flyttingene, fører til en opplevelse av manglende tilhørighet og rotløshet. Det kan også være vanskelig å finne en rød tråd i livet, ved at en gjentatte ganger opplever mangel på kontinuitet. Noe av det viktigste barn og unge bygger sin identitet på er møter med mennesker som gir stabile signaler om hvordan og hvem en er. Når relasjoner stadig brytes, kan bildet av hvem en er, bli mer uklart. Når tiden er kommet for å tre inn i den voksne tilværelsen og finne sin egen vei, kan dette bli vanskelig, fordi opplevelsen av hvem en er, er diffus (Bunkholdt, 2010).

Et fellestrekk for alle de sju informantene i dette prosjektet var at de hadde flyttet relativt lite. Spesielt lite flytting var det etter at de ble plassert i institusjon, men noen kunne fortelle om en del flytting med biologisk familie. Informantene som hadde opplevd mye flytting med biologisk familie, synes det var vanskelig å danne gode relasjoner i periodene med mye flytting. Erfaringene var at forutsetningene for å danne gode relasjoner var bedre med et langvaring og stabilt opphold.

«Vi har jo flyttet mye. Vi flyttet fra stedet jeg er i fra når jeg var ganske liten. Vært avhengig av å bygge nye nettverk, og vi har jo flyttet mye, så det har vært litt vanskelig å knytte relasjoner til andre gjennom oppveksten. Men når jeg da fyller 9 år og blir flyttet over i fosterhjem, så blir det jo en annen situasjon. Ting blir mer stabilt og etter hvert knyttet jeg bånd til unger på min alder og til voksne som fortsatt vedvarer den dag i dag.»

Sitatet er fra en informant som opplevde å flytte mye, før informanten ved 9 års alderen ble plassert i fosterhjem. Informanten opplevde det vanskelig å knytte relasjoner til andre gjennom oppveksten på grunn av mye flytting og lite stabilitet. I fosterhjemmet opplevde informanten stabilitet og fikk erfaringer med at det var lettere å danne relasjoner.

Den korteste plasseringen på barnevernsinstitusjon blant informantene i dette prosjektet var tre år og det lengste oppholdet på barnevernsinstitusjon var ti år. Informantene forteller om flere viktige relasjoner som har vedvart over tid. Ettersom de bodde over en lengre sammenhengende periode på barnevernsinstitusjon, fikk de muligheten til å bygge trygge og

stabile relasjoner til de ansatte. Dette trekkes fram som svært viktig og betydningsfullt for informantene.

«Jeg var jo heldig som var på en og samme plass i mange år. Så jeg kan jo ikke si noe om det å bli flytta rundt på mange forskjellige institusjoner. Jeg var heldig å havna på den institusjonen som jeg gjorde. (...) Ser jo det at broren min som har bodd på veldig mange forskjellige offentlige institusjoner hadde det 10 000 ganger verre enn meg, der var det veldig mye rart. (...) Han flytta veldig mye på forskjellig institusjoner, 8-9 forskjellige plasser. Når ting ble tungt på den institusjonen han var på, så klarte dem ikke noe mer og da ble han flyttet. Jeg har jo som sagt vært veldig heldig.»

Sitatet viser informantenes takknemlighet for å ha vært plassert på en og samme institusjon over flere år. Informanten har erfart gjennom sin bror at det kan være svært tøft å bli flyttet mye rundt. Barn og unge skal ikke oppleve å «bli gitt opp», slik informanten forteller om her. Ungdom skal ikke oppleve å bli flyttet fra institusjon til institusjon når ting blir tungt. Tilliten til voksenpersoner kan fort bli brutt om en opplever å «bli gitt opp» hver gang situasjonen blir tung og vanskelig. For å ha best mulig forutsetninger for å danne en relasjon, må de ansatte bevise at de klarer å stå i alle de følelsene barn og unge uttrykker. De må være der som en støtte for barn og unge selv i de vanskeligste periodene. Roar Møller (2003) har i sin studie funnet flere kjennetegn ved dyktige miljøterapeuter. Et av disse kjennetegnene er blant annet pågangsmot. Gode miljøterapeuter gir ikke opp selv om situasjonene er vanskelige. Barn og unge i vanskelige livssituasjoner kan ha mange ulike atferdsuttrykk. Det er viktig at det jobber ansatte i institusjonene som makter å holde ut med barn og unges forskjellige atferdsuttrykk. Institusjonsansatte må gi god omsorg. God omsorg handler om å gi barn og unge en stabil og trygg livssituasjon. En forutsetning for å gi god omsorg er at de skal ha et fast sted å bo. Barn og unge skal ikke måtte flytte mye rundt, noe mange av de som er i barnevernet dessverre opplever alt for mye. Alle informantene i dette prosjektet har fått bo på samme institusjon over flere år. Dette har gjort at de har fått muligheten til å skape gode og stabile relasjoner til de ansatte. Nettopp det har vært en viktig faktor for at de har kommet seg styrket ut av barnevernet (Barneombudet, 2020).

5.3.1 Signifikante andre

Gjennom empirien har vi sett at informantene forteller om flere verdifulle egenskaper ved de signifikante andre. Det er flere metoder miljøterapeutene kan benytte seg av for å skape og

oppretholde gode relasjoner med ungdommene. Betydningen av at miljøterapeuten fokuserer på det positive og ikke bare det negative er svært viktig. Det kan være veldig vanskelig å bygge opp en ungdom, om en kun hadde fokusert på det negative. Ungdommen ville da ha sittet igjen med en følelse av at alt en gjør er feil, og dette ville trolig ført til et dårlig selvbilde og en dårlig selvfølelse. Det trekkes fram av informantene at det var svært viktig og betydningsfullt at de ansatte fokuserte på det positive, og ga tilbakemeldinger om at det en hadde gjort var bra nok.

Det finnes mange fellestrekk ved funnene gjort i dette prosjektet sammenlignet med tidligere studier som beskriver egenskaper ved de viktige voksne. Som nevnt tidligere i dette kapitlet har Møller (2003) funnet flere kjennetegn ved dyktige miljøterapeuter. Flere av kjennetegnene som fremkommer i hans studie, blir også brukt av informantene når de beskriver viktige og betydningsfulle voksne. Viktige kjennetegn er blant annet tålmodighet og pågangsmot. Miljøterapeuter omdefinierer veldig ofte vanskeligheter til utfordringer. Flere av kjennetegnene er evnen og viljen til å lytte, og det å være tilgjengelig for ungdommene (Møller, 2003). Det var mange av informantene som fortalte at de satte stor pris på gode samtaler med miljøterapeutene. De forteller om en trygghet i hverdagen, ved at de alltid visste at miljøterapeutene var tilgjengelige. Miljøterapeutene ble oppfattet som robuste og stødige, ved at informantene alltid visste at de kunne lene seg på dem, uansett hvor vanskelig eller kjip situasjonen var.

Gjennom empirien kan vi se at informantenes signifikante andre betyr forutsigbarhet, kontinuitet og trygghet for dem i hverdagen. De er med på å legge grunnlaget for utvikling av tillit til omverden. Relasjonene til de voksne oppleves som svært viktige for ungdommene. I en studie med fokus på forholdet mellom ungdom og barnevernsarbeidere utført av Horneman (1996), referert i Larsen (2010), beskrives flere kjennetegn ved voksenrollen. Noen av kjennetegnene som beskrives er at de bryr seg, viser hvem de er og hva de står for. De våger å gripe inn, lar seg ikke vippe av pinnen, våger å utfordre og konfrontere ungdommene, samt at de tåler å ta i mot kjeft (Larsen, 2010, s. 125). Denne type voksenrollen som er referert i Larsen (2010) ble fremhevet av flere av informantene i dette prosjektet. Informantene forteller om ulike voksenroller som har flere av de samme kjennetegnene som beskrives i studien utført av Horneman (1996), referert i Larsen (2010).

5.3.2 Relasjonens betydning

Det kommer veldig tydelig fram gjennom empirien, at relasjonens betydning har vært en avgjørende faktor for at informantene har erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av voksenlivet. Informantene forteller om trygge og stabile voksenpersoner som inspirerte og var gode forbilder for ungdommene på institusjon. Informanten beskriver de ansatte som empatiske, kjærlige og at de ønsket det beste for ungdommen.

«Jeg så veldig opp til de (ref. ansatte på barnevernsinstitusjonen), de viste meg veldig tidlig at de var mennesker som viste kjærlighet, dem brydde seg. Jeg fikk et inntrykk med en gang at det her er mennesker som ønsker meg godt. Da fikk jeg en veldig stor tilknytning til dem og så opp til dem. Ønsket på en måte å leve det samme livet som dem gjorde. Det er deres ord og holdninger og ting som dem har gjort opp igjennom tiden jeg har vært sammen med dem, som har gjort at jeg er den personen jeg er i dag. Jeg ville aldri vært foruten oppholdet på barnevernsinstitusjonen.»

Dette sitatet er et fint eksempel på at tilknytningen til voksenpersonene kan bli nær, om de ansatte er genuine og viser at de bryr seg. Helgeland (2007) fant også i sin studie at betydningen av gode relasjoner var et betydningsfullt forhold for å sikre en positiv utvikling (Helgeland, 2007). Når barn og ungdommer møter relasjoner som er troverdige og ivaretagende, vil de danne en trygg tilknytning og utvikle gode indre arbeidsmodeller. Den trygge tilknytningen og de indre arbeidsmodellene som utvikles, vil være hensiktsmessige i samspillet med andre mennesker. Troverdige relasjoner gjør verden forutsigbar og forståelig. Barnet og ungdommen får en trygg base som gjør det gjennomførbart å bruke den naturlige nysgjerrigheten til å undersøke omverdenen. Med en trygg base menes det at barnet og ungdommen kan vende tilbake til de trygge omsorgspersonene hvis utforskingen blir for skremmende (Larsen, 2015). Ulset og Tjelflaat (2013) har gjort en studie av ungdom som bodde på barnevernsinstitusjoner. Informantene fortalte at det å oppleve stabile relasjoner, bygget på tillit, individuell og rettferdig behandling, samt en følelse av å bli hørt og forstått, var avgjørende for at de kunne føle seg hjemme (Ulset & Tjelflaat, 2013). Noen av informantene i dette prosjektet trakk spesifikt fram at de følte seg hjemme på barnevernsinstitusjonen. De trakk ikke fram noen spesiell grunn for det, men de fortalte om stabile relasjoner, som kan tenkes at var en av grunnene til at de følte seg hjemme i institusjonen.

Gode miljøterapeutiske institusjoner kan bidra til en positiv utvikling for barn og unge.

Larsen (2015) forklarer hva den miljøterapeutiske institusjonen kan bidra med slik:

Den robuste miljøterapeutiske institusjonen gir, gjennom sin tydelige og troverdige struktur, dårlige intergrerte barn og unge en reel og ny mulighet til en mer konstruktiv og tillitskapende tilknytning. Denne tilknytningen muliggjør relasjonsbygging og en utvikling av nye og mer hensiktsmessige indre arbeidsmodeller og strukturer. En god nok tilknytning til institusjonen muliggjør en ivaretagende og ikke traumatiserende separasjon fra den (Larsen, 2015, s. 44).

En god separasjon vil øke sjansen for at ungdommene lykkes i større grad med å etablere positive relasjoner utenfor institusjonen. Ved at ungdommene opplever institusjonsoppholdet som meningsfylt, er det også med på å øke muligheten for et mer meningsfullt liv etter oppholdet i institusjon. Dette kan også bekreftes ved å se på erfaringene og opplevelsen til informantene i dette prosjektet. De lever alle et godt og meningsfylt liv den dag i dag, og alle opplevde institusjonsoppholdet i barndommen som svært meningsfylt. For at det skal best mulig tilrettelegges for at barn og unge skal oppleve institusjonsoppholdet som meningsfylt, må det være en høy grad av faglighet. Det kan sikres ved å ha miljøterapeuter med høy profesjonell kompetanse og som er godt egnet for jobben (Larsen, 2015). På spørsmål om hva informantene tenker at er det viktigste barnevernet bør tenke på i sitt arbeid med barn og unge som blir plassert utenfor hjemmet, trakk noen av informantene fram nettopp det med valg av institusjon og fosterhjem. De trakk fram viktigheten av at barneverntjenesten finner gode institusjoner og fosterhjem som en velger å plassere barn og unge i. Det er viktig at barneverntjenestene er påpasselige i valg av det som skal bli barnet og ungdommens fremtidig hjem. Barneverntjenesten må sørge for at institusjonen og eventuelt fosterhjemmet er tilrettelagt for barnet og ungdommens behov.

5.4 Mestring

Det finnes mange forskjellige definisjoner til begrepet mestring. Mestring kan være så mangt og kan oppleves forskjellig fra person til person. Jeg knytter begrepet mestring både til individets karaktertrekk, men ser også på mestring som en prosess (Lazarus, 1993).

Mestringsbegrepet kan brukes til å vurdere hvor godt barns utviklingsmiljø er når det gjelder å få dekket behov, å få adekvate læringserfaringer og å utvikle sin kognitive kapasitet. Å være mestrende betyr ikke å kunne løse alle slags problemer eller å klare alle slags oppgaver. Det finnes oppgaver i løpet av oppveksten som det er viktig for alle barn å løse, for eksempel det å

knytte seg til andre mennesker og å lære seg regler. Når en blir eldre finnes det oppgaver som er viktige å løse, mens det er andre oppgaver som er mindre viktige. For alle mennesker er det viktig å oppleve mestring. Mestringserfaringer påvirker selvbildet. Selvbildet består av forventninger til og forestillinger om en selv. Vi kan kalle det et styringssystem, fordi forventningene og forestillingene styrer mye av hvordan vi tolker og oppfatter hendelser, noe som igjen påvirker hvordan vi handler i forskjellige situasjoner. Til dannelsen av selvbildet finner vi erfaringer med utvikling og bruk av egen kompetanse. En får desto flere positive tilskudd til selvbildet, jo bedre kompetanse en innehar og jo flere mestringserfaringer en har. Omvendt, får en desto flere negative tilskudd til selvbildet, jo mindre opplevd kompetanse og jo færre mestringserfaringer en har (Bunkholdt & Kvaran, 2021).

Tidligere i prosjektets delkapittel 3.2 kan vi se at det kan legges ulike definisjoner til begrepet mestring. I dette prosjektet har jeg valgt å bruke mestringsbegrepet som et styrende begrep. Ved å bruke begrepet på den måten skaper det en forestilling om at individet er vellykket. Målet med dette prosjektet er nettopp å undersøke de tidligere barnevernsbarna som har lyktes. I intervjuene med de tidligere barnevernsbarna fikk informantene spørsmål som omhandler tema mestring. I min forståelse av mestringsbegrepet har jeg lagt vekt på alle nyanser der informantene forteller om mestring. Forskningsspørsmålet som belyses her er: «Hvilke erfaringer har informantene om betydningen av å mestre for en positiv utvikling?». Jeg har kodet intervju for intervju og kategorisert der informantene har sagt noe om mestring, innunder forskningsspørsmålet som omhandler mestring. Videre presenteres empirien tilhørende temaet mestring. Her kommer all empiri som omhandler mestring til å bli presentert, både mestring gjennom oppveksten og i voksenlivet. Videre drøftes empirien ut ifra teori. Til slutt kommer det en kort avslutning der de viktigste funnene for temaet mestring løftes fram og svaret på forskningsspørsmålet tydeliggjøres.

5.4.1 Om mestring

Informantene hadde mange ulike erfaringer og opplevelser rundt det å mestre. De fikk direkte spørsmål om hva som kan ha hatt betydning for mestring av livet og hva som har gjort at de har kommet seg gjennom vanskelige hendelser og perioder. De fikk også spørsmål om hva de tror har vært de viktigste erfaringene og opplevelsene som har hatt betydning for mestring av voksenlivet. Mange av informantene trakk fram stå på vilje, stahet, en sterk psyke og evnen til å se positivt på ting. En informant sa at uansett hvor negativt og vondt livet er, så prøver han alltid å møte dagen med et smil. Andre dro fram gode støttespillere som de kunne lene seg på

og ha gode samtaler med. Det å ha samtaler for å dele tanker og følelser, og det å ha noen ordentlige gode folk rundt seg, var det viktigste for noen av informantene med tanke på mestring og oppmuntring. Å være omringet med positivitet og positiv energi fra gode folk, hadde stor påvirkning på det å mestre. Andre trekker fram at rådene de har fått fra de ansatte på barnevernsinstitusjonen og lærdommen gjennom oppveksten i institusjon, har gjort at en har blitt voksen relativt kjapt og kanskje fortere enn man skulle tro. En annen informant forteller at han aldri har vært noe flink til å snakke om ting, men at det som kanskje har hatt betydning for mestring av voksenlivet, er at han har en evne til å se litt positivt på ting og på en måte løfte seg selv opp litt grann. Han forteller om en evne til å fokusere på det positive og ta nye steg framover.

«Jeg er veldig positiv, uansett hvor negativt og vondt det er, så prøver jeg å møte dagen med et smil.»

«Samtaler, lette på trykket, det å ha noen ordentlige gode folk rundt deg, det er liksom det viktigste i forhold til mestring og oppmuntring, positivitet.»

«En indre drivkraft mot det å få til ting og lykkes på en måte.»

Informantene fikk også et generelt spørsmål om hva de tror er det viktigste for at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet. Her trakk mange av informantene fram det som har vært viktig for en selv, som for eksempel god oppfølging, godt nettverk og stå på vilje. God oppfølging kan være helt avgjørende for en positiv utvikling. Det er viktig at relevante etater følger opp ungdommene, også utover at ungdommene blir 18 år. Man er fortsatt veldig ung når en er 18 år, og mange kan fortsatt ha et stort behov for oppfølging. Det har vært veldig viktig for flere av informantene å ha et apparat rundt seg, som har fulgt opp i sårbare ungdomsår og utover fylte 18 år.

«Det er veldig viktig å velge de riktige vennene og det riktige nettverket. (...) Tilbringe tid med mennesker som gjør deg godt og som løfter deg opp.»

«Støtte og oppfølging, det tror jeg er veldig viktig, og helst fra så tidlig som mulig.»

5.4.2 Tanker om muligheter til å mestre voksenlivet

Angående det å være barnevernsbarn, fikk informantene spørsmål om hva de tenkte om deres muligheter til å mestre voksenlivet. Flere av informantene trakk fram at de hadde gode muligheter til å mestre voksenlivet og at de lærte mye av å bo i institusjon. Det var veldig likt slik det er i et vanlig hjem. Informantene forteller at selv om de bodde i institusjon fikk de tidlig ansvar med å hjelpe til med ulike arbeidsoppgaver som er i et vanlig hjem. De måtte holde rommene sine ryddig, hjelpe til med middag, dekke på og rydde av bordet, og gå ut med søpla. En informant forteller at han var veldig spent på om han skulle klare å skape seg en framtid, med å få lappen, skaffe seg bolig, få seg en kjæreste og alt det livet innehar. Informanten la vekt på at det er jo ofte sånn alle unge mennesker tenker. Det var ikke noe annerledes for han selv om han bodde i institusjon, kontra for andre ungdommer som bodde hjemme. Andre fortalte at de ikke hadde særlig tro på at de skulle mestre voksenlivet og at de ikke så for seg en god framtid. Noen av informantene hadde ikke alltid vært så positive til mulighetene de hadde for å mestre voksenlivet. Flere av informantene trakk fram at det var muligheter for at livet plutselig kunne tatt en annen retning i ungdomsårene. Da hadde de mest sannsynlig ikke endt opp med å ha det såpass bra som de har det den dag i dag. Noen av informantene var i utfordrende miljøer en periode og var mer utsatt for å ta dårlige valg, men til syvende og sist kom de alle seg godt ut av det. Livet kunne tatt en annen retning hvis informantene hadde fått utviklet seg fritt, uten noen form for oppfølging fra trygge og stabile voksenpersoner. Informanten er veldig takknemlig for god oppfølging som resulterte i at livet tok en annen retning, enn det ville gjort om en fikk utvikle seg i de miljøene som ikke var helt bra. En annen informant fortalte at om han nå ser 10 år tilbake, så han ikke for seg noe framtid på det tidspunktet. Informanten har aldri hatt noe godt selvbilde på at han skal klare å mestre ting.

«Jeg har vell kanskje ikke vært så veldig positivt til det bestandig, men jeg har bestandig vært veldig ambisiøs, så det har vell kanskje vært litt sånn både og.»

5.4.3 Å være barnevernsbarn

Informantene hadde mange forskjellige erfaringer rundt det å være et barnevernsbarn og ha bodd på barnevernsinstitusjon. Noen av informantene har hatt veldig mange tanker rundt dette, mens andre hadde tenkt relativt lite over det å ha vært et barnevernsbarn og ha bodd på barnevernsinstitusjon. Spesielt en av informantene hadde mange tanker rundt det å ha vært et barnevernsbarn. På spørsmål om hva en selv tenkte rundt det å bo på barnevernsinstitusjon

svarte informanten at det er noe han har tenkt mye rundt. Informanten kunne fortelle om at han bestandig har hatt et ønske eller et hig etter å være som alle andre. Han har følt at det har vært litt stigma rundt det å være et barnevernsbarn. Informanten innrømmer at det er noe han i mange situasjoner har holdt skjult, og at det er noe han faktisk den dag i dag også holder skjult i enkelte situasjoner. Informanten forteller videre at det har vært litt skambelagt for hans sin del, og at det ikke har vært så enkelt. Videre på spørsmål om hvordan det har påvirket informanten å være et barnevernsbarn, svarte han at det har påvirket han på en positiv måte, selv om han fortsatt føler litt skam på det å ha vært under barnevernet. En annen informant hadde en annen opplevelse av det å ha bodd på barnevernsinstitusjon. Han trekker fram et svært godt samarbeid mellom skolen og institusjonen, noe som bidro til at det aldri var noe problem å være barnevernsbarn. Informanten hadde en veldig god opplevelse av å bo på barnevernsinstitusjon, og hadde ikke noe negativt å si om det.

De aller fleste informantene følte ikke noe skam rundt det å være et barnevernsbarn. Noen av informantene følte kanskje litt på det i starten, men fant ganske fort ut at det var bedre å bli plassert i institusjon, enn å bli værende i hjemmet. Flere av informantene viste stor takknemlighet over å ha blitt plassert på barnevernsinstitusjon, og var takknemlig for oppholdet og støtten de har hatt rundt seg. Noen av svarene som ble gitt under intervjuene som omhandlet tanker rundt det å være et barnevernsbarn, var blant annet at hvis det ikke hadde vært for barnevernet og at informanten ikke hadde blitt plassert i institusjon og fått hjelp der, vet man ikke hvor en hadde vært den dag i dag. Takknemligheten var stor blant alle informantene. Tankene til en av informantene var blant annet det at et barnevernsbarn er jo et barn det også som i betraktning skal bo hjemme hos moren og faren sin, men at foreldrene til informanten ikke klarte å ta vare på en, og at informanten dermed ble flyttet fordi de ikke klarte det. Informanten forteller at et barnevernsbarn er like mye et vanlig barn som et annet barn, og har ikke tenkt noe negativt på det i den betraktning. En annen informant forteller om takknemlighet for å bli flyttet i institusjon, fordi det førte til at en kom seg vekk fra det miljøet en befant seg i.

«Jeg var egentlig veldig glad for at jeg faktisk kom dit, vekk fra det miljøet som jeg var i, for hvem vet kanskje jeg hadde begynt å ruse meg, jeg vet ikke. Så, den ungdomsinstitusjonen, det føler jeg at det var kanskje egentlig noe av det som har redda meg da faktisk. Mhm, så er glad for det den dag i dag.»

5.4.4 Utdanning, arbeid og økonomi

Når det gjelder utdanning, arbeid og økonomi for informantene er alle disse tre forholdene gode. Alle informantene, for utenom en har fullført videregående skole og alle informantene, for utenom to er i jobb. De to som ikke er i jobb er uføretrygdet. Den ene informanten er uføretrygdet på grunn av helsen og den andre på grunn av belastninger fra barndommen som gjør det vanskelig å være i jobb. Selv om to av informantene ikke er i jobb har de mange hobbyer som de fyller tiden med. Økonomisituasjonen beskrives av alle informantene som normal, bra, god eller helt grei.

5.5 Mestring som mulighet

Gjennom empirien kan vi se at noen av informantene har hatt litt forskjellige tanker og erfaringer knyttet til det å mestre. En informant fortalte at om man føler at en har gjort det dritt selv, så er en tilbakemelding på at en har gjort det godt nok, den beste medisinen man kan få. Informanten trakk fram dette som viktige erfaringer og opplevelser fra tiden på barnevernsinstitusjon. Det kan være lett å stille for høye krav til seg selv og føle seg mislykket, men med støtten og tilbakemeldingen fra de rundt, kan ungdommene føle at det de klarer er bra nok. Dette kan gi gode opplevelser og føre til både mestring, økt selvbilde og en bedre selvfølelse. Alle barn og unge har behov for å kjenne på mestringsopplevelser i ulike situasjoner. Det at de viktige relasjonene kan bidra til å øke mestringsfølelsene hos ungdommene, er svært betydningsfullt.

For å forstå et barns sårbarheter, må en se på barnets tilknytning til nære personer. Vi blir bedre rustet til å tåle de påkjenningene livet innehar, ved å ha muligheter til å knytte trygge bånd til andre mennesker. En god selvfølelse og trygghet utvikles hos et barn, ved at barnet opplever nære personlige forhold til andre, og får tilbakemeldinger fra dem. Allerede for over 30 år siden, presiserte Bowlby (1969), referert i Grøholt (2010), at en trygg tilknytning er helt avgjørende for å utvikle en god selvfølelse og mestringsevne i mellommenneskelige forhold. Tilknytningsforhold i tidlig barndom spiller en viktig rolle for kvaliteten på senere tilknytning til andre mennesker. En informant fortalte at han den dag i dag kan ha litt vanskeligheter for å danne og knytte tette relasjoner. Informanten har reflektert over det og regner med at det har mye å gjøre med oppveksten. Informanten opplevde mye flytting fram til 9 års alder, og hadde vanskeligheter med å danne relasjoner gjennom barndommen, på grunn av stadig flytting med biologisk familie. En annen informant forteller om litt utfordringer i relasjonene

til andre mennesker den dag i dag. Det var også den største utfordringen informantene strevde med i tiden han bodde i institusjon. Informanten tror det preges av at han aldri har hatt noen spesifikke relasjoner verken til moren eller faren sin, i den grad en kanskje burde hatt. Resultatene av funnene bekrefter teorien om at de tilknytningsforholdene en opplever i tidlig barndom, spiller en viktig rolle for kvaliteten på senere tilknytning til andre mennesker (Grøholt, 2010).

Noen av informantene trakk fram betydningen av å omgås med det riktige nettverket for å mestre voksenlivet. En av informantene tror det kan ha stor påvirkning på hvordan en blir selv, avhengig av hvem en velger å omgås med. Det kan også i stor grad påvirke om en mestrer voksenlivet eller ikke. Han mente at om en tilbringer tid med fire idioter, så blir du den femte idioten, og det samme om du tilbringer tid med fire utrygge mennesker, så blir du mest sannsynlig den femte utrygge. Men om en velger å tilbringe tid med fire som spiller fotball, så blir du tilsynelatende den femte som spiller fotball. Informanten tror at det er blant annet sånn valg av nettverk henger sammen, med mulighet for å mestre voksenlivet. Han trekker fram viktigheten av å velge de riktige vennene og det riktige nettverket, og tilbringe tid med de som løfter deg opp og vil deg godt.

Miljøskifte trekkes også fram av noen av informantene som en avgjørende faktor, for at de har kommet seg dit de er i dag. Flere av informantene forteller at det var en god ting at de fikk et miljøskifte i det de måtte flytte på barnevernsinstitusjon. En informant tror at institusjonen og miljøskifte var såpass avgjørende, at det var det som reddet han. Hvis han hadde blitt værende i det miljøet han befant seg i, forteller han ærlig at han kanskje kunne begynt å ruse seg og livet kunne tatt en helt annen vending. Miljøskifte var også et av de fire betydningsfulle forholdene Helgeland (2007) kom fram til for en positiv utvikling. Det ser ut til å være av stor betydning og oppleve et miljøskifte så tidlig som mulig, om en befinner seg i et dårlig miljø. Et tidlig miljøskifte vil forhåpentligvis finne sted, før tilhørigheten til de jevnaldrende som driver med ulovlige aktiviteter er blitt for sterk, til å komme seg ut av miljøet. Det vil også forhåpentligvis kunne føre til at det dårlige miljøets normer og verdier, ikke har rukket å fått en stor plass i identiteten til ungdommen enda (Helgeland, 2007).

Problematferd kan ses som en vane, og handlingsmønstre som er godt innlært, kan være svært vanskelig å endre. Helgeland (2007, s. 340) refererer til William James (James, 1908; Levin og Trost, 2005) resonnement om at vaner utvikles i samhandling med andre mennesker.

Handlingsmønstre som er blitt en vane, henger dermed også sammen med hvem en velger å omgås. Her ser vi igjen viktigheten av å velge det riktige nettverket, som var noe flere av informantene trakk fram som har vært betydningsfullt for deres positive utvikling gjennom barndommen, oppveksten og i det voksne livet. Det kan bli dobbelt så vanskelig å komme seg ut av et atferdsmønster som samfunnet betrakter som destruktivt, hvis en profiterer på disse handlingene innenfor en subkultur og i forhold til eget selvbilde. For det andre kan det også bli vanskelig å komme seg ut av det hvis de en er sammen med, har blitt deres signifikante andre og kanskje har vært det over en lengre periode. Det er viktig at barnevernet kommer i posisjon til å bli ungdommenes signifikante andre, fremfor at tilhørigheten til subkulturene skal bli for stor (Helgeland, 2007).

5.5.1 Personlige egenskaper

Personlige egenskaper har gjennom empirien pekt seg ut som betydningsfullt for mestring av livet. Min forståelse av personlige egenskaper i dette prosjektet er at det kan innebære alle ferdigheter som et menneske innehar. Både de ferdighetene som er medfødt og de ferdighetene som er tillært. I intervjuet fikk informantene både indirekte og direkte spørsmål som handlet om egenskaper. I intervjuene fortalte informantene om personlige egenskaper som har bidratt til at de har kommet seg gjennom vanskelige hendelser og perioder. Egenskaper som blant annet ble trukket fram av flere av informantene var stå på vilje, stahet og evnen til å tenke positivt. Stahet og en utrolig stå på vilje forklarer hvordan flere av informantene har kommet seg gjennom en vanskelig og utfordrende barndom. Disse egenskapene har vært en helt nødvendig drivkraft og opplevelsen av å ha «mestret» tilværelsen, styrker selvfølelsen og motet til å fortsette.

Evnen til å tenke positivt og ikke grave seg ned er også viktige egenskaper. Dette har bidratt til at flere av informantene har mestret voksenlivet, til tross for en utfordrende barndom. Andre egenskaper som kommer fram i intervjuene er evnen til selvrefleksjon. Alle informantene var svært reflekterte rundt hva de har opplevd, hvordan det har påvirket dem og hva de har lært. Egenskaper som stahet og vilje til å lykkes, henger ofte sammen med at det finnes noen rundt som støtter og forstår. Det som kan skille de som lykkes fra de som ikke lykkes, kan være at de som lykkes har gode støttespillere rundt seg. Sjansen for å lykkes er ikke særlig stor om en føler seg ensom, engstelig og forvirret. Selv om en innehar egenskaper som stahet og stå på vilje, trengs det gode medspillere og ikke motspillere. Det som går igjen i historiene til informantene i dette prosjektet, er at de hadde viktige støttespillere i nettverket

sitt. Alle informantene hadde en eller flere spesifikke personer gjennom oppveksten, som de roser og beundrer for at de har kommet seg dit de er i dag. Det er ingen tvil om at informantene har vært sta og villet noe annerledes, enn slik det så ut til at livet kunne bli, men de har lyktes sammen med noen andre (Larsen, 2010). Igjen så viser dette viktigheten av signifikante andre og de gode relasjonene, som Helgeland (2007) også fant fram til i sin doktoravhandling.

Det er viktig å støtte barn og ungdom i å utforske og bygge en forståelse av seg selv og sin personlige identitet, samt sine unike og positive egenskaper (Blaustein & Kinniburgh, 2019). «Løvetannbarn» er et godt kjent begrep innenfor sosialt arbeid og brukes som et navn på de barna som klarer seg til tross for en vanskelig oppvekst. En kan si at «løvetannbarna» slipper unna følgene av en vanskelig oppvekst, men mer vitenskapelig kan en si at de er risikobarn som tar i bruk sine spesielle egenskaper i sitt miljø. Resiliens oppnås via et unikt samarbeid mellom miljøets egenskaper og barnets individuelle egenskaper. Borge (2018) mener det blir misvisende å bruke begrepet «løvetannbarn», dette fordi en da kan tro at resiliens avhenger av forhold ene og alene ved barnet selv eller personligheten til barnet. For å utvikle resiliens, vet vi at det ikke er tilstrekkelig. Borge (2018) mener at vi heller bør tenke på en løvetanneng for å forstå resiliens, og ikke bare en løvetann. Det er veldig mye som skal til for at en løvetann vokser, på samme måte som at det er veldig mye som skal til i utviklingen av resiliens. I hvilken grad en løvetann blomstrer kan avhenge av blant annet sol, regn, tidligere løvetannplanter, gjødsel og mange andre forhold. På samme måte vet vi at det er mange forhold i miljøet som må til for at barn, ungdom og voksne under påkjenninger skal utvikle seg og friske til. Netverket rundt barnet må gi barnet muligheten til å prøve ut sine egne overlevelsesmekanismer. Risikobarn kan tørre å møte nye skuffelser, påkjenninger og farer med fornyet styrke, ved at de får oppmuntring og ros. Barnets og ungdommens personlighet, eller i hvilken grad de er resiliente, kan bidra, men er ikke tilstrekkelig til å utvikle resiliens i seg selv (Borge, 2018).

Før i tiden mente en at de usårbare barna var så sterke, robuste og tøffe at de ikke ville bukke under for noen former for elendighet eller stress. Det viste seg å være feil av flere grunner å tro at noen barn var usårbare, og benytte seg av begrepet «usårbar». Alle mennesker er sårbare og opplever ulike grader av sårbarhet. Sårbarhet mot stress er relativ og ikke absolutt. Grunnlaget for motstandskraft avhenger både av barnets egenskaper og omgivelsene. Graden av sårbarhet er ikke fastlagt, men den varierer over tid, med personlighet og situasjoner

(Borge, 2018). Svann Torgersen (2008) bruker begrepet «sårbarhetsdimensjonen» og illustrerer variasjonen i sårbarhet mellom individer slik: En person som er sterkt preget av denne dimensjonen, vil ha en liten selvtillit. På den andre siden vil en person som scorer lavere på dimensjonen, ha en stor selvtillit. En person med liten selvtillit, har manglende tro på egne ressurser og krefter, og har liten tro på sin egen gjennomføringsevne. En vil også være redd for å satse og ta sjanser, og har manglende tro på å få til det han eller hun har satt seg som mål. En person med stor selvtillit, vil ha tro på seg selv, være dristig, selvbevisst og sikker på å oppnå det han eller hun ønsker (Torgersen, 2008, s. 27).

5.5.2 Betydningen av å oppleve mestring

Alle informantene i dette prosjektet kunne fortelle om ulike erfaringer og opplevelser knyttet til mestring, som har hatt stor betydning for en positiv utvikling. De viktigste funnene som er gjort, er at alle informantene har personlige egenskaper som kan ta de langt, og sammen med viktige støttespillere i livet, har de kommet seg dit de er i dag. Informantene har kommet til et punkt i livet, der hvor de alle i dag lever et godt voksenliv. Mange av informantene sier at det er takket være mange av de voksne støttespillerne de har møtt på veien gjennom barndommen og oppveksten, som har gjort at de har kommet dit de er i dag. Dette er i tråd med Bath og Seita (2018) sitt syn, om at barn og unge som er utsatt for traumer, har behov for trygge og betydningsfulle forhold til omsorgspersoner, for å håndtere tanker og følelser. Informantene forteller om flere trygge og tillitsfulle relasjoner, som har ført til at de har opplevd mestring. Begge perspektivene som foreligger omkring begrepet mestring som er redegjort for i delkapittel 3.2 passer her. Vi kan se på karaktertrekk ved individet som har mestret og vi kan se på prosessene som har ført til mestring. Informantene har mange individuelle personlige egenskaper som har ført til mestring, men mestringen har foregått i samhandling med det miljøet de har vært i og de menneskene de har hatt rundt seg.

I rapporten «Barnevern i Norge 1990-2010» brukte de fire indikatorer for å måle en god overgang fra barnevernet til voksenlivet. De fire indikatorene var:

- Fullført videregående skole
- Inntekt over gjennomsnittet
- Ikke mottatt sosialhjelp
- Ikke vært registret som arbeidsledig

Hvis vi bruker disse fire indikatorene for å måle en god overgang fra barnevernet til voksenlivet for informantene i dette prosjektet, kan vi se at de scorer veldig godt på alle

indikatorerne. Det er jo litt gitt at informantene i dette prosjektet scorer godt på de fire indikatorerne, i og med at utvalgsriteriene for å delta som informant, var at de hadde mestret voksenlivet. Men det finnes jo ingen fasit på hva det betyr for hvert enkelt individ å ha mestret voksenlivet. Det å ha mestret voksenlivet kan være så mangt og det kan være veldig ulikt fra individ til individ hva en vektlegger. I presentasjonen av empirien kan vi se at alle informantene, for utenom en har fullført videregående skole. Alle informantene var fornøyd med egen økonomi, og nesten alle informantene var i jobb. To av informantene er i dag uføretrygdet. Den ene er ufør på grunn av helsen og den andre på grunn av belastninger fra barndommen som gjør det vanskelig å være i jobb. Det at informantene i dette prosjektet scorer godt på de fire indikatorerne er i tråd med den positive økningen som ble presentert i rapporten «Barnevern i Norge 1990-2010». I 2005 var det rundt 24 prosent av barnevernsbarna som klarte seg bra i overgangen til voksenlivet og i 2009 var det 42 prosent som klarte seg bra. Det vil si at resultatene fra 2009 var nær en dobling, sammenlignet med resultatene fra 2005. Økningen har vært positiv for utvalget med barnevernserfaring, noe som er svært positivt (Backe-Hansen, et al., 2014).

5.6 Oppfølging og ettervern

God oppfølging og ettervern kan være en avgjørende faktor for en positiv utvikling. Her tar jeg for meg både oppfølging som har blitt gitt gjennom barndommen og oppveksten, men også ettervern som er blitt gitt utover fylte 18 år. Det finnes en rekke ulike ettervernstiltak som kan bli gitt. I rapporten «Ettervern – en god overgang til voksenlivet?» kan vi se at oppfølging i bolig er et av de mest brukte tiltakene for ungdom som mottar ettervern. Det å flytte og etablere seg i egen bolig, er en sentral del i overgangen til en selvstendig tilværelse for alle ungdom (Paulsen, et al., 2020). Det er vanlig at mange ungdom får støtte fra foreldre også etter at de har flyttet hjemmefra. For barnevernsbarna er det det offentlige hjelpeapparatet som må sikre at ungdommene får den nødvendige støtten. Unge som har hatt tiltak fra barnevernet er ingen ensartet gruppe. Det er mange av de som klarer seg bra i overgangen til voksenlivet, men de kommer dårligere ut på gruppenivå, enn andre på områder som utdanning, arbeidsdeltakelse og inntekt. På gruppenivå viser også forskning at de som mottar ettervern kommer bedre ut på alle de tre områdene. For å sikre en god overgang til voksenlivet, burde alle barneverntjenester ha et stort fokus på å tilby ungdommene et godt ettervern (Helsetilsynet, 2020).

Denne delen ser på hva informantene sier om oppfølging og ettervern, og dette drøftes opp imot relevant teori. Forskningsspørsmålet som belyses her er: «Hvilken betydning har god oppfølging i institusjon og ettervern for de tidligere barnevernsbarna?». Jeg har kodet intervju for intervju og kategorisert der informantene har sagt noe om oppfølging og ettervern, innunder forskningsspørsmålet som omhandler nettopp det. Videre presenteres empirien tilhørende temaet og empirien drøftes ut ifra aktuell teori. Til slutt kommer det en kort avslutning der de viktigste funnene for temaet oppfølging og ettervern løftes fram, og svaret på forskningsspørsmålet tydeliggjøres.

5.6.1 Informantenes tanker om oppfølging og ettervern

Informantene forteller i ulik grad om oppfølging og ettervern, og også om ulike former for oppfølging og ettervern. Flere av informantene forteller både om oppfølging som var viktig gjennom barndommen og oppveksten, men også om ettervern som var svært viktig etter at de hadde fylt 18 år. Mange av informantene forteller om perioder i livet der oppfølging har vært helt avgjørende for å ikke havne på feil spor. De har hatt trygge voksenpersoner tilgjengelig, som de har hatt muligheten til å støtte seg på i tøffe perioder. Flere av informantene forteller om gode overgangsfaser fra å bo på barnevernsinstitusjon med personalet til stede til enhver tid, til å bo i egen bolig med tilpasset oppfølging. De fortalte at det var en trygghet å få oppfølging, selv om de hadde flyttet ut fra institusjonen.

Flere av informantene fortalte om verdifull oppfølging og ettervern i tiden etter at institusjonsoppholdet var over. Overgangsfasen var nøye planlagt og fungerte godt i praksis. Noen av informantene tror at denne fasen var helt avgjørende for at de har mestret overgangen til en selvstendig tilværelse i voksenlivet. De aller fleste hadde en gradvis overgang og de tror at det var nøkkelen for at overgangen ble vellykket. En av informantene fortalte om en overgang som ble vanskelig. Etter institusjonsoppholdet var over, ønsket ikke informanten noen form for oppfølging og ettervern. Informanten ønsket å være helt selvstendig og ønsket ikke noen form for hjelp. Det resulterte i noen dårlige valg som førte til at det ble mye alkohol og festing. Informanten forteller at det var etter å ha møtt kona, at kursen i livet endret seg til det bedre. Kona var og er en veldig viktig støtte i informantens sitt liv, og det var etter å ha møtt henne at livet begynte å gå oppover. Dette underbygger viktigheten av å ha gode støttespillere i livet.

«Kona har vært et viktig støtteapparat. Før jeg møtte hun så hadde jeg et veldig rotete liv. Alkohol og det ene og det andre, så hun var det veldig positivt at jeg møtte. Etter at vi flyttet sammen, har det bare gått oppover.»

På spørsmål om overgangen fra å være under barnevernets omsorg til det å stå på egne bein var det ord som god støtte og oppfølging som gikk igjen. Det var også mange som trakk fram betydningen av å ha en gradvis overgang. Flere av informantene flyttet til en hybelleilighet da de nærmet seg myndighetsalder. Hybelleiligheten var tilknyttet institusjonen de hadde bodd i. Der fikk de trene på å bo alene og alt det ansvaret som følger med, men hadde allikevel fortsatt oppfølging fra de ansatte på institusjonen. Informantene som hadde denne muligheten trekker fram at de lærte seg å vaske klær, stå opp selv, sette på alarm for å komme seg opp om morgenen, smøre matpakke, lage middag, støvsuge og mye mer. Institusjonene la til rette for at en skulle lære det meste slik at overgangen til den dagen en ikke skulle være tilknyttet institusjonen lenger skulle bli lettere. Dette gjorde at flere av informantene følte seg veldig klare den dagen de flyttet fra institusjonen. De som hadde dette tilbudet, trekker fram den erfaringen som svært nyttig og at det var dette som bidro til at overgangen ble lettere. En annen informant forteller også om en slags gradvis overgang. Da informanten fylte 18 år, så flyttet informanten og hadde fortsatt et tilbud gjennom kommunen. Der fikk informanten blant annet gjøre ferdig videregående skole og hadde oppfølging av en etat i kommunen som passet på at ting gikk bra. Informanten forteller at det hjalp han gjennom tunge og vanskelige ungdomsår og inn i voksenlivet.

«Det er klart det med oppfølging av voksne og sånne ting, det er kjempeviktig altså. At relevante etater, følger opp og gjerne utover det etter at man har blitt 18 år. Når man er 18 år er man veldig ung, man er jo bare en ungdom. Det har iallfall vært veldig viktig for meg, å ha et apparat rundt meg som har fulgt meg opp i sårbare ungdomsår.»

Som vi så litt tidligere i dette delkapittelet opplevde en annen informant at overgangen fra å være under barnevernets omsorg til det å stå på egne bein ble en vanskelig prosess. Informanten ønsket ikke noe form for oppfølging, fordi han hadde et ønske om å være selvstendig og ikke motta noe form for ettervern. Det resulterte i en tøff overgang som inneholdt mye alkohol og festing. Alkohol og festing ble informantens måte å drukne overgangen på og informanten havnet dermed en periode litt på villspor.

«Det var jo tøft. Som jeg nevnte i forhold til min overgang så ble det veldig mye alkohol inn i bildet. Det var min måte å drukne overgangen på. Var jo litt på villspor. (...) Jeg skulle være selvstendig og ville ikke ha noe hjelp. Det ble mye alkohol og festing.»

5.6.2 Viktig i barnevernet sitt arbeid

På spørsmål om hva informantene tenker er det viktigste barnevernet bør fokusere på i sitt arbeid med barn og unge som blir plassert utenfor hjemmet har de mange gode tanker.

Informantene trekker fram viktigheten av å finne gode institusjoner eller fosterhjem. Et av svarene på hva informantene mente var viktig i barnevernet sitt arbeid med barn som er plassert utenfor hjemmet, var nettopp støtte og god oppfølging. Det trekkes også fram at det er viktig at barnevernet har nok folk og at de har muligheten til å gjøre ordentlig forarbeid før det gjøres vedtak. Vedtak som gjøres må være basert på solide vurderinger gjort av kompetente fagfolk. En annen informant trekker fram viktigheten av å ikke følge boka til punkt og prikke, men å kunne utøve skjønn. Viktigheten av å forberede barnet/ungdommen på en eventuell planlagt flytting, blir også nevnt som viktig at barnevernet tenker over. Viktig at barnet/ungdommen får reise på besøk til det som skal bli ens nye hjem. Dette for å bli litt kjent med stedet, og for å møte de ansatte og de som bor der. Det kan være fint og ha muligheten til å kanskje sette igjen noen personlige ting, som kan føre til at flyttedagen blir litt lettere. Informanten trekker også fram viktigheten av å følge opp foreldrene som sitter igjen alene, etter at barnet er plassert utenfor hjemmet. Det er fint om de som jobber i barnevernet også kunne tatt en telefonsamtale til foreldrene samme dagen som barnet blir flyttet, og spurt hvordan det går med dem. I tillegg til å følge opp barnet, er det også viktig å følge opp de biologiske foreldrene. De biologiske foreldrene befinner seg også i en sårbar situasjon etter at barnet deres er blitt plassert utenfor hjemmet.

Fokus på barnets beste, er flere av svarene som går igjen på spørsmål om hva barnevernet bør tenke på i sitt arbeid med barn og unge som blir plassert utenfor hjemmet. Noen synes at barnets beste blir utelukket i mange barnevernssaker. Menneskene som skal jobbe med slike store og avgjørende beslutninger for folks liv, må ha en god forståelse for hva hvert enkelt individ går igjennom. Viktig å kunne sette seg inn i hva de har opplevd, hva som vil være det beste for hvert enkelt individ og bruke tid på å finne ut av det. En informant trekker fram viktigheten av at de som jobber i barnevernet, må ha en «passion» eller forståelse for hvordan

ting henger sammen i livet, til de menneskene som opplever å ikke kunne bo hjemme hos sine biologiske foreldre. Barnevernet kan ikke bare plassere barn og unge hvor som helst og tenke at det blir bra. Det er særdeles viktig med tett oppfølging og valg av institusjon og fosterhjem.

5.7 Overgangen til en selvstendig tilværelse

Oppfølging og ettervern fra trygge og stabile voksne har vært viktig for mange av informantene. Her legges det vekt på den empirien som både gjelder oppfølging gjennom barndommen og oppveksten, men også oppfølging etter at informantene har fylt 18 år, som går under ettervern. Informantene forteller om ulike former for oppfølging og ettervern.

«Det er naturlig at støttefunksjonen endres i den fasen der ungdommen skal stå på egne bein, og at de voksnes tilgjengelighet reduseres fra tida da ungdommen var under omsorg» (Storø, 2001, s. 167). Det er veldig viktig at denne endringen foregår på en gjennomtenkt og godt kommunisert måte. Det er viktig for å skape tydelige og klare rammer for hva ungdommene kan be om hjelp til og hva det er forventet at de skal klare selv. Det som er viktig for en god oppfølging kan blant annet være tilgjengelighet, praktisk og følelsesmessig støtte, fremme uavhengighet, og være et trygt og stabilt referansepunkt. Referansepunkt brukes her som beskrivelse på det å være et ankerpunkt for ungdommene som søker ut (Storø, 2001).

Det er viktig å poengtere at ungdom som skal bli selvstendig, må gis muligheten til å prøve og feile. Ungdom lærer og utvikler seg ved å ha muligheten til å gjøre feil, men for å ikke havne på feil spor, kan det være helt nødvendig med oppfølging og gode råd. Det er først etter at ungdommene har flyttet ut, at de kan gjøre seg egne erfaringer, uten å ha voksne støttepersoner rundt seg hele tiden. Det er først i denne fasen at ungdommene kan føle på selvstendighet og ha ansvar helt alene for seg selv. Det er naturlig at etterhvert som årene går blir de ansatte i barnevernet mindre og mindre viktige støttespiller for ungdommene. Ungdommene etablerer seg på utsiden av institusjonen og begynner å starte et liv på egenhånd, uten støtte fra de ansatte (Storø, 2001).

For mange miljøterapeuter, fosterforeldre og barnevernkonsulenter i barneverntjenesten er det naturlig å gi støtte til barnevernsbarna videre i den selvstendige tilværelsen, uten forbehold. Det er allikevel helt nødvendig at barneverntjenesten i første omgang, men også andre systemer som har ansvar for ungdommer, har forståelse for hva som er viktig i

overgangsfasen. Det offentlige bør forplikte seg til å etterstrebe god foreldrepraksis helt til den unge kan stå på egne bein, når de har overtatt omsorgen for et barn eller en ungdom i en vanskelig livssituasjon. De fleste vil være enige i at foreldreoppgaven til foreldre ikke er over, selv om barna deres har fylt 18 år. Den juridiske delen av foreldreskapet opphører, men den familiære gjør ikke det. Gode foreldre er opptatt av at barnet sitt skal ha det bra og opptatt av å følge opp barnet, selv etter at de har blitt myndige. Foreldre kan ikke bli dømt for lovbrudd av å ikke følge opp sine barn som er myndige, men de kan oppleve å bli dømt av samfunnet. Den tryggheten som andre ungdommer får gjennom sine foreldre, er det dessverre ikke like sikkert at de ungdommene som er under det offentlige får. I god foreldrepraksis ligger det en viss forpliktelse, denne forpliktelsen bør uten tvil også gjelde for det offentlige. Det kan gjøres ved å gi barn og unge som har bodd under offentlig omsorg, rett til oppfølging så lenge de trenger det. Dagens lovgivning gir barn og unge rett til ettervernstiltak fram til fylte 25 år (Regjeringen, 2021). Barneverntjenestene må sikre at ungdommene får ettervernstiltak tilpasset deres behov. Barnevernsbarna har på en måte det vi kan kalle «offentlige foreldre». I overgangen til den selvstendige tilværelsen, er det svært viktig at de «offentlige foreldrene» er ungdommenes trygghet (Storø, 2010).

Et annet viktig grep for å sørge for en god overgangsfase, er å gi en reell styrking av ungdommens mulighet til å angre seg, dersom de nekter å ta i mot hjelp etter fylte 18 år, men ender opp med å angre seg senere. Selv om ungdommen kanskje ikke ønsker videre tiltak, bør en prøve å inngå en avtale som inngår videre kontakt. Ungdommer som takker nei til ettervernstiltak bør kontaktes ett år etter at alle tiltak er avsluttet. Dette for å høre om de ønsker tiltak fra barneverntjenesten (NAV, 2021). En del av ungdommene som er i barnevernet, kan være sinte, frustrerte og lei barnevernet den dagen de blir myndige. De kan ha et sterkt behov for å ta kontroll over eget liv og ønsker dermed ikke videre tiltak fra barnevernet. Ungdommene kan da først bestemme seg for å klare seg uten voksenstøtte, men kan erfare på et senere tidspunkt at det ikke var en god strategi. Selv om kanskje flere av miljøterapeutene, fosterforeldrene og/eller barnevernkonsulentene i barneverntjenesten ser og mener at ungdommen har behov for videre ettervernstiltak, har de dessverre ikke noe de kan si på det, så lenge ungdommen er myndig (Storø, 2010). Ettervernstiltak kan kun opprettholdes der den enkelte ungdom selv samtykker til det. Eneste tiltaket som kan opprettholdes mot ungdommens vilje er § 4-24, som er plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke. Denne paragrafen gjelder for barn og ungdom som har vist alvorlige atferdsvansker. Det kan for eksempel være i form av alvorlig og gjentatt kriminalitet, eller ved

vedvarende misbruk av rusmidler (Barnevernloven, 1992, § 4-24). Barneverntjenesten bør undersøke hvordan det går med ungdom som først bestemte seg for å klare seg uten voksenstøtte, men som kanskje senere erfarer at det ikke var en god strategi. De bør bli tilbudt tilpasset hjelp, slik at det ikke blir vanskelig for ungdommen å komme seg på rett spor igjen (Storø, 2010).

Gjennom funn i empirien kan vi se at informantene som ikke ønsket noen form for ettervern etter at han flyttet fra institusjon, gikk igjennom en vanskelig overgangsfase. Han valgte å bruke alkohol, for å drukne den vanskelige overgangen fra institusjon til det selvstendige livet utenfor institusjonen. Informantene var litt på villspor, men ønsket å være selvstendig og ikke motta noe hjelp. Heldigvis snudde det for informantene på et tidspunkt etter å ha møtt sin kjæreste i livet. Vi kan også se at de informantene som mottok ettervern, opplevde en fin overgangsfase fra barnevernsinstitusjon til det selvstendige livet utenfor institusjonen. Noen flyttet til en hybelleilighet som var tilknyttet institusjonen de tidligere hadde bodd på, mens andre flyttet til en utenforstående leilighet. Fellesnevneren var at de fortsatt mottok oppfølging fra ansatte i barnevernet. Dette gjorde at de fikk oppleve å bli selvstendig, men kunne fortsatt støtte seg på trygge voksenpersoner i overgangsfasen. Informantene opplevde trygghet ved å vite at de hadde noen som fulgte de opp. En rekke tidligere forskning underbygger også disse funnene, blant annet forskning gjort av Clausen og Kristofersen (2008) og Helgeland (2007). De har gjort funn av hvor viktig oppfølging og ettervern kan være. Det er viktig med en gradvis tilvenning og selvstendigjøring (Clausen & Kristofersen, 2008; Helgeland, 2007).

«Jeg har jo hatt på en måte en slags gradvis overgang. Når jeg fylte 18 år så flyttet jeg og hadde et tilbud gjennom kommunen. Der fikk jeg blant annet gjøre ferdig videregående skole og hadde oppfølging av en etat i kommunen som passet på at ting gikk bra og sånn. Det har vært veldig greit altså. Det har på en måte hjulpet meg gjennom litt sånne vanskelige ungdomsårene og inn i voksenlivet.»

Det er også viktig å trekke fram at noen av informantene klarte seg bra, selv om de ikke ønsket noen form for oppfølging og ettervern den dagen de flyttet fra institusjonen. De følte seg klare for å ta fatt på den selvstendige tilværelsen, uten noe videre støtte fra de ansatte i barneverntjenesten i overgangsfasen. Dette kan være et tegn på at de har fått den tryggheten de trenger i seg selv gjennom oppholdet i institusjonen. De kan ha blitt godt forberedt i blant

annet hverdagslivets gjøremål, som gjorde at de følte seg klare for å flytte for seg selv på utflyttingsdagen. Det kan også være individuelle egenskaper i en selv, som fører til at noen er mer modnet og klare for å være selvstendige i en alder av 18 år, mens andre trenger mer støtte fra trygge voksenpersoner i flere år til. Det varierer også i hvor stor grad ungdommene som flytter ut har et nettverk å lene seg på utenfor institusjonen. Noen kan ha et stort nettverk med mange å søke støtte fra, mens andre kan ha et lite nettverk.

5.7.1 Trening i hverdagslivets gjøremål og fritidsaktiviteter

Et av Helgeland (2007) sine fire betydningsfulle forhold for en positiv utvikling var trening i hverdagslivets gjøremål og fritidsaktiviteter. Dette var også noe av det mange av informantene i mitt prosjekt trakk fram som svært betydningsfullt. Det var flere av informantene som hadde en gradvis overgang fra det å bo i institusjon, til å skulle leve i den selvstendige tilværelsen. I overgangsperioden fikk de øve seg på ulike hverdagslige gjøremål. Dette gjorde at de var godt forberedt den dagen de ikke skulle motta mer oppfølging fra barnevernet. En god forberedelse av den selvstendige tilværelsen, kan være med på å sikre en positiv utvikling. Flere av informantene kunne fortelle at det ble lagt til rette for at de skulle lære seg alle de vanlige hverdagslige aktivitetene i løpet av oppholdet i institusjonen. Mange som blir plassert i institusjon kan jo bli plassert fra veldig ung alder. De er da for unge til å allerede ha lært seg ulike hverdagslige aktiviteter fra hjemmet. På institusjonen fikk de blant annet lært seg å vaske klær, støvsuge, vaske hus, lage mat og stå opp om morgenen på egenhånd. Flere av informantene kunne fortelle at institusjonen fungerte som et vanlig hjem, der det var forventet at de hjalp til og bidro med ulike oppgaver. Dette gjorde at de lærte seg nødvendige arbeidsoppgaver, som gjorde at de var bedre forberedt til å flytte og bli selvstendige, når tiden var inne for det.

«Fikk lært seg å vaske klær, lært seg å vaske opp, lært seg å støvsuge, sette på alarm, sørge for å komme seg opp om morgenen, smøre matpakke, komme seg på bussen, komme seg hjem, prøve å lage middag. Alt det der la de til rette for, for at man skulle prøve så det skulle bli en lettere overgang til den dagen man ikke skulle være på institusjonen lenger. Så det ble lagt til det rette for det også. Så det er veldig bra. Følte meg absolutt klar den dagen jeg skulle flytte ut fra institusjonen.»

5.7.2 Betydningen av god oppfølging og ettervern

Gjennom funn i empirien kan vi se at god oppfølging og ettervern har vært avgjørende for en positiv utvikling for noen av informantene. Vi kan se at flere av informantene forteller om en gradvis overgang fra det å bo i institusjon til en selvstendig tilværelse alene i egen bolig. Informantene forteller om en prosess som var godt forberedt. Forberedelser i forbindelse med flytting fra institusjon er viktig. Det skaper en forutsigbarhet gjennom at mulige problemer en kan støte på i prosessen er snakket igjennom på forhånd, og ulike mestringsstrategier er luftet. Like viktig er det kanskje at når flyttingen er forberedt, så er det rom for at den foregår i rolige omstendigheter. Ungdommen har da mulighet til å være med på hele prosessen uten å føle seg presset (Storø, 2001).

Informantene forteller ulike historier knyttet til ettervern. Ettervernet begynner altså ikke den dagen ungdommen flytter ut, men består av tre faser: forberedelse, flytting og oppfølging. De tre fasene viser at arbeidet med å hjelpe ungdommene til å bli selvstendige, starter langt tidligere enn den dagen de skal flytte ut. Vi kan kanskje til og med si det så sterkt at ettervernet begynner den dagen barnet eller ungdommen starter sitt opphold i institusjon. Gjennom informantenes fortellinger har vi fått innblikk i hvordan det kan gjøres i praksis. I forberedelsesfasen er arbeidet rettet mot å gjøre ungdommen klar til å møte den selvstendige tilværelsen i det virkelige liv. Informantene trekker fram at de under oppholdet i institusjon måtte lære seg vanlige hverdagslige gjøremål. Dette bidro til at de følte seg forberedt til å ta fatt på den selvstendige tilværelsen. Neste fasen er selve flyttingen og det er en overgangsfase som åpner opp både for muligheter og kriser. Flyttingen kan gi muligheter til ungdommene ved at de har nådd en milepæl, og at de endelig skal føle på det selvstendige livet, men kan også innebære at de møter på ulike kriser som de ikke var forberedt på. Etter at ungdommen har flyttet er den neste fasen oppfølging. «I oppfølgingsfasen er det viktig at ungdommen utfordres til å mestre på egen hånd, får sosial støtte og opplever å være en del av et fungerende sosialt nettverk» (Storø, 2001, s. 25). De tre fasene: forberedelse, flytting og oppfølging peker alle på tildels ulike temaer som er viktig å vektlegge. Det er allikevel viktig at det i arbeid med ungdommer etterstrebes en helhet i tilnærmingen. Ungdommene skal tenke på sin ungdomstid som en helhet (Storø, 2001).

6.0 KONKLUSJON

Målet med dette prosjektet har vært å sett på hva som bidrar til at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet. Prosjektet har handlet om å se på hvilke erfaringer og opplevelser som har hatt betydning for mestring av livet. Valg av teorier og begreper ble valgt på bakgrunn av hva jeg ønsket å forske på.

Med dette som utgangspunkt ble metoden og teoretiske rammer valgt på et tidlig tidspunkt i prosjektarbeidet. Basert på problemstillingen og hva jeg ønsket å forske på, var det innlysende hvilken metode jeg skulle velge, for å komme i mål med hva jeg ønsket at prosjektet skulle bli. Jeg ønsket å kombinere empiri basert på intervjuene med teori og tidligere forskning på tema. Funnene som er gjort fra empirien er viktig kunnskap for å kunne belyse oppgavens problemstilling.

Gjennom presentasjonen av empirien fra intervjuene har jeg forsøkt å gi leseren et innblikk i informantenes egne tanker, følelser og opplevelser. I presentasjonen av empirien valgte jeg å sortere temaene og presentere de innunder de ulike forskningsspørsmålene.

Forskningsspørsmålene var delt inn i tilnærmede kategorier som intervjuguiden også var delt inn i. Ved at forskningsspørsmålene inneholder omtrent de samme kategoriene som intervjuguiden, føler jeg at leseren har en bedre forutsetning for å forstå informantenes egne tanker og refleksjoner.

Hovedproblemstillingen for oppgaven var:

«Hvilke erfaringer og opplevelser har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn?»

Basert på funn fra empirien er det flere ting som kan trekkes fram som viktige erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn. Med funn, menes det som har kommet fram basert på empirien fra de sju intervjuene som er gjennomført med informantene. Temaene som er blitt tatt opp kan drøftes og diskuteres opp imot ulik teori på et generelt grunnlag.

De aller fleste informantene hadde et godt nettverk den dag i dag. Noen av informantene har lite eller ingen kontakt med biologisk familie, men andre viktige støttespillere i livet sitt. Flere

av informantene trakk fram viktige personer fra oppholdet sitt på institusjon. Relasjonene med fosterforeldre og institusjonsansatte trakk informantene fram som svært viktige og betydningsfulle. De har fungert som mentorer og rollemodeller gjennom barndommen og i oppveksten, og er det fortsatt den dag i dag. Det er i de tilfellene der informantene har hatt de samme fosterforeldrene over tid, og/eller har vært plassert på den samme institusjonen over flere år med stabile voksenkontakter. Alle informantene var svært reflekterte over egen ungdomstid og den oppveksten de har hatt. Alle fortalte åpent og ærlig om vanskelige perioder og hendelser i livet sitt. På spørsmål om egenskaper ved en selv var alle reflekterte over hva som har gjort at de har kommet dit de er i dag. Egenskaper som flere av informantene nevnte var stå på vilje og en evne til å tenke positivt. Felles for de fleste informantene var at nesten alle trakk fram en betydningsfull person, som har hatt stor innvirkning på livet. Alle informantene har stor forståelse for de valgene barneverntjenesten valgte å fatte gjennom oppveksten deres. Selv om de kanskje nødvendigvis ikke skjønnte det der og da, er alle takknemlige for hva barnevernet har gjort for dem den dag i dag og hjelpen de har fått. Flere av informantene stiller spørsmål ved hvor de ville vært den dag i dag, og hvilken retning livet ville tatt, om barnevernet ikke hadde kommet inn i livet deres.

Hovedproblemstillingen stiller spørsmål ved hvilke erfaringer og opplevelser som har bidratt til at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet. Ut ifra de funnene som er gjort, kan vi se at erfaringer og opplevelser knyttet til relasjoner, mestring, og oppfølging og ettervern, har bidratt til at informantene i dette prosjektet har mestret voksenlivet. For noen av informantene kan det være summen av alle de tre betydningsfulle forholdene som har ført til at de har mestret voksenlivet. For andre kan noen av de tre betydningsfulle forholdene vært viktigere enn andre. Alle de tre temaene som drøftes i analysedelen kan ha en sammenheng med hverandre, og i noen tilfeller kan en tenke seg at det ene har ført til det andre. Dette prosjektet har derimot ikke handlet om å finne ut hvilken kategori som er viktigst eller hva som kan ha hatt størst innvirkning på mestring av livet. Prosjektet har handlet om å se på hvilke erfaringer og opplevelser som har hatt betydning for mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn.

Det vi kan se, som er i tråd med Helgeland (2007) sine forskningsresultater, er at forandringer tar tid og kan knyttes til ulike handlinger, hendelser og sammenfall av hendelser i livet. Resultater fra dette prosjektet og resultater fra en rekke tidligere forskning, viser også at langvarige stabile plasseringer øker muligheten for å komme seg godt inn i voksenlivet (Helgeland, 2007; Larsen, 2010; Triseliotis, 1980, referert i Bunkholdt 2010). Stabile

institusjonsopphold øker muligheten for å finne ro og trygghet på institusjon. De tidligere barnevernsbarna som er intervjuet i dette prosjektet, har erfaringer med at forutsetningene for å danne gode relasjoner er bedre med et langvarig og stabilt opphold. Institusjonsplassering er som regel oftest ment som tiltak av kortere varighet (Bufdir, 2010; Tjelflaat, 2003), men tidligere forskning og resultater fra dette prosjektet, viser at langvarige stabile plasseringer øker sjansen for å mestre voksenlivet. Et langvarig institusjonsopphold passer nødvendigvis kanskje ikke for alle, og kan virke negativt inn på noen. Deler av forskningen viser også at lange institusjonsopphold gir liten effekt og kan for noen føre til økte problemer (Bufdir, 2010). Spørsmålet som kan diskuteres her er hvorfor institusjonsplassering som oftest er ment som tiltak av kortere varighet, når en rekke tidligere forskning peker på at et langvarig institusjonsopphold er det som kan gi best resultater. Mye kan tyde på at jo lenger barn og unge har bodd på institusjon, jo tryggere rammer er dannet. Igjen, så er det viktig å huske på at det ikke gjelder for alle, og at det derfor er særdeles viktig å beslutte gode avgjørelser, som er riktig for hvert enkelt individ.

Det er også viktig å trekke fram betydningen av kvaliteten på institusjonen. Kvaliteten på institusjonen og kvaliteten på det miljøterapeutiske arbeidet som tilbys, kan være svært avgjørende for barn og unges utvikling. Kvaliteten kan i stor grad legge føringer for barn og unges opplevelse av indre og ytre mestring. Resultater fra dette prosjektet og tidligere forskning, viser at kombinasjonen av høy kvalitet i institusjon og en langvarig stabil plassering, øker muligheten for en positiv utvikling. Et langt institusjonsopphold i en institusjon med lav kvalitet, kan i verste fall føre til økte problemer for individet. Det er nødvendig med et helhetsblikk på situasjonen, når viktige avgjørelser skal fattes rundt barn og unge som er plassert utenfor hjemmet.

For en positiv utvikling kan det være avgjørende hvilke signifikante andre og hvilket nettverk vi velger. Det er også viktig med positive mestringsopplevelser i forbindelse med skole, arbeid og fritidsaktiviteter. Positive erfaringer med å klare ting, kan en bygge på i fremtiden, selv om en har hatt svært vanskelige og utfordrende perioder innimellom. Utvikling og endring skjer ikke over natten, men det skjer over tid. Det tar kanskje også til og med flere år for å oppnå en positiv utvikling og endring av atferd (Helgeland, 2007).

Alle informantene har hatt viktige og betydningsfulle relasjoner. De har hatt voksenpersoner å søke støtte hos i vanskelige perioder. Det har gjort at de har kommet seg gjennom de

vanskelige periodene på en god måte, fremfor å håndtere de tyngre periodene med destruktive valg. Tilgjengeligheten fra de ansatte har gitt en trygghet til informantene. Flere av informantene trekker fram den tryggheten det har gitt som betydningsfullt. Det var alltid muligheter og rom for å snakke med de ansatte om en hadde behov for det. Dette skapte stor tillit og trygghet innad i institusjonen. Informantene er takknemlige for at de har vært plassert i institusjoner der de har følt seg trygge, sett og hørt.

Samtlige informanter i dette prosjektet, har erfaringer og opplevelser knyttet til mestring av livet. Mange av informantene trekker fram egenskaper ved en selv som har vært viktig for mestring. Gjennom funnene kan vi se at informantene har egenskaper som stahet, en sterk psyke, stå på vilje og en evne til å se positivt på ting. Andre trakk fram viktigheten av å ha gode støttespillere rundt seg som de kan lene seg på. De ansattes positive tilbakemeldinger har bidratt til at informantene har fått ulike mestringsopplevelser. Det kan være vanskelig å se selv at en har gjort noe bra og mestret noe, derfor er det ekstra viktig med et godt nettverk rundt seg, som kan påpeke at det en har gjort er bra nok.

Gjennom dette prosjektet har jeg presentert tidligere forskningsresultater, og presentert egne funn basert på empirien fra de sju intervjuene med informantene. Det finnes mange fellestrekk i resultatene fra empirien i dette prosjektet, sammenlignet med tidligere forskning, for hva som er viktig for at tidligere barnevernsbarn skal mestre voksenlivet. Et hovedpunkt som går igjen i tidligere forskning, og som også er resultatet av funn i empirien i dette prosjektet er viktigheten av oppfølging og ettervern. God oppfølging i institusjon og viktigheten av ettervern var noe flere av informantene vektla i intervjuet, som har vært viktig og helt avgjørende for at de har mestret voksenlivet. Resultatene viser at informantene som mottok ettervern, stort sett hadde en bedre opplevelse av overgangen til en selvstendig tilværelse, enn informanten som ikke mottok ettervern. Dette er i tråd med resultater av tidligere forskning som viser at de som takker ja til å motta oppfølging og ettervern, har en noe bedre prognose når det gjelder generelle livsvilkår (Clausen & Kristofersen, 2008; Helgeland, 2007).

Et annet hovedpunkt som kommer fram i dette prosjektet og som også går igjen i tidligere forskning, er viktigheten av signifikante andre og gode relasjoner. Det er veldig betydningsfullt for en trygg identitetsutvikling og ha signifikante andre. Mennesker utvikler seg i samspill med andre mennesker. Signifikante andre - betydningen av gode relasjoner, var også et av Helgelands (2007) fire betydningsfulle forhold som pekte seg ut som viktig for

ungdommenes positive utvikling. Gjennom funnene i dette prosjektet kan vi se at de fire betydningsfulle forholdene Helgeland (2007) fant fram til gjennom sin doktoravhandling, fortsatt er like aktuelle den dag i dag. Disse fire forholdene er som nevnt signifikante andre, trening i hverdagslivets gjøremål og fritidsaktiviteter, miljøskifte og oppfølging (Helgeland, 2007).

For en positiv utvikling har barn og ungdom behov for å møte voksne de kan se opp til og som kan bli deres signifikante andre. De har også behov for en trygg omsorgssituasjon med forutsigbare og stabile voksne omsorgspersoner. Omsorgspersonene må ha en vilje til kommunikasjon og til å se ungdommenes positive sider. De forutsigbare og stabile voksenpersonene skal også være autoritære som ungdommene skal ha respekt for. Vi har sett at relasjoner er viktig for ungdommenes læring og utvikling, men er ikke nok i seg selv. Ungdommene har også behov for trygge og faste rammer rundt en fungerende omsorgssituasjon, som kan gi vaner og trening i å leve tradisjonelt. Det er også viktig med en omsorgssituasjon som gir mulighet til stabilitet og kontinuitet i oppfølgingen over mange år. Oppfølgingen bør inneholde utviklingsstøtte, grenser, ulike aktiviteter, veiledet opplæring og omsorg til ungdommene. Dette bør være forankret i en barneverntjeneste som planlegger på lang sikt, og som setter søkelys på barnets beste i enhver situasjon (Helgeland, 2007).

6.1 Forslag til videre forskning

Det er nyttig kunnskap å se på hva som er viktig for at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet. Dette prosjektet er kun et lite bidrag for å øke denne kunnskapen. For å bedre barnevernets praksis, kan det også være lærerikt å lytte til hva tidligere barnevernsbarn tenker er det viktigste barnevernet bør fokusere på, i sitt arbeid med barn og unge som blir plassert utenfor hjemmet. Ønsket om å få økt kunnskap omkring betydningsfulle forhold, for at tidligere barnevernsbarn mester voksenlivet, er forsterket. Det er et interessant felt å gå videre med, og det er mye innenfor temaet som kan forskes videre på. Jeg håper at forskning omkring tidligere barnevernsbarn som mestrer voksenlivet blir forsterket i årene som kommer. Dette for å få mer kunnskap om temaet, og for å videreutvikle arbeidet barnevernet gjør med barn og ungdom.

Det er flere perspektiver ved funnene i dette prosjektet som det kunne vært interessant og gått videre med. Gjennom funnene i dette prosjektet har vi sett at relasjonens betydning har vært

viktig for mestring av voksenlivet. Funnene viser til viktigheten av å ha signifikante andre. Det kunne vært interessant og gått videre med, for å se nærmere på betydningen av relasjonene til de signifikante andre. Vi har også sett at ettervern er svært betydningsfullt for å mestre voksenlivet. Dette kunne også vært interessant og gått videre med, for å se på flere sider og detaljer ved ettervernets betydning. Det bør også regelmessig være en evaluering av ettervern som gis rundt om i norske kommuner. Dette for å sikre at ungdommene får et godt ettervernstilbud. I et større forskningsprosjekt hadde det vært interessant å intervjuer både ansatte og ungdommer i kommunene. Dette for å høre deres tanker rundt ettervernet som tilbys. Hensikten med å intervjuer de ansatte, er også for å høre hva de trenger og har behov for, for å kunne tilby best mulig ettervern. Et annet perspektiv som det kunne vært interessant og gått videre med, er betydningen av stabilitet i institusjonslivet. Det er viktig å se på den gode institusjonen som fungerer godt for barn og unge, og videreutvikle institusjoner som er bygget på erfaringer. Det er også et generelt behov for forskning, omkring hvilke tiltak som fungerer godt ovenfor barn og unge i barnevernet. Evaluering av tiltak som gis i barnevernet, som kan si noe om hvilke tiltak som fungerer godt og hvilke tiltak som ikke fungerer, er en kontinuerlig prosess.

7.0 LITTERATURLISTE

- Amble, L. & Dahl-Johansen, C. (2016). *Miljøterapi som behandling ved komplekse traumer hos barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Backe-Hansen, E. (2018, 20. februar). Noen barnevernsbarn lykkes mot alle odds. Hva skiller dem fra de det ikke går så bra med? Hentet fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-velferdsstat/noen-barnevernsbarn-lykkes-mot-alle-odds-hva-skiller-dem-fra-de-det-ikke-gar-sa-bra-med/288048>
- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B. & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie* (NOVA Rapport 9/2014). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Barneombudet. (2020). *"De tror vi er shitkids" Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon*. Hentet fra <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Bath, H. & Seita, J. (2018). *The three pillars of transforming care: trauma and resilience in the other 23 hours*. Winnipeg: University of Winnipeg, Faculty of Education Publishing.
- Blaustein, M. E. & Kinniburgh, K. M. (2019). *Treating Traumatic Stress in Children and Adolescents: How to Foster Resilience through Attachment, Self-Regulation, and Competency*. New York, NY.: The Guilford Press.
- Borge, A. I. (2018). *Resiliens - risiko og sunn utvikling*. Oslo: Gyldendal.
- Bufdir. (2010). *Kunnskapsgrunnlag for god praksis i Bufetat*. Hentet fra https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Vurderinger_om_oppholdstid_i_institusjon_2010.pdf

- Bufdir. (2020, 2. januar). *Barnevernsinstitusjoner*. Hentet fra https://bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Barnevernsinstitusjoner/
- Bufdir. (2021, 17. desember). *Oppsummert status i tall for barnevernet*. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Oppsummert_status_i_tall_for_barn_evernet/
- Bufdir. (2022, 28. februar). *Barn og unge i institusjon*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fr_a_barnevernet/barn_i_institusjon/
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2. utg.) Oslo: Gyldendal.
- Bunkholdt, V. (2010). Barnets beste - mellom kontinuitet og stabilitet. I R. Follesø (Red.). *Sammen om barnevern: enestående fortellinger, felles utfordringer* (2. utg., s. 100-115). Oslo: Universitetsforlaget.
- Clausen, S. E. & Kristofersen, L. (2008). *Barneverns klienter i Norge 1990-2005. En longitudinell studie*. (NOVA Rapport 3/2008). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Egelund, T. & Lausten, M. (2009, januar). Prevalence of mental health problems among children placed in out-of-home care in Denmark. *Child & family social work*, s. 156-165.
- Ford, T., Vostanis, P., Meltzer, H. & Goodman, R. (2007). Psychiatric disorder among British children looked after by local authorities: comparison with children living in private households. *British Journal of Psychiatry*, s. 319-325.
- Gjertsen, P. Å. (2012). *Sosialpedagogikk. Forståelse, handling og refleksjon*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

- Grøholt, B. (2010). Ungdomstiden og mestringsperspektivet. I B. Gjørum, B. Grøholt, & H. Sommerschild (Red). *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre* (7. utg., s. 117-129). Oslo: Universitetsforlaget.
- Havik, T. (2010). Mestringsperspektiv på fosterhjemsarbeidet. I B. Gjørum, B. Grøholt, & H. Sommerschild (Red). *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre* (7. utg., s. 170-180). Oslo: Universitetsforlaget.
- Helgeland, I. M. (2007). *Unge med atferdsvansker blir voksne - Hvordan kommer de inn i et positivt spor?* Oslo: Unipub.
- Helsetilsynet. (2020). *"En dag - så står du der helt aleine"* (Rapport 2/2020-April 2020). Helsetilsynet - tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenesten.
- Johannessen, A. H. (1999). *Løvetannbarn*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Jusinfo. (u.å). Det biologiske prinsipp. Hentet fra <https://jusinfo.no/barnevernsrett/om-barnevernsrett/det-biologiske-prinsipp/>
- Kjelsberg, E. & Nygren, P. (2004). The prevalence of emotional and behavioural problems in institutionalized childcare clients. *Nordic Journal of Psychiatry*, s. 319-325.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2018). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvello, Ø. (2012). Transaksjonsmodellen. I Ø. Kvello (Red). *Oppvekstmiljø og sosialisering* (s. 62-81). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Landrø, T. & Hyrve, G. (2013). *Relasjoner som gjør en forskjell - Villa Vika gjennom 15 år*. Trondheim: Høgskolen i Sør-Trøndelag.
- Larsen, E. (2010). Barnevern som risiko og mulighet. I R. Follesø (Red.). *Sammen om barnevern - enestående fortellinger, felles utfordringer* (2. utg., s. 117-130). Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, E. (2015). *Miljøterapi med barn og unge - organisasjonen som terapeut* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

- Larsen, E. (Red.) (2001). «*At voksne er greie, gjør det mulig å bli grei selv.*» - En oppfølgingsundersøkelse av hvordan ungdom som har vært til langtidsbehandling i heldøgnsinstitusjon opplevde oppholdet og hvilken betydning de mener det har hatt for den situasjonen de er i i dag. Østfold fylkeskommune: Skjærvikens ungdomspsykiatriske behandlingshjem og skole.
- Lazarus, R. S. (1993, mai). Coping theory and research: past, present, and future. *Psychosomatic medicine*. Volume 55 - Issue 3 - s. 234-247.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal, and Coping*. New York: Springer.
- Møller, R. (2003). *Den gode hjelper i profil og prosess: om dyktige miljøterapeuters kjennetegn og faglige utvikling*. Oslo: Høgskolen i Oslo, Avdeling for økonomi-, kommunal- og sosialfag .
- NAV. (2021, 13. oktober). *4.1 Ettervern etter barnevernloven*. Hentet fra https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/barn-og-unge2/retningslinjer-for-samarbeid-mellom-barneverntjenesten-og-nav-kontoret/4.1-ettervern-etter-barnevernloven_kap
- Ogden, T. (1995). *Kompetanse i kontekst: en studie av risiko og kompetanse hos 10- og 13-åringer*. Oslo: Barnevernets utviklingssenter.
- Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebro, J. & Caspersen, J. (2020). *Ettervern - en god overgang til voksenlivet?* Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/>
- Postholm, M. (2010). *Kvalitativ metode - en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasesstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Regjeringen. (2018, 21. desember). *Vil heve aldersgrensa for rett til ettervern i barnevernet til 25 år*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/bld/nyheter/2018/vil-heve-aldersgrensa-for-rett-til-ettervern-i-barnevernet-til-25-ar/id2623543/>

- Regjeringen. (2019, 30. oktober). *Ny personopplysningsloven*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/personvern/ny-personopplysningslov/id2340094/>
- Regjeringen. (2021, 8. juli). *Tiltak i barnevernet for ungdom over 18 år*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/tiltak-i-barnevernet-for-ungdom-over-18-/id670234/>
- Ruud, A. K. (2021). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Silverman, D. (2017). *Doing qualitative research* (Vol. Fifth edition). Los Angeles, CA: SAGE.
- Smith, L. (2017). Tilknytning: teori og forskning. I L. Gulbrandsen (Red.). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. (2. utg., s. 139-178). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sommerschild, H. (2010). Mestring som styrende begrep. I B. Gjørum, B. Grøholt, & H. Sommerschild (Red.). *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre* (7. utg., s. 21-60). Oslo: Universitetsforlaget.
- Statens helsetilsyn. (2015). *Tilsynsmelding 2014*. Oslo: Statens helsetilsyn.
- Statens helsetilsyn. (2015). *Tilsynsmelding 2014*. Oslo: Helsetilsynet, tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenesten.
- Storø, J. (2001). *På begge sider av atten - om ungdom, barnevern og ettervern*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Storø, J. (2010). Å forstå det etterpå... I R. Follesø (Red.). *Samme om barnevern: enestående fortellinger, felles utfordringer* (2. utg., s. 131-147). Oslo: Universitetsforlaget.

- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2012). Intervjuet: samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard (Red.). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling* (s. 17-45). Oslo: Gyldendal akademisk .
- Tjelflaat, T. (2003). Barnevernsinstitusjonen - en arena for omsorg? I E. Backe-Hansen (Red.). *Barn utenfor hjemmet. Flytting i barnevernets regi* (s. 184-202). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Torgersen, S. (2008). *Personlighet og personlighetsforstyrrelser* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ulset, G. & Tjelflaat, T. (2013). Ikke et sted å kalle hjem? Betydningen av tvangsbruk ved opphold i barneverninstitusjon. *Tidsskrift Norges Barnevern* (90)2, s. 68-83.
- Ursin, H. (1984). *Stress*. Oslo: Tanum-Norli.
- Werner, E. (1996). *Vulnerable but Invincible. European Child and Adolescent Psychiatri*, 5, 47-51.
- Werner, E. & Smith, R. (1992). *Overcoming the odds: high risk children from birth to adulthood*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Forespørsel om å delta i masterprosjektet

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Tidligere barnevernsbarn – en kvalitativ studie av voksnes erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvilke erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet hos tidligere barnevernsbarn. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å se på hva som har bidratt til at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet. De må ha vært plassert i barnevernsinstitusjon over en periode på til sammen minst ett år og vært under barnevernets omsorg i minst tre år. Formålet med prosjektet er å belyse at det finnes barnevernsbarn som lykkes mot alle odds. Prosjektet skal handle om å se på hvilke erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet. Det finnes mye forskning på at det ikke alltid går så bra med barnevernsbarna, men det er også viktig at det settes søkelys på de barnevernsbarna som klarer seg bra. Målet med prosjektet er å få mer kunnskap om hvilke forhold som har betydning for at barnevernsbarna skal mestre voksenlivet. Slik kunnskap er helt avgjørende for at hjelpeapparatet kan gi riktig hjelp til riktig tid. Jeg ønsker å se på hvordan de voksne som har mestret voksenlivet lever den dag i dag, når det kommer til utdanning, parforhold, barn, bolig og sosial tilhørighet.

Dette prosjektet er en masteroppgave ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU), institutt for sosialt arbeid.

Masteroppgaven skal leveres skriftlig innen 2.mai 2022, og skal bli forsvart muntlig i juni 2022 ved NTNU.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU), institutt for sosialt arbeid ved veileder Geir Hyrve er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er mellom 25 og 40 år. Du har bodd til sammen minst ett år i barnevernsinstitusjon og vært under barnevernets omsorg i minst tre år, og du lever et godt voksenliv den dag i dag. Et godt voksenliv kan for eksempel være definert til at du har utdanning, parforhold, barn, bolig og sosial tilhørighet.

Det vil være rundt 6-8 informanter i prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i denne studien vil innebære et dybdeintervju. Sted for intervju vil være et nøytralt sted hvor andre personer ikke kan overheøre samtalen. Spesifikt sted og tid for intervjuet vil bli nærmere avtalt med deg. Intervjuet vil handle om dine erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet.

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det:

- Et dybdeintervju.
- Ved behov en avsluttende telefonsamtale for å oppklare eventuelle løse tråder eller korrigerer av materialet.

Det vil bli gjort lydopptak under intervjuet. Lydopptaket vil ikke være tilgjengelig for andre enn masterstudent og veileder. Lydopptaket kommer til å være sikkert lagret og opptaksutstyr innelåst. Med en gang intervjuet er transkribert blir lydopptaket slettet. Under intervjuet kan det bli gjort notater på penn og papir. Disse notatene vil bli innelåst og makulert med en gang intervjuet er transkribert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Under intervjuet kan du velge å la være og svare på enkeltspørsmål uten å oppgi grunn.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Du som deltaker skal ikke bli gjenkjent i publikasjoner.
- Ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene dine, det er kun masterstudent og veileder som vil ha kjennskap til dine personopplysninger.
- Personopplysninger innebærer navn, fødselsdato, bakgrunnsopplysninger, kontaktinformasjon og lydopptak.
- Navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Lydopptak slettes etter transkribering.
- Anonymisert datamaterialet vil lagres på NTNUs egen server, dette innebærer blant annet det transkriberte intervjuet.
- Eventuelle lokale lydopptak og papirnotater fra intervju vil være innelåst og utilgjengelig for andre. Det vil ikke bli oppbevart lenger enn nødvendig og slettes/makuleres senest 01.07.2022.
- Det er masterstudent som skal samle inn, bearbeide og lagre data.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Masteroppgaven skal leveres skriftlig innen 2.mai 2022, og skal bli forsvart muntlig i juni 2022. Personopplysninger, lydopptak og eventuelle notater fra intervjuet slettes/makuleres senest innen 1.juli 2022. Datamaterialet vil fra senest 1.juli 2022 være anonymisert og arkivert etter NTNU sine retningslinjer. Du vil ikke kunne gjenkjennes i arkivert datamaterialet eller i publikasjonen.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent Chanett Solheim, på epost: chanetts@stud.ntnu.no eller mobil: 948 48 430.
- Veileder/prosjektansvarlig Geir Hyrve, på epost: geir.hyrve@ntnu.no eller mobil: 970 94 141.
- Vårt personvernombud Thomas Helgesen, på epost: thomas.helgesen@ntnu.no eller mobil: 93 079 038.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost: personverntjenester@nsd.no eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Geir Hyrve
(Veileder/prosjektansvarlig)

Chanett Solheim
(Masterstudent)

Vedlegg 2 – Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Tidligere barnevernsbarn – en kvalitativ studie av voksnes erfaringer og opplevelser som har bidratt til mestring av livet*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at det benyttes lydopptak i intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet 01.07.2022

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

634654

Prosjektittel

Tidligere barnevernsbarn erfaringer og opplevelser for å lykkes i voksenlivet, etter å ha vært plassert på barnevernsinstitusjon.

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Geir Hyrve, geir.hyrve@ntnu.no, tlf: 97094141

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Chanett Solheim, chanetts@stud.ntnu.no, tlf: 94848430

Prosjektperiode

01.11.2021 - 01.07.2022

Vurdering (1)

21.10.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 21.10.2021 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om helseopplysninger frem til 01.07.2022

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Kontaktperson hos NSD: Olav Rosness, rådgiver.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 4 – Intervjuguide

Innledende spørsmål om nåværende situasjon:

- Kan du fortelle litt om deg selv? Alder, sivilstatus, barn, jobb/aktiviteter/hobby, utdanning?
- Kan du fortelle litt om ditt nettverk og dine sosiale relasjoner?
- Hvordan er økonomi- og boligsituasjonen din?
- Er du tilfredsstilt med dagens situasjon og føler du at du lever et godt voksenliv den dag i dag?

Sosiale relasjoner:

- Kan du beskrive viktige personer i din oppvekst og hvorfor de var viktige?
- Har det vært noen personer som har hatt stor innflytelse på livet? Beskriv hvilken tilknytning du har til dem, og hva det er ved dem som har gjort dem spesielt viktige for deg.

Bakgrunn:

- Kan du si litt om bakgrunnen for at du bodde i barnevernsinstitusjon og eventuelt i fosterhjem?
- Hvor mange år var du når du flyttet i barnevernsinstitusjon/i fosterhjem?
- Hvor mange år bodde du i barnevernsinstitusjon og i fosterhjem?
- Flyttet du mye? Eventuelt hvordan påvirket det deg?
- Kan du fortelle litt om din hverdag, og din psykiske og fysiske helse i tiden du bodde i barnevernsinstitusjon/i fosterhjem?

Barnevernsbarn:

- Hva tenkte du selv om å bo i barnevernsinstitusjon/i fosterhjem?
- Hvilke tanker gjorde du deg om barnevernet og beslutningene som ble tatt om deg?
- Hva tenkte du om dine muligheter til å mestre voksenlivet?
- Hvordan tror du det å ha vært et barnevernsbarn har påvirket deg?
- Er det noe annet du vil trekke fram fra tiden i barnevernsinstitusjon/i fosterhjem som har vært viktige erfaringer og opplevelser knyttet til mestring av livet?

Om barnevernet:

- Hva tenker du er det viktigste barnevernet bør tenke på i sitt arbeid med barn og unge som blir passert utenfor hjemmet?

- Hva tenker du om overgangen fra å være under barnevernets omsorg til det å stå på egne bein?

Om mestring:

- Hva har vært det viktigste for at du har kommet deg gjennom vanskelige hendelser/perioder?
- Er det noe ved deg (egenskaper) du ønsker å trekke fram som kan ha betydning for mestring?
- Hva tror du er det viktigste for at tidligere barnevernsbarn mestrer voksenlivet?
- Hva tror du har vært de viktigste erfaringene og opplevelsene du har hatt som har hatt betydning for mestring av voksenlivet?

